NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

הײַנט 22 זײַטען

נײַער פאלקסבלאט

№ 61 | Łódź, Piątek, 12 marca 1937 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106 | לאדז, פרייטאג פ' ויקרא כ"ט אדר תרצ"ז | 15-טער יאהרגאנג

צום ערשטען מאל זייט זיין עקזיסטענץ האט דער
סיים אפגעווארפן א רעגירונגס-פראיעקט
אפגעשאפט די געשווארענע געריכטען אין גאליציען. — דעפ. זאמערשטיין גערופען געווארען צו ארדנונג און איינגעשריבען איהם אין פראטאקאל

וו א ר ש א, 11 (טעלעפאניש)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון סיים זענען באטראכט געווארען א רייהע ענינים, וועלכע זענען נאך דער ערשטער לעזונג איבערגעשיקט געווארען אין די געהעריגע קאמיסיעס. צווישען אנדערען זענען אויך איבערגעשיקט געווארען אין דער בילדונגס-קאמיסיע דער רעגירונגס-פראיעקט וועגען פרייען דעם 11 נאוועמבער.

אויף דער היינטיגער זיצונג איז אויך אנגענומען געווארען דער רעגירונגס-פראיעקט וועגען אפשאפען די געשווארענע געריכטען אין גאליציען. בעת דער דיסקוסיע איבער דער דאזיגער פראגע, האט געהאלטען א גרעסערע רעדע דעפ. זאמערשטיין, וועלכער איז אין א געוויסען מאמענט גערופען געווארען דורכן סיים-מארשאלעק צו ארדנונג און פארשריבען צו ווערען אין פראטאקאל.

דאס דאזיגע פארגעניגען וועט דעם דעפ. זאמערשטיין קאסטען 50 זל. צום ערשטען מאל זייט דער איצטיגער סיים עקזיסטירט איז אויך אפגעווארפען געווארען א געזעץ-פראיעקט, וואס די רעגירונג האט אריינגעטראגען אין סיים.

נאכדעם ווי עס זענען ערלעדיגט געווארען א רייהע געזעץ-פראיעקטען, איז דער סיים צוגעטרעטען צום געזעץ-פראיעקט פון דער רעגירונג וועגען אפשאפען די געשווארענע געריכטען אין גאליציען. דעם ענין רעפערירט דער דעפ. שטשעפאנסקי. ער האלט, אז די אינסטיטוציע פון געשווארענע געריכטען האט נישט אין פוילען קיין טראדיציע. ער רעדט וועגען זיי מיט ביטול און באצייכענט די געשווארענע געריכטען אלס געריכט פון זנאכערס, געריכט פון רולעטקע. אלס דער ערגסטער מין געריכטען. ער ריהמט זעהר דאגעגען די אפיציעלע רעגירונגס-געריכטען, אויף וועלכע מען קען זיך רוהיג פארלאזען.

אין דער דיסקוסיע האט דער ערשטער גענומען א ווארט דעפ. מאראווסקי: ער שטעלט פעסט, אז דער רעפערענט האט אביסעל איבערגעצאפט די מאס. וואס שייך דעם ארגומענט, וואס דער רעפערענט האט געבראכט, אז מען קען די געשווארענע ריכטער איבערקויפען, ערקלערט ער, אז דורך דער גאנצער צייט, וואס די געשווארענע געריכטען עקזיסטירען אין גאליציען זענען פארצייכענט סך-הכל צוויי אדער דריי אזעלכע פאלען. עס זענען אבער אויך געווען פאלען פון איבערקויפען אמטליכע רעגירונגס-ריכטער.

דעפ. מאראווסקי פארענדיגט, אז אויב מען וועט איצט אפשאפען די געשווארענע געריכטען, וועט אבער קומען א צייט, וואס די דאזיגע אינסטיטוציע וועט צוריק איינגעפיהרט ווערען.

דעפ. זאמערשטיין נעהמט א ווארט אין דער פראגע און טרעט ארויס פאר אויפהאלטען די געשווארענע געריכטען. ער זאגט, אז דער איצטיגער סיים לעבט איבער היינט א גרויסען טאג. עס איז דער ערשטער פאל ווען דער איצטיגער סיים וועט קלאר אונטערשטרייכען זיין באציהונג צו דער פאדערונג פון דער געזעלשאפט אין אזא וויכטיגען ענין, ווי אפשאפען די געריכטען פאר געשווארענע. בכלל איז דער גאנצער ענין אוועקגעשטעלט געווארען אויף א פאלשער פלאך. אויב אין געוו. קאנגרעס-פוילען איז נישט געווען קיין געשווארענע געריכטען, איז עס געווען דערפאר, וואס די צארישע מלוכה האט מורא געהאט מכבד צו זיין דאס פוילישע פאלק מיט אזא מתנה. אין גאליציען האבען די געשווארענע געריכטען געדינט צו שיצען דאס פוילישע פאלק געגען דעם אקופאנט. זעהר אפט האבען די געשווארענע געריכטען באפרייט די פוילישע פרייהייטס-קעמפער, למשל די אנטיילנעהמערין אין דעם אטענטאט אויף דעם גענעראל-גובערנאטאר סקאלאן דאבראזשיצקא איז באפרייט געווארען דורך די געשווארענע. און וויפיל מאל האט דער גרויסער פאלקס-טריבון דאשינסקי געהאט צו פערדאנקען זיין פרייהייט די געשווארענע ריכטער.

נאך אין ערשטען געזעצגעבערישען סיים, ווען עס איז באטראכט געווארען די קאנסטיטוציע, האט די דעמאלסדיגע רעגירונג, ווייט נישט קיין לינקע, דורך דעם דעמאלסדיגען אינערן-מיניסטער וואיטשעכאווסקי, וועלכער איז שפעטער געווארען מלוכה-פרעזידענט זיך ארויסגעזאגט געגען אפשאפען די געשווארענע געריכטען. אויף די דעמאלסדיגע פיאסט-פארטיי האט דאן אפגעגעבען א דעקלאראציע געגען אפשאפען די געשווארענע געריכטען. צווישען די 33 פערזאן, וואס האבען אונטערגעשריבען די דעקלאראציע, הענען זיך געפינען פאניאטאווסקי, דער איצטיגער אגראר-מיניסטער, סטאלאנסקי, ערדמאן, דער וויצע-מארשאלעק קעלאפ. יאן דעמבסקי, דערזשלבער, וואס איהם איז אנגעצייכענט געווארען צו שפילען א גרויסע ראלע אין דעם ניי-געשאפענעם לאגער פון פאלק. קאך, און נאר איינער דער געוו. סיים-מארשאלעק ראטאי, וואס האט אויך אונטערגעשריבען די דעקלאראציע איז געוועזן פון גאליציען. מיר זעהען אלזא, אז נישט די דעפוטאטען פון גאליציען, נאר דוקא פון קאנגרעס-פוילען זענען געווען געגען אפשאפען די געשווארענע געריכטען.

די אנהענגער פון רעגירונגס-פראיעקט — זאגט ווייטער דעפ. זאמערשטיין ערקלערען, אז די געשווארענע געריכטען האבען געהאט דעם ציל צו שיצען די פוילישע געזעלשאפט געגען דער מלוכה, אבער בעת די מלוכה איז אן אייגענע זענען זיי שוין נישט נויטיג. מען טאר אבער נישט אידענטיפיצירען די רעגירונג מיט דער מלוכה: מען קען האבען צוטרוי צו דער מלוכה און נישט האבען קיין צוטרוי צו דער רעגירונג. די אנהענגער פון רעגירונגס פראיעקט זאגען, אז דאס זענען ריכטער דורך צופאל. מיר האבען אויך וואיעוואדעס דורך צופאל. האבען מיר דאך געהאט א יוסטיץ-מיניסטער, וואס איז געווען אבסאלוטענט פון א קאוואלעריע-שול אין פעטערסבורג.

מארשאלעק צאר: איך רוף אייך צו ארדנונג מיט איינשרייבען אין פראטאקאל.

דעפ. זאמערשטיין ווארפט אויך אפ דעם פאר ווארף, אז די געשווארענע ריכטער זענען נישט קיין פאכמענער. טאקע דאס איז א מעלה, ווייל א פראפעסיאנעלער ריכטער איז אזוי געבונדען דורך יורידישע פרינציפען, אז ער קען אפט נישט נעמען אין אכט ווערטליכע מאמענטען פון פראצעס. איך רעכען, אז עס וועט זיין זעהר שלעכט פארן פאלק — ערקלערט דעפ. זאמערשטיין, אויב דאס דאזיגע רעכט וועט צוגענומען ווערען ביים פאלק.

דעפ. וואלאנסקי האלט, אז דאס פאלק האט פארגאסען בלוט פאר די געשווארענע געריכטען.

דעפ. האפמאן האלט נישט פון אפשאפען די געריכטען פון געשווארענע, ווייל די דעקלאראציע פון פאלק. קאך רעדט דאך דערוויל נישט וועגען א טאטאלען רעזשים. ער אפעלירט נישט איבערצורייסען מיט דער טראדיציע פון דער פראנצויזישער רעוואלוציע. ער בעט אויך, מען זאל איהם נישט האלטען פאר א קאמוניסט.

דאן האט דער יוסטיץ-מיניסטער גראבאווסקי געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט נאטירליך פארטיידיגט דעם פראיעקט.

דער רעפערענט שטשעפאנסקי קען זיך נישט צוריקהאלטען פון מאכען אן אנטיסעמיטישע באמער קונג. ער זאגט: אויב דעפ. זאמערשטיין סאלידאריזירט זיך אזוי מיט'ן פוילישען פרייהייטס-קאמף, וואלט ער זיך אפשר אויך געוואלט סאלידאריזירען מיט אונז אין אונזער ווירטשאפטליכען קאמף.

נאך דער דיסקוסיע איז דער רעגירונגס-פראיעקט אנגענומען געווארען. געגען פראיעקט האבען געשטימט 40 פראצענט דעפוטאטען.

אויף דער נאכמיטאג-זיצונג איז פארגעקומען די צווייטע און דריטע לעזונג פון געזעץ-פראיעקט וועגען ענדערן די גרעניצען פון די וואיעוואדשאפטען.

דאן איז אנגענומען געווארען אין דער דריטער לעזונג דער געזעץ-פראיעקט, לויט וועלכען עס ווערט איינגעפיהרט קאנצעסיעס אין א רייהע בראנזשעס, דערונטער אויך וועט נויטיג זיין קאנצעסיעס אויף הייראטס - פארמיטלונגס - ביוראס. די אלע צווייגען, וואס וועלען נויטיג זיין קאנצעסיעס, וועט געגעבען ווערען א טערמין אויסצופילען א קאנצעסיע אדער צו ליקווידירען די אונטערנעמונג.

דאן האט דעפ. הולינסקי רעפערירט דעם פראיעקט פון דער רעגירונג וועגען ליקווידירען די פארשטייערשאפט פון דער געז. „פעניקס" אונטער רעדענדיג די פראגע פון ערלעדיגען די איפארלאשטש פון דער דאזיגער געזעלשאפט אין אנדערע לענדער.

א רייהע רעדנער סארגען [illegible] דעם, אז די רעגירונג זאל איבערנעהמען דאס באצאהלען די געליטענע. זיי האבען אנגעוויזען, אז אין פוילען זענען פארהאן א סך באנקען און האנדלס-אונטערנעהמונגען, וואס האבען באנקראטירט און די רעגירונג האט נישט איבערגענומען זייערע פארפליכטונגען.

אין דער אפשטימונג איז דער רעגירונגס-פראיעקט אפגעווארפען געווארען

אנטשיידנדע קאמפן אין שפאניען
אטאקעס פון אויפשטענדיגע.—קאנטראטאקעס פון רעגירונגס-מיליטער

מ א ד ר י ד, 11 (ספ. טעל.)

דער קאמיטעט צו פארטיידיגען די הויפטשטאט מעלדעט: די אפעראציעס אין צענטראלען טייל פון דער פראווינץ גוואדאלאכארא ווערען אלס לעבהאפטער. זייט 4 א זייגער פארטאגס דויערט אומאויפהערליך דאס ארטילעריע פייער. פיידע צדדים זענען אייניגע מאל געגאנגען צום אנגריף, ארויסרופענדיג א בלוטיגע דריסטקייט, סיי אויף דער פון אויפשטענדישען מיליטער, סיי פון רעגירונגס-מיליטער.

דער געגען-אנגריף פון רעגירונגס-מיליטער נעבען בריגועגא האט אויפגעהאלטען די אויפשטענדישע ארמעע זיי האט געצוואונגען זיך צוריקצוציהען. די רעגירונגס - אעראפלאנען האבען באמבארדירט די באזעצונגען פון די אויפשטענדישע אויף וועג קיין אראגאן.

ארום צוויי א זייגער האט זיך אנגעהויבען א שטארק פייער, בכדי צו שטערען דעם ארויסגראד פון די אויפשטענדישע זיך צו פאראייניגען מיט די הויפט-כוחות.

* * *

מ א ד ר י ד, 11 (ספ. טעל.)

דער פארטיידיגונגס - קאמיטעט פון מאדריד טיילט מיט:

די ביינאכט אונטערגענומענע אקציע אין אוני ווערזיטעטס - קווארטאל האט מעגליך געמאכט די פארניכטונג פון עטליכע ווידערשטאנדס פונקטען פון די אויפשטענדישע. די מינען, וועלכע מען האט צוגעגרייט שוין עטליכע טעג, האט אויפגעריסען היינט אין דער פריה, באנראבענדיג הינטער די מויערן א טייל פון גארניזאן פון די אויפשטענדישע. אויפן ארט פון אויפרייס האט מען געפונען די טויטע קערפערס פון 140 אויפשטענדישע.

ג א ז י א ל ק א ר נ ישׂ ר ע, 11 (ספ. טעל.)

דער „האוואס" קארעספאנדענט אויף דער זייט פון די אויפשטענדישע) טיילט מיט וועגען נשוואלטיגע קאמפען, וואס קומען פאר אויף דעם לינקען ברעג פון טייך יאראמא. די קאמפען וואס האבען זיך אנגעהויבען ביינאכט דויערן ווייטער.

די איטאליענער באלעבאטעווען

מ א ד ר י ד, 11 (ספ. טעל.)

„האוואס" קארעספאנדענט טיילט מיט, אז אין דער פראווינץ גוואדאלאכארא האט מען גענומען אין געפאנגענשאפט ווייטערדיגע 5 איטאליענישע זעלנער.

איינער פון זיי דער סערזשאנט פלאצידי האט דערקלערט, אז אויפן אפשניט פון גוואדאלאכאר פיהרט מיט די אפעראציעס אן איטאליענישע דיוויזיע, וואס ציילט ווייניגסטענס 7000 מאן, א טייל פון דער דריטער דיוויזיע און דער באטאליאן 530, וואס דער סערזשאנט ווייסט נישט צו וועלכע דיוויזיע זי געהערט.

אין סיגועזא געפינען זיך אפטיילונגען פון דער דריטער דיוויזיע, וואס ווערט גערופען „שווארצע פעדער". דער געפאנגענער שטעלט פעסט, אז דאס מיליטער איז איטאליעניש און עס געפינען זיך אהין דייטשע זעלנער. דער פיהרער פון דער צווייטער דיוויזיע איז קאפי. די דיוויזיע באשטייט פון צוויי אדער דריי גרופען, וואס נעמען ארום דריי באטאליאנען. די גאנצע אנפיהרערשאפט איז אן איטאליענישע און יעדע דיוויזיע באזיצט 20 טאנקען פון טיפ „אנסאלדא", די קריגס - מאטעריאלען און די אפיצירען וואס בארינגען די טאנקען שטאמען פון איטאליען.

צום סוף האט פלאצידי דערקלערט, אז ער איז געקומען קיין שפאניען אויף דער שיף „לאמבארדא" צוזאמען מיט 4000 מאן. אין קאדיקס האט ער געזעהן פיל אנדערע איטאליענישע שיפען מיט זעלנער און קריגס-מאטעריאלען.

ר ו א ר נ ו נ ג!

ס'האבען זיך בעוויזען פערשיעדענע קונסט-וויינען מיט דער אויפשריפט „כרמל", אלא „כרמל" א.א.וו.

מיר ווארענען אונזערע קאנסומענטן זיך נישט לאזן אפנארען און פערלאנגען אומעטום

צוויי מענשען טראגען טרויבען אויף א שטעקען

נ א ר מ י ט
ד ע ר
שו ק - מ א ר ק ע

„כרמל"

פון בארון ראטשילד'ס ווינען-קעלערן

אלע טרינקען דעם בעסטען מעד

...WIAT HAWAJU • ...ERBATA KROLEWSKA

אכטונג, לאדז און פראווינץ!
ווען איהר גייט קויפען
מעבעל
זאלט איהר פריהער בעזוכען דאס
מעבעל-געשעפט
וואו איהר בעקומט שלאפצימער, עס...
צימער, גאבינעטען ווי אוי...
קוכען-מעבעל. און איינצעלנע געגענשטאנד...
בעקומט איהר נאר ביי דער איבעראל בע...
וואוסטער פירמע
א. הארוויטש
לאדז, זשגאווסקא 1
צופאהר-טראמווייען 0, 1, 3, 4, 7, 11.
מעסיגע פרייזען, רעיעלע בעהאנדלונג, גוטע בעדי...
גונגען. — קומט און איבערצייגט אייך!
געדענקט די אדרעס!

אוועק מיט פרעמדע
אלט אויסגעבאקענע מצות
די פון לאנגע יאהרען
גוט בעקאנטע **מצות**
פון די מכאניזשע בעקערייען
נ. ווײנבערג פיעטריק. 38 טעל. 143-82
מרדכי יעלין — אלטע — קאשטשושקי 11
געפינען זיך איצט אויף **פיעטריקאווער 38**
און מיר מאכען בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז די מצות ווערען אויסגעבאקען פון בעסטען ווייצען-מעהל וואס געפינט זיך אונטער דער השגחה פון הרב ר' אישעע פרידע. די ג' קונדשאפט ווערט געבעטען צוליב די קאלאסאלע בעשטעלונגען, וואס פריהער צו קומען נאך מצות, כדי אזוי ארום צו קענען לויטן וואונש יעדען צופרידענצושטעלען. רעיעלע בע-האנדלונג. בעמערק.: די מצות און מצה-מעהל זענען געפאקט און פערזעהען מיט אונזער פירמע.
פיליע מ. יעלין, פיעטריק. 24 טעל. 173-46.
מיט אכטונג
נ. ווײנבערג און מ. יעלין.

בעקאנטמאכונג.

דאס נייע-ערעפענטע
טוך- און קארט-געשעפט
אויסער דער פירמע
„Textyl Bielski"
פיעטריקאווער 19, פראנט 1 שטאק, טעל. 144-20
טיילט מיט, אז צום יעצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן בע-זיצט אויך לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע,
מאדערנסטע הערן- און דאמען-שטאפען
פון די בעסטע בילעצער פירמען.
הורט! קאנקורענץ-פרייזען! דעטייל!

ערשקלאסיגער
הערען-שניידער אטעליר
Bracia GRANAS
36 זגערזשער גאס 36
אין הויף, 2-טער איינגאנג, 2-טער שטאק
צום פריהלינג-סעזאן ווערען אנגענומען אלעראַרט באַשטעלונגען ווי: זומער-פאַלטענס, אַנצוגען, סמאָקינגען א. אז. וו. לויט די לעצטע פאריזער מאָדעלען, פון אייגענע און אויך אָנפּאַרטרויטע סחורה. ::: צוגענגליכע פרייזען

קמח של פסח
תחת השגחת הראבינאט דפה לודז.
בעקאנטמאכונג פאר לאדז און פראווינץ!
די איינציגע מיהל
„עלעקטראמלין"
איז געכשרט אונטער דער השגחה פון היגען ראבינ... ס'איז איבריג צופיל צו רעקלאמירען. בעוויל אין ה... זענען אונזערע ג' קונדען איבערצייגט, אז דאס בע... און שענסטע זעמעל מעהל אויף מצות ... קומט מען נאר ביי אונזער פירמע „עלעקטראמ..." לאדז, זאקאטנא 47, טעל. 147-40, וועלכע פאראנטווארטליך פאר די רעיעלע און פינקטליכע ליי... רונג לויט יעדענס פארלאנג. בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פערזענליך אדער דורך טעל. 147-40.
מיט אכטונג
„Elektromłyn" Łódź
Zakątna 47, tel. 147-40.

גערענקט! אז קויפען סחורה
איז נאר ביי
שטשעשליווי
וואו ס'געפינט זיך אויף לאגער צום זומער-סעזאן
א גרויסער אויסוואהל פון אריגינעלע
בילעצער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען. —::— קומט און איבערצייגט אייך
R. SZCZĘSLIWY
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5 גערענקט פראנט II שטאק. טעל. 156-09.

אייער פערזענליכער אינטערעס
נאר צו קויפען **די ווײנען**
מיט דער מארקע
„בארווין"
נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58.
וועלכע גאראנטירט אייך געניס און צו פרידענהייט פאר ביליג געלד.

א הערצליכען מזל-טוב
ווינשען מיר אונזער פריינד פרנס
גרשון וואלמאן און פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע טאכטער
פרל. לאדזשא וואלמאן, לאדז
מיט ה' דאדעס קויפמאן, נאווידוואר.
פאמיליע מיללער.

אונזערע ליבע פריינד
הוגא און קארלא הילפער
צו זייער זילבערנער האכצייט
ווינשען געזונד, גליק און נחת פון זייערע קינדער.
מ. דארגוזשאנסקי, פרוי
און טאכטער.

דאס לאנג-בעקאנטע
ווײן-געשעפט פון
ע. שיקיער
(אינהאבער ישראל שיקיער)
פריהער פולנאצנא 1
איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84
עמפפעהלט די בעסטע
ווײנען, קאניאקען און ליקערען ::
עקזיסטירט זייט 1865 יאהר

בית הכנסת
אהל-יעקב
לודז, גדאנסקא 18
מחר, בשבת, פ' ויקרא (37...
ר"ח ניסן ופ' החודש הנני ...
תפלת-פרידה חגי...
לכבוד היו"ר שלנו, אחד ממיסדי ...
ומנהלו זה שלושים וחמש השנים ...
מר שמואל ...
הנוסע לרגל חג הפסח לארץ-ישראל ...
תייר) הנאום מעניני דיומא ונאומ...
ישרא חמטיף הנודע, הסופר ...
מר א. לובושיצקי, התפלות ...
ע"י ש"ץ ביהכ"נ. והמקהלה ...
והלאומים מתבקשים "בא ולהשתתף ...
פרידה זו. התחלת התפלה בתשע ...
בכבוד רב ובב"צ — בשם הועד ...
א"מ רצנלבוגן, שמואל ...
לודז, ער"ח ניסן תרצ"ז.

די צענטראלע יוד. עמיגר...
געזעלשאפט „ל ע א ..."
פיעטריקאווער 86
ארדענט איין שפראכען-קורס...
ענגליש
און **שפאניש**
איינשרייבונגען טעגליך פון 10 ...

ברכות אלומות ובתוכם מז"ט לאחי
היקר מר שלמה נ"י קימעל-
פעלד לארושיו עם העלמה מרת
ב-יינדיל תחי' בלאסם
(מפביאניץ) יהי רצון שיהי מזלך
כשמש בצהרים.
אחיו אברהם קימעלפעלד

בבירכת מז"ט חמה ולבבית הנני מברך
את ידידי
מר שלמה נ"י קימעלפעלד
לרגלי באו בברית הארוסין עם העלמה
מרת ברײנדל תחי' בלאסם
(מפביאניץ) יהי דרכם סוגה בשושנים.
ישראל פשיגאדא

וויכטיג פאר פענסיאנאט-אינהאבער!
ס'ווערט געזוכט
א **אונטערנעמער**
ספעציאליסט מיט ווינציג געלד, אין א פראכטפולען וואלד נעבען סאלומנא.
געזיכערטע קונדשאפט!
ערקונדיגען זיך ביי:
פאקטאר, שוו. יאקובא 12

צו דער פערלאבונג פון מיין חבר
און פריינד
רפאל דאווידאוויטש
מיט **פעלא פלײשער**
מיינע הארציגסטע גליקוואונשען
שלמה משה בערלינער.

מזל-טוב
אונזער געעהרטען פערוואלטונגס-
מיטגליד ה'
אברהם פאמעראנץ און פרוי
צום געבורט פון זייער
טעכטערל
ווינשען מיר פיל גליק און א גרינגע
דערציהונג. די פערוואלטונג
פון דער גמילת חסדים-קאסע
ביי דער חברה כנסת-צעירים.

Z intencji zaręczyn panny
Poli Goldkornówny
z p. **Dawidem Balsamem**
życzy serdecznie życzenie
Herman Elencwajg

כשר — דער באוואוסטער נײ-רעמאנטירטער — כשר
כשר'ער פענסיאנאט
„ELIDA"
אין פאדעמביע, ווילא „גראנד"
טעל Tuszyn 2
נעהמט שוין אן אויף פסח געסט
און עמפפעהלט שעהנע, זוניגע צימערן מיט עלעקטריש ליכט, צענטראל-בעהייצונג, קאנא-ליזאציע, פליסענד וואסער, באדעצימער, ראדיא, טע-לעפאן אויפן ארט — פערשיד. פטרויוילונגס-פלעצער
מיט אכטונג: אינה.: ש. לובינסקי

בעקאנטמאכונג.
דאס איבעראל-בעקאנטע **הורט-פארבען-כעמיקאליען-געשעפט**
לאדז, דרעוונאווסקא 5
מאכט בעקאנט, אז צום קומענדיגען סעזאן איז דאס געשעפט פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
פארבען און כעמיקאליען
פון אלע גרעסטע פאבריקען. די בעשטעלונגען פון דער לאדזער און פראווינצער קונדשאפט ווערען רעיעל און פינקטליך אויסגעפיהרט.
מיט אכטונג **מ. שייבע** (פריהער בערגער)
קאנטא P.K.O. 602219
לאדז, דרעוונאווסקא 5, טעל. 133-39.
בעמערקונג: איך בעזיץ אויף לאגער דעם גאנצען אסארטימענט פארבן פון דער פירמע J. KRAUSE, Andrespol

דעמאַרש פון אמעריק. אמבאסאדאר אין בערלין

געגן די אטאקעס פון דייטשער פרעסע געגן פאראייניגטע שטאטען

לאנדאן, 11 (ספ. טעל.) רייטער־קארעספאנדענט מעלדט מיט פון וואשינגטאן:

דער מלוכה־דעפארטאמענט האט באאויפטראגט דעם אמעריקאנישן אמבאסאדאר אין בערלין צו מאכען א דעמאַרש ביי דעם דייטשען אויסערן־מיניסטעריום וועגען די אַרטיקלען, וואָס זענען לעצטענס פארעפענטליכט געוואָרען אין די דייטשע צייטונגען וועגען די פאראייניגטע שטאטען. דער אמבאסאדאר זאָל אויסדריקען די פארוואונדערונג פון זיין רעגירונג צוליב די געוואַלטיגע אגריפען אין די דייטשע צייטונגען נאָך דעם אינצידענט מיט דעם בירגערמייסטער פון ניו־יאָרק.

Odpowiednia pasta do zębów

Zapobiega brzydkiemu zabarwieniu zębów.

ODOL

לעצטע דעפעשען

ווארשא, 11 (טעלעפאניש)

„פאָט" ברענגט פאָלגענדע ידיעה פון קאָוונא: אויף דעם צוזאמענפאָהר פון יודיש - נאציאָנאַלען בלאָק, אין וועלכען עס האָבען אָנטיילגענומען אַרטאָדאָקסען זענען אַלס גאסט אנוועזענד געווען רעוויזיאָניסטען (אָנהענגער פון זשאבאָטינסקי) איז אויסגעבראָכען א גרויס געשלעג. 40 צישלאָגענע האָט מען געמוזט ארויספיהרען פון לאָקאַל.

* * *

ווארשא, 11 (טעלעפאניש)

די יוסטיץ־מאַכט האָט באַשטימט דעם טערמין אויף ווען עס דאַרף פריינעלאָזט ווערען פון תפיסה באָריס קווערדא, דער מערדער פון סאָוועטישען קאָנסול אין ווארשא, וואָיקאָוו. דער מאָרד איז אויסגעפיהרט געוואָרען אויפ'ן ווארשעווער הויפט - וואָקזאַל. קווערדא וועט באַפרייט ווערען פון גרודזשאָנדזער תפיסה דעם 15 יולי ד. י.

* * *

ווילנע, 11 (טעלעפאניש)

נאָך די רעוויזיעס וואָס זענען אדורכגעפירט געוואָרען אין רעד. „ווילנער טאָג" און אויך אין די פריוואַט־וואוינונגען פון די מיטארבייטער האָט די פאָליציי־אישע מ׳כט פארמאַכט די צייטונג.

אלטע ספרים

קויפט און צאהלט די בעסטע פרייזען אין ספרים־סקלאַד

34 פילסודסקי 34

פראָנט־געוועלב ווי אויך איינגאנג דורכ'ן טויער.

דיסקוסיע אין זשענעווע ארום דער רויה־שטאפען־פראגע

זשענעווע, 11 (ספ. טעל.)

אין דריטען טאָג פון די באראַטונגען פון דער רויה־שטאָף קאָמיסיע, איז ווייטער פאָרגעקומען די גענעראַל - דעבאַטע. דער שווייצאַרישער זאכקענער סטוקי האָט ,פּאַררופענדיג זיך אויף דער רעדע פון פוילישען פּאָרשטייער מינ. ראָזע, אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז אין דער פראַגע פון צוטריט צו רויה־שטאָפען עקזיסטירט אַ פינאַנציעל פראָבלעם מיט וועלכען מען דאַרף זיך פאַראינטערעסירען.

דער בעלגישער עקספערט שטיצט אונטער דעם שטאַנדפונקט פון פוילישען דעלעגאַט ארויסזאָגענדיג פאַר דער באַגרעניצונג פון דער דיסקוסיע באַר אויף די רויה־שטאָפען זאָוּן געגען אריינציהען אין איהר די פראַגע פון לעבענס־מיטלען.

עס האָט נאָר גענומען אַ וואָרט דער פוילישער עקספערט ,וועלכער האָט פעסטגעשטעלט, אַז אָהן שום צווייפעל ליגען די הויפט־שוועריגקייטען פון רויה־שטאָף צוטריט נישט אין דער רעכטליכער נאַטור. דאָס איינקויפען רויה־שטאָפען טרעפט נישט אַ קיין שום שוועריגקייטען פאַר די, וואָס קאָנען דערפאַר באַצאָהלען מיט געלד. עס גייט וועגען פאָלגענדע פראָבלעמען: דאָס פראָבלעם פון טראַנספער ווי אויך געוויסע פראַגען פון צוטריט פון קאָלאָניאַלע רויה־שטאָפען. צוליב דעם, וואָס די אייראָפּעאישע מלוכות צילען איצט צו פאַרקלענערן די סאַלדעס האָט פוילען דורך דעם שוועריגקייטען ביים באַקומען דעוויזען אויף איינצוקויפען רויה־שטאָפען פון די מעבר־לים לענדער.

נישט געקוקט, וואָס צוליב די דאָזיגע שוועריגקייטען, האָט פוילען געמוזט איבערגיין צו דעוויזען־באַגרענצונגען, פונדעסטוועגען איז דער ציל פון פוילען נישט קיין אויטארקיע. פאַרקערט, דער ציל פון פוילען איז אָנבינדען און ענגען קאָנטאַקט מיט דער ווירטשאַפטליכער וועלט.

אין די ווייטערדיגע דיסקוסיעס איז פאָרגעקומען אַ מיינונגס - אויסטויש צווישען דעם פוילישען און ענגלישען עקספּערט.

לויט דעם פאָרשלאָג פון פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע איז הסכם מיט די אָנוועזנדע פון סעקרעטאַר פון דער פעלקער־ליגע אַיוּשנאַלאַ, איז באַשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ דריי אונטער־קאָמיסיעס.

* * *

לאנדאן, 11 (ספ. טעל.)

ענטפערנדיג אויף דער פראַגע וועגען דער אַרבייט פון דער רויה־שטאָף קאָמיסיע האָט מיניסטער אידען געזאָגט, אַז פון דער דיסקוסיע איז איבערגעשלאָסען די פראַגע וועגען אַ נייער פּאַרטייר לויט פון קאָלאָניעס אָדער פון מאַנדאַט־קאָלאָניעס.

דאס רייכטום פון העברעאישען אוניווערסיטעט איז דאס רייכטום פון יודישען פאלק.

„דער פאראייניגטער נאציאנאלער לאגער"

רופט א צוזאמענפאהר פון פויערן־טוער

ווארשא. 11 (ספ. טעל.)

אויף זונטאָג דעם 14 ד.ח. וועט דורך דעם פאראייניגטען נאציאָנאַלען לאגער גערופן ווערען קיין ווארשאָ אַ צוזאמענפאָהר פון פויערים־טוער.

כדי מעגליך צו מאַכען דאָס אויסהערן דורך דער דאָרפישער באַפעלקערונג די וויכטיגסטע רעדעס, ווי אויך דעם פארלויף פון די באַראַטונגען בעט די פארוואַלטונג פון דער אָרגאַניזאַציע פון קאָמונאַלע אַרבייטער אַלע איהרע מיטגלידער, איבערהויפט די סעקרעטאַרען פון די גמינעס, אַז זיי זאָלען אָרגאַניזירען פאַרזאַמלונגען אויף אויסצוהערען די טראַנסמיסיעס וואָס וועלען איבערגעגעבען ווערען דורך אַלע פוילישע ראַדיאָ־סטאַציעס זונטאָג, דעם 14 איינס אַ זייגער ביטאָג.

אין גארוואלינער פאוויאט

דראָט א פארפלייצונגס־סכנה

גאַרוואָלין, 11 (טעלעפאָניש)

פון נעכטען אָן הויבט זיך דאָס וואַסער אין דער ווייסל אויפן שטח פון גאַנצען פאָוויאַט. דאָס וואַסער דערגרייכט דריי מעטער איבער דעם נאָרמאַלען שטאַנד. אויב דער צופלוס פון וואַסער זאָל פאָרקומען נאָך עטליכע טעג דראָהט אַ פאַרפלייצונגס־סכנה, באַזונדער אין דער גמינע ווילגאַ און סאָבייניע־יעגאַרי.

די אייז־פאַרשטאָפּונג נעבען מאַטשאַרטשיק איז נישט געלונגען אַדורכצוברעכען. דאַגעגען איז געלונגען טיילווייז אַדורכצוברעכען די אייז־פאַרשטאָפּונג אויף דעם לינקען ברעג ביים אויסגאַנג פון טייך פיליצאַ.

1־טע רענטגענאָלאָגישע לעכטזיריצע

מיט שטענדיגע בעטען

פאר כירורגיע פון ציינער, קיהן־באַקען און יאַסלעס

פון Dr. med.

Sadokierski

פיעטרקאָווער 56. טעל. 129-77

עמפפאַנגס־שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 ביינאַג.

דיין ברודער וואַרט אויף דיין הילף

טראָג אַריין דיין שפענדע אין „תומכי־אורחים"

בעקאנטמאכונג!

צום פריהלינגס- און זומער־סעזאָן האָט דאָס שיך־געשעפט בעוואוסטע

צוגעגרייט א קאָלאָסאַלען אויסוואַהל שפּאַציר און ספּאָרט־שיך

לויט די לעצטע מאָדעלען

A. Ogórek Łódź, Zawadzka 11

tel. 202-86.

צונעגליכע פרייזען א ספּעציעלע אַפּטיילונג פון מענער־שיך.

הילף און רפואה פאר בּרוּך־קראנקע

רופטורען) אויף עלווינקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערהרימונגען פון רוקענביין (הויסערס), פּיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאַפטע פלאַט־פּיס. דאָס ליידען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די פאָלגען זענען פאַר'ן לעבען ביטער און געפעהרליך. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי־הייל־באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל־באַנדאַזשען און גאָרסעטען געגען אַלערליי פערקרימלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פּיס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פּלאַט־פּיס. פאר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט־פיס (סאָלאָן־אַרבייט).

ביים אָראַפּלאָזען זיך פון מאַגען, קישקעס, געבירט־מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל־באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד״ר גלענאַרד

דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאַנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען אָנערקענט

אָנערקענונגס־צייגניש און לויב־טרייבען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען:

Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz, Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Müanzer.

ספּעציאַליסט Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30־יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 ביינאַג און 3 ביז 7 אָוונד

אין לאדז, פּילסודסקיעגא № 23

פערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינג נויטיג.

ברוך הבא

ליטווישע מצות

מיט מצה־רייבעכץ

זענען שוין דא! העל, שיין, טרוקען, פון לוקסוסאָווע מעהל צו מעסיגע פרייזען מיט אַ הכשר פון ראַבינאַט. כשר אפילו למהדרין מן המהדרין, צו בעקומען נאָר אין דער בעוואוסטער שפייז־פירמע

ה. פיאטרקאווסקי, סטארי רינעק 10

טעלעפאָנען: 152-54 און 22092.

בעמ.: ביים קויפען ליטוויש מצה־מעהל בעט מען זיך אַז היטען ווייזען דעם הכשר מיט'ן שטעמפעל פון וב, ווייל די קאָנקורענץ פּלעגט צו נעפעלשטע הכשרים מיט בלאָמבירען און שטעמפעל פון רב פון לאָדזער מצה־מעהל. אָריגינעלע דובנער מיט'ן הכשר פון ראַבינאַט און מיט'ן שטעמפעל איז צו בעקומען נאָר ביי דער פירמע ה. פיאַטרקאָווסקי.

אכטונג, לאדזער

דאמען - שניידער - מייסטער בעשטעלט

נאָך אַ פערשטענדיגונג פון די פאַך־קאָמיסיעס, רופען מיר אַלע לאָדזער דאַמען - שניידער מיטגלידער און נישט־מיטגלידער אויף זונטאָג, דעם 14־טען ד ח 7 אין אָוונד אין לאָקאַל פון שניידער־צעך אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 27, אויף

א אלגעמ. פערזאמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג־אָרדנונג: די לעצט געשאַפענע לאַגע אין פאַך.

מיט אַכטונג

די פאַך־קאָמיסיעס פון לאָדזער דאַמען־שניידער־מייסטער

ביליג און געשמאַקפול קאָנסטו אָנטוּן דיין קינד, קויפענדיג אין

„Czerwony Kapturek"

Łódź, Śródmiejska 8,

tel. 270-10.

וויכטיג פאר סוחרים פון טריקאָ־וועש!

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון

מאַיעסטיק־שטאָף,

נעפאַרבט און אין רויהען צושטאַנד אין יעדען קוואַנטום.

ח. פאָסמאַניק

שוו. יאַקובאַ 8

אונזער פריינט ה'

בנימין זילבערבערג

צוליבן טויט פון זיין פאָטער

רפאל נ״ע

דריקען אויס דעם טיפסטען בייליד.

יעקב גוטערמאַן און פרוי.

צערעס
כשר לפסח
כשר פסח'דיג, נישט פערטרעטבאר אין יעדער כשר'ער קיך
Ceres Schicht
צערעס דער אידעאלער קאקאס-פעטס ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל פון כקאווינא
און קען עספפעהלט ווערען אפילו למהדרין מן המהדרין. עכט בלויז אין אריגינאל פאקונג צו ½, ¼, ⅛ קג. אהן פאקונג קיינמאל נישט עכט.

„מיט קאנצעסיעס פאר אראבער וועט מען קיין שלום אין א"י נישט ברענגען"

גרויסע פאליטישע רעדעס פון פראפ. בראדעצקי און משה שערטאק

לאנדאן, 11 (יט"א טעלעגר.) אויף א גרויסער עפענטליכער פארזאמלונג אין לאנדאן זענען ארויסגעטרעטען די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ פראפ. ז. בראדעצקי און משה שערטאק.

פראפ. בראדעצקי

האט אנגעוויזען אויף דער געשפאנטער לאגע אין א"י, באזונדערס אין די לעצטע וואכען, הגם דער אראבישער שטרייק איז אפיציעל אפגערופען גע-ווארען. אין משך פון חודש פעברואר זענען אין א"י אויסגעפיהרט געווארען 11 מאר'ען חוץ א גרוי-סער צאהל רויב-אקטען. מען קען נישט אננעהמען, אז דאס אלץ איז צו ערקלערען מיט אומפאליטישע טעמים. עס איז קיין ספק נישט, אז די גרויסע מער-הייט פון די 900 טויזענט אראבער אין א"י ווילען לעבען אין רוהע און פריי'ען מיט יודען. א הייפעל רעדעלפיהרער איז אבער פאראינטערעסירט, אז קיין רוהע זאל נישט זיין. נאטירליך, איז אין דער אונ-רוהען-אטמאספער לייכט פאר קרימינעלע רויבער אויסצופיהרען פארברעכענס: עס איז אבער אויך קיין ספק נישט, אז עס ווערט געמאכט א פרוב אויסצואיבען א דרוק אויף דער קעניגליכער קא-מיסיע לטובת די אראבער.

די אדמיניסטראטיווע מאכט האט גענוג מיט-לען צו מאכען א סוף צום איצטיגען צושטאנד, עס איז אבער נישט פארשטענדליך, פארוואס די רעגירונג ערלויבט די אונגעהייערע אגיטאציע, און עס איז א זעהר געפעהרליכע לאגע, ווען מען מאכט יודען פאראוואורפען ווען זיי פארטיידיגען זיך געגען אנפאלער. נישט בלויז יודען, נאר אלע בריטישע בירגער ערווארטען פון דער רעגירונג אין א"י ענערגישע מיטלען א סוף צו מאכען צום איצ-טיגען צושטאנד.

עס איז צוועקלאז צו וועלען טרעפען, ווי עס וועלען אויספאלען די מסקנות פון דער קע-ניגליכער קאמיסיע — האט פראפ. בראדעצקי פארט געזעצט. — אין צוזאמענהאנג אבער מיט די פאר-שידענע קלאגען און השערות, וואס קורסירען ארום דער אנגעלעגענהייט, איז וויכטיג, אז די בריטישע עפענטליכע מיינונג זאל זיך קלאר מאכען איין זאך: בעמליך, אז עס איז א טעות צו מיינען, דאס מען וועט קענען איינשטילען די אראבער דורך פארקלענערן דעם פארנעהם פון דער יודישער אר-בייט אין א"י. די אראבער פאדערן פולשטענדיג אפשטעלן דאס יודישע ווערק און אפרייניגען א"י פון די ענגלענדער — ד. ה. מאכען א סוף צום מאנדאט.

אויב מען וועט שניידען די יודישע ארבייט אין א"י, וועט מען דערמיט ברענגען אונבארעכענבאר'ען שאדען דעם יודישען פאלק, קיין פרידען אין א"י וועט אבער דערפון נישט ארויסקומען. אדרבה, דאס וועט שאפען צווישען יודען א געפיהל פון אנטוישונג און אפילו פארצווייפלונג. די רעגירונגס-פאליטיק אין א"י איז אזוי אפט און אזוי קלאר פארמולירט געווארען לטובת דעם יודישען אויפבוי-ווערק — אין מאנדאט, אין ווייס-בוך פון 1922, אין מאק-דאנאלד-בריף פון 1931 — אז דער איינציגער וועג צו ברענגען שלום אין א"י פיהרט בלויז אין דער ריכטונג, די רעגירונג זאל ענערגיש אויספיה-רען די פאליטיק פון דער באלפור-דעקלאראציע. דאס קאן געטון ווערען נישט בלויז אהן שאדען צו די אראבער, נאר אדרבה, מיט גרויס נוצען פאר זיי.

פראפ. בראדעצקי רעדט ווייטער וועגען דער אונגרעכטיקייט פון די פארשלאגן, יודען זאלן עמי-גרירען אין אנדערע לענדער חוץ א"י. נאטיר-ליך, וואנדערן יודען וואו זיי קענען, דאס איז אבער נישט קיין לעזונג אויפ'ן ארט פון א"י, און די כל'ערליי פראיעקטען פארטונקלען בלויז דעם עיקר-פראבלעם.

באגריסענדיג משה שערטאקן, אונטערשטרייכט פראפ. בראדעצקי די ווירדיקייט פון שערטאק'ס אויפטריט פאר דער קעניגליכער קאמיסיע. עס זע-נען אנטשטאנען — זאגט בראדעצקי — מיספאר-שטענדנישען ארום שערטאק'ס ערקלערונג וועגען דער אומלעגאלער אימיגראציע. דאס איז אבער געווען די איינציג-מעגליכע ערקלערונג, וואס א זיך זעלבסט אכטענדער יוד האט געקענט אפגעבען אין דער פראגע. עס ווערט זיך נישט געפינען קיין איין ענגלענדער, וועלכער ווערט באמת בעהויפטען, אז עס קאן זיין די זאך פון יודען צו פארנעמען זיך מיט דער „כאפעריי" פון אומלעגאלע עולים, וואס זענען געקומען קיין א"י נאכ'ן אנטלויפן פון גהינום, כדי צו צווינגען זיי אין דעם דאזיגען גהינום זיך צוריק אומצוקערען.

די ענגלישע פרעסע — ערקלערט ווייטער בראדעצקי — ווערט טיילווייז פארפיהרט דורך דער באהויפטונג, אז די אונרוהיגע שטימונגען אין מזרח זענען אין א געוויסער מאס א רעזולטאט פון דער לאגע אין א"י. דאס איז א טעות. די אראבישע לענדער האבען זייערע אייגענע פראבלעמען, און צווישען די אראבער מחוץ א"י ווערט אלץ שטאר-קער די איבערצייגונג, אז דער אויפבוי פון א"י איז — ווי דאס האט ערקלערט קאל. לאורענס — א וויכטיגער תנאי פאר'ן ערפאלג פון די אראבישע לענדער אין א"י.

מיר פאדערן אין א"י, אז מיר יודען זאלען נישט באהערשט ווערען דורך די אראבער, און די אראבער זאלען דורך אונז נישט באהערשט ווערן. מיר פאדערן אין דעם זין די שטרענגע אויספיהרונג פון מאנדאט. אין די היינטיגע פינסטערע צייטען פאר'ן יודישען כלל און מעהרערע לענדער פון דער וועלט, פאדערן מיר פון גרויס-בריטאניען, זי זאל געדענקען דעם צוזאג, וואס זי האט אונז געגעבען מיט 20 יאהר צוריק — א הבטחה, וואס אויף איהר סמך זענען קיין א"י געקומען 300 טויזענט יודען. מען זאל דאס יודענטום אין א"י נישט לאזען הענגען אין דער לופטען, נאר מען זאל איהם ערלויבען איינצופונדעווען זיין פאזיציע און זיכערן זיין צוקונפט. דאס איז מעגליך בלויז ווען די עליה ווערט פארטגעזעצט ווערען אין ז' ראהמען פון די ווירטשאפטליכע אויפנאהמס-מעג-ליכקייטען פון לאנד. מען באהויפטעט, אז די אראבער קעמפען פאר זייער קיום. דאס איז אן איבער-טרייבונג אין א פולשטענדיגע אנטשטעלונג פון די פאקטען. דאס זענען מיר, יודען, די-יעניגע, וואס קעמפען שווער און ביטער פאר זייער קיום.

פראפ. בראדעצקי באריהרט די טענות פון די רעוויזיאניסטען. מען אפעלירט — זאגט ער — מיט לאזונגען פון א פארייניגט פאלק. מען רעדט וועגען „רונד-טיש-קאנפערענצען". די ציוניסטישע אר-גאניזאציע איז נישט קיין פארטיי. זי באשטייט מעהר ווי פון איינער, צוויי, דריי ארער אפילו פיל פארטייען. די רעוויזיאניסטען האבען געהאט זייער ארט אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. און זיי האבען אין איהר אויך היינט זייער ארט. די שטוהלען אין קאנגרעס ווארטען, אז די רעוויזיאניסטען זאלען קומען און זיי פארנעמען. זיי קענען קומען נאך היינטיגען אוועגט. קיין רונד-טיש-קאנפערענצען זע-נען נישט נויטיג. מיר זענען נישט קיין צוויי פעל-קער, וואס פיהרען קריג.

בראדעצקי דערמאהנט די טעמים, צוליב וועל-כע די רעוויזיאניסטען האבען פארלאזען דעם קא-גרעס. דאס איז געשעהן דערפאר, ווייל דער קאנגרעס האט געהאלטען, אז זיינע באשלוסען מוזען ווערען אויסגעפיהרט און אז מען טאר זיי נישט קרייצען. „קרייצען די פאליטישע ארבייט פון קאנגרעס, גיין צום בריטישען קאלאניאל-אפיס, גיין צו דער רע-גירונג הייסט — פיהרען אן אנדער פאליטיק ווי די וואס דער קאנגרעס פיהרט, און דאס מוז פארבא-טען ווערען". און דערפאר האבען די רעוויזיאניסטען דעם קאנגרעס פארלאזען.

עס איז א געפעהרליכע צייט פאר יודען, און מען טאר זיך נישט שפילען מיט דער איינציגער פאליטישער אינסטיטוציע, וואס מיר פארמאגען. מיר דארפען זיך נישט לאזען אריינפיהרען אין טעות וועגען די אנגריפען פון די רעוויזיאניסטען אויף פאל-אמטען. לייד'ער האט די „טיימס" זיך געלאזט אריינפיהרען אין טעות, אז דער אנפאל פון די רעוויזיאניסטען אויפ'ן ווארשעווער פאל-אמט איז א באווייז, דאס די פראגע פון סערטיפיקאטען פאר רעוויזיאניסטען מוז אונטערזוכט ווערען. בראַ-דעצקי ערקלערט, אז ער האט דעם ענין אויסגע-פארשט און פעסטגעשטעלט, אז בתרים האבען באקו-מען הונדערטער סערטיפיקאטען. טראץ דעם איצ-טיגען פירוד-הלבבות — האט פראפ. בראדעצקי פארענדיגט — גלויבט ער, אז עס וועט צוריקגע-שטעלט ווערען די פאליטישע איינהייטליכע פיה-רערשאפט אין גייסט פון הערצל-ציוניזם און אז די רעוויזיאניסטען וועלען איינזעהען דעם טעות, וואס זיי זענען באגאנגען דורך פארלאזען די ציוניסטישע ארגאניזאציע.

מיט א רעדע איז נאך בראדעצקי'ן ארויס-געטרעטען:

משה שערטאק

וועלכער האט באהאנדעלט די לאגע אין ישוב. דער פאקט — זאגט שערטאק — וואס די עליה איז נישט אפגעשטעלט געווארען אין אונרוהיגען יאהר 1936, האט געשטארקט דעם גייסט פון צוריקגעהאל-טענקייט פון די יודען אין א"י, וואס איז אזוי אפט געלויבט געווארען דורך דער גאנצער צייט פון די אונרוהען. די יודען אין א"י ווייסען, אז זיי זענען דער אוואנגארד פון יודישען פאלק אין דער וועלט. זיי פארמאגען די מאראלישע קראפט אונטערצו-ארדנען זייער פערזענליכע רעאקציע די העכערע אינטערעסען פון פאלק און לאנד. דער דאזיגער גייסט וואלט פארשוואונדען, ווען די יודישע עליה זאל געווען אפגעשטעלט געווארען מחמת פאליטישע טעמים, וואס האבען נישט קיין שייכות מיט דער אויפנאהמס-פעהיגקייט פון לאנד. עס קען נישט מעגליך זיין קיין שלום אין א"י, אויב מען וויל אריינצווינגען די יודישע אנטוויקלונג אין דעם סדום-בעטעל פון מופטי'ס ווארשטאט.

רעדענדיג וועגען דער שפאנונג אין א"י, ער-קלערט שערטאק, אז זעהר א גרויסע צאהל ארא-בער ווערט דערדריקט אונטער דער מוראדיגער לאסט פון טעראר און פארט פון דער רעגירונג, מען זאל זיי באפרייען פון דעם דאזיגען דרוק. די יודישע אגענץ פאדערט פון דער רעגירונג אנצו-נעמען שטרענגע מיטלען נישט כדי עס זאל זיך גיסען בלוט, נאר אז עס זאל צו קיין בלוט-פארגיסונג נישט דערלאזען ווערען.

זייט דער אראבישער שטרייק האט זיך געענ-דיגט האט זיך די לאגע [illegible] פארענדערט. אין די אראבישע לענדער שטייען איצט ביי דער מאכט יונגע רעגירונגען. זיי זענען אלע פאר-אינטערעסירט אין שלום — דורך האנדעל, [illegible] ארבייט, ווירטשאפט און סאציאלער פארשריט. זיי פארשטייען, אז די יודישע ארבייט אין א"י איז נישט בלויז נישט קיין מניעה, נאר אדרבה, זי איז דירעקט א טובה פאר די דאזיגע צילען. א גוטער ביישפיל דערפאר איז דער לעצטער אפמאך צווישען איראק און א"י, א דאנק וועלכען חיפה איז געווארען דער פרייער פארט פון איראק. א פיהרענ-דער ענגלישער שטאטסמאן האט אמאל געזאגט, אז ווען נישט די באלפור-דעקלאראציע, וואלט דער חיפה'ער פארט קיינמאל נישט אויפגע-בויט געווארען. דאס איז זיכער אמת, אבער ווען נישט דער יודישער צושטייער פאר א"י און די פינאנסען אין לאנד, וואלט דער פארט אין חיפה געקענט אויסגעבויט ווערען נישט אנדערש, ווי מיט א גרויסער לאסט פאר'ן אוצר פון דער בריטי-שער רעגירונג. אין געגעבענעם פאל האט עס דער בריטישער אימפעריע נישט געקאסט א גראשען, און על-פי צופאל איז דער פארט א מתנה א'ין פאר איראק.

מען זאגט אפט, מיט פארוואורף, אז יודען גייען נישט איין אויף קאמפראמיסען. עס איז אבער שווער צו ערווארטען, אז אימיצער וועט איינגיין אויף פשרות, ווען אין קאן שטייט זיין לעבען און טויט. אין דער היינטיגער [illegible] לאגע פון יודישען פאלק איז עס א פראגע פון טויט און לע-בען אריינצוברענגען קיין א"י אזוי פיל יודען ווי מעגליך, בתנאי, אז דאס זאל דער אראבישער בא-פעלקערונג נישט ברענגען קיין רעה.

די אראבישע לידער ווילען אן [illegible] הערשאפט אין א"י. עס איז אבער זיכער, אז די אויפגעקלערטע מיינונג פון גרויס-בריטאניען און דער וועלט וועט נישט ארונטערפאלען [illegible] פון די דאזיגע אנשפרוכען, נאר וועט ערלויבען פארטצוזעצען דאס יודישע ווערק, אונגעשטערט פון וועלכער-עס איז פאליטישער באגרענצונג.

רעדענדיג וועגען די באציהונגען מיט דער א"י-אדמיניסטראציע, האט משה שערטאק ער-קלערט צוו. אנד.:

מיר האבען קריטיקירט די אדמיניסטראציע פאר דעם אופן, אין וועלכען זי האט געהאנדעלט אין דער שווערער לאגע. די אדמיניסטראציע האט איינגעזעהען איהר טעות. מיר מוזען אויך פון אונזער זייט מודה זיין, אז אין משך פון 1936 און שפעטער — טראץ דער אונרוהיגער לאגע און טראץ דעם גאנצען אנגריף פון די נאציאנאליסטען, וואס איז געווען געווענדעט צו איין ציעל, נעמליך אפצושטעלען די אימיגראציע — איז די יודישע עליה פארטגעזעצט געווארען און איז נישט איבער-געריסען געווארען. נישט אז די אימיגראציע איז צייטענווייז נישט געווען באדראהט, נישט אז מיר האבען נישט געהאט איבער דער פראגע צו פאר-האנדלען מיט דער אדמיניסטראציע — סוף-כל-סוף איז אבער געקומען דער באשלוס, אז די יודישע עליה מוז פארטגעזעצט ווערען.

60 פראצענט פון אלע סטודענטען אין ירושלימער אוניווערסיטעט שטאמען פון פוילען.

יודישער קווארטאל פון צפת באשאסען פון דריי זייטען דורך אראבער

ירושלים, 11. (יט"א טעלעג.) אין דער נאכט פון מיטוואך אויף דאנערשטאג זענען די יו-דישע שכונות פון צפת באשאסען געווארען דורך אראבישע טעראריסטען, די שיסעריי איז געווען זעהר א העפטיגע און איז געפיהרט געווארען פון דריי זייטען, צום גליק זענען קיין מענשען-קרבנות נישט געווען, די שיסעריי האט געדויערט א שעה צייט.

דאס מיליטער און פאליציי וואס זענען גע-ווען אין צפת בעת דער שיסעריי, האבען אויף דער שיסעריי נישט געענטפערט, עס זענען נישט גע-מאכט געווארען קיין שום שריט צו פערפאלגען די טעראריסטען, בריטישע פאליציי, וואס האט פאט-ראלירט די גאסען פון צפת, האט אפגעשטעלט און רעווידירט די דורכגעהער.

די האלטונג פון מיליטער און פאליציי בעת דער שיסעריי אויף די יודישע קווארטאלען פון צפת האט ארויסגערופן אונגעהייערע אויפרעגונג אין ישוב.

אורטייל אין פראצעס פון די בתרים וואס זענען באפאלען דער יודישער אגענץ

אלע 37 אנגעקלאגטע פארמשפט צו קליינע געלט-שטראף, 1 — דעפארטירט

ירושלים, 11. (יט"א טעלעגראפיש) פארן קריינ-געריכט אין ירושלים זענען היינט געשטאנען די 37 מיטגלידער פון בית"ר, וואס האבען מיט עטליכע וואכען צוריק געהאט אריינגעריסען זיך אין בנין פון דער יודישער אגענץ אין ירושלים און דארט דעמאלירט פערשידענע איינריכטונגען און צושלאגען עטליכע בעאמטע. אלע 37 בתרים זענען דורכ'ן געריכט פאראורטיילט געווארען צו געלט-שטראף — יעדער צו דריי פונט. לגבי איינעם פון די אנגעקלאגטע, וועגען וועלכען עס איז אין דער אויספארשונג פעסטגעשטעלט געווארען, אז ער איז קיין ארץ-ישראל געקומען אויפ'ן אומלעגאלען וועג, האט דאס געריכט באשלאסען זיך ווענדען צו דער רעגירונג מיט דער עמפעהלונג, ער זאל דעפארטירט ווערען פון ארץ-ישראל.

דו וועסט רוהיג זיצן ביים סדר „תומכי-אורחים"
ווען דו וועסט שפענדען לטובת דער פסח-אקציע פון

די איטאליעניש=דייטשע פריינדשאפט

און איהר איינפלוס אויף דער יודישער לאגע אין איטאליען

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

פון ד. קליינלערער

נאך צוויי יאהר זייט דעם פריהצייטיגן טויט פון אויבערראבינער, פראפעסאר אנדזשעלא סאקערדאטי, האט ענדליך די רוימער יודישע געמיינדע איהר ווירדיגן, גייסטיגן לייטער.

אין א פייערליכער, ערנסטער שטימונג איז פארגעקומען אין רוימער גרויסען טעמפל די צערעמאניע פון איבערנעהמען דעם וויכטיגען אמט דורכ'ן פראפעסאר דוד פראטא, אין א מאמענט ווען דאס איטאליענישע יודענטום האט, מעהר ווי ווען ס'איז זעהר נויטיג צו זעהן אין דער שפיץ פון דער קהלה פון איטאליען'ס הויפט שטאט, א מאן, וועלכער געניסט דאס אלגעמיינע פארטרויען, וועלכער דאנק זיין פרעסטיזש און פערזענליכע איינפלוס, קען ווי געהעריג פארטרעטען און רעדע אין נאמען פון זיינע גלויבענס-גענאסען.

פראפעסאר פראטא, איינער פון די שענסטע פערזענליכקייטען פון איטאליענישן יודענטום, וועלכער האט זיך ערווארבן א גרויסען אנזעהן אויך אין גאנצען נאהענטען מזרח, אין די צעהן יאהר בשעת וועלכע ער האט פארנומען דעם פאסטען פון אויבער-ראבינער פון אלעקסאנדריען, אין עגיפטען, האט אין זיינער „פראגראם-רעדע" אין רוימער טעמפל ביי דער פייערליכער איבערנאהמע פון ראבינער-אמט, אונטערגעשטראכען מיט ריהרענדע אקצענטן די ריכטליניען פון זיין אויפגאבע: דערהאלטען די איינינקייט, די אחדות פון דער עלטסטער יודישער קהלה אין אייראפע, פלעגען און ווייטער די גייסטליכע טראדיציעס פון רוימער יודענטום און קעמפען געגען די פארוואורפן, וועלכע ווערן מיט לייכט-זיניגקייט אדער דורך בייזן ווילן געמאכט געגען יודענטום.

אין דער איטאליענישער פרעסע, ווי באוואוסט, האבן נישט געפעהלט אין דער לעצטער צייט, אין אנטיסעמיטישן טאן געהאלטענע ארטיקלען. פארוואורפן געגען די איטאליענישע יודען, דאס זיי פיהלען זיך סאלידאריש מיט'ן „אינטערנאציאנאלען יודענטום", וועלכעס איז פאראנטווארטליך פאר אלע אומגליקען און שוועריגקייטען פון דער יעצטי-גער פאליטישער לאגע, פאר'ן קאמף, וועלכער ווערט געפיהרט געגען די פאשיסטישע אויפפאסונג.

א באזונדער ערביטערונג האט ארויסגערופען — און דאס איז געווען נאך דער אנפאנג פון א לאנ-גער קאמפאניע — א לייט-ארטיקעל אין דעם וויכטיגען פאשיסטישען ארגאן „רעזשימע פאשיסטע", רעדא-גירט פון באקאנטען, עקסטרעמיסטישען פאליטיקער, מיטגליד פון הויכען פאשיסטישען ראט, דעפוטאט ראבערטא פאריבאצי.

דער ארטיקעל, וועלכער איז ערשינען איניגע טעג נאך דעם נירנבערגער פארטיי קאנגרעס, אויף וועלכען היטלער, געבעלס און אנדערע נאציא-נאל-סאציאליסטישע גדולים האבן מיט די העפ-טיגסטע ווערטער אנגעגריפען דאס יודענטום, אלס דעם שעפער און פארשפרייטער פון באלשעוויזם אין דער וועלט, איז געווען אינגאנצען אין זעל-בען טאן פון די נירנבערגער אויסערונגען און האט באשולדיגט דאס איטאליענישע יודענטום, ווייל... עס האט נישט עפענטליך פארארטיילט זיינע גלויבענסגענאסען „וועלכע די וועלט האט צו פאר-דאנקען קאמוניזם, בלוטיגע געשעהענישען אין שפא-ניען" און אנדערע ... ליכע חיות.

דער ארטיקעל פון „רעזשימע פאשיסטא" האט ארויסגערופען א רייהע אנטווארטען פון אנגעזעהענע איטאליענישע יודען, וועלכע האבן שארף פראטע-סטירט געגען דעם דאס מען קען נאך, נאכדעם ווי עס זענען באקאנט זייערע פאטריאטישע לייסטונ-גען, זייער איבערגעבענהייט פאר'ן פאטערלאנד, געבענדיג די בעסטע באווייזען אויך בעת דעם לעצ-טען קריג מיט אביסיניען, צו פארערען באדענקלי-גונגען אין באווייזען פון זייער פאטריאטישער שטע-לונג, פון דער פולער לאיאליטעט צום יעצטיגען רעזשים.

אין דער לאנגער פאלעמיק, וואס האט זיך דאן ענטוויקעלט, האט אויך אינטערוועניערט דער פאר-זיצער פון פארבאנד פון די יודישע געמיינדעס אין איטאליען, דער פיל געאכטעטער אדוואקאט פעליטשע ראווענבא, וועלכער איז אבער נישט געבליבען פאר-שוינט דורך דער רעאקציע פון „רעזשימע פאשיס-טא". זי האט איהם מכבד געווען מיט א שטארק־בעליידיגענדער און אומגעלומפערטער אנטווארט.

נאך צוויי וואכען אונאנגענעהמער פאלעמיק, וואהרשיינליך דורך דער איינשטעלונג פון העכערע מאסגעבענדע קרייזען, האט ענדליך אויפגעהערט די אנטיסעמיטישע קאמפאניע פון „רעזשימע פאשיס-טא". דער שעף רעדאקטאר, פאריבאצי, האט אין זיין „שלוס-ווארט" מיטגעטיילט, דאס ער'האט נישט ליב זיך צולאנג אפגעבען מיטן זעלבען פראבלעם. ביז עס ווערט לאנגווייליג. ער האט זיין ציל דערגרייכט, נעמליך, צו זאגען דעם איטאליענישן יודען איניגע ווארנונגס-ווערטער, פון וועלכע זיי דארפען ארויס-ציהען די געהעריגע לעהרע און דאס געהעריגע „פארשטענדניש" פאר די צוקונפט.

די אנטיסעמיטישע פאלעמיק פון „רעזשימע פאשיסטא" — און דאס איז ווערט צו דערמאהנען — איז נישט געווארען געפאלגט דורך די אנדערע איטאליענישע צייטונגען, סיי פון דער הויפט-שטאט, סיי פון דער פיל פארשפרייטעטער איטאליענישער פרעסע פון מיילאנד, טורין, גענאע, אדער נעאפאל. אפילו דאס רוימער מיטאגס-בלעטעל „איל טעווע-רע", אין וועלכען זייט איהר אנטשטעהן, ווער־ן יודען נישט בעשוינט און וועלכעס באהאלט נישט אויס איהרע סימפאטיעס פאר היטלער'ס ראסען טורות, האט נישט מיט איין ווארט דערמאנט די העפטיגע ליידנשאפטליכע קאמפאניע פון פאריוואצי'ס בלאט.

ווי עס זעהט אויס, האט די רעגירונג נישט געוואלט, דאס די פאלעמיק זאל אננעהמען א „נא-ציאנאלען" כאראקטער, וועלכע וואלט דאן זיכער געווארען אויסגעטייטשט אלס אן עגטשיידענע ענ-דערונג פון דער ביזאהעריגער שטעלונג פון מוסאליני און זיין רעזשים צו דער יודען-פראגע. „אידעא לאגישע" סאלידאריטעט מיט'ן באפריינדעטן דייטש-לאנד איז איין זאך אויף דעם געביט.

די פאלעמיק איז אבער אויך נישט פארבליבען אינגאנצען אהן שפור אין דער פאשיסטישער עפענט-ליכער מיינונג. זי האט זיך נאך א לענגערע צייט אפגעשפיגעלט אין א רייהע פאלעמישע ארטיקלען אין ארגאן פון די פאשיסטישע סטודענטען-ארגא-ניזאציעס „ראמא פאשיסטא" און אפילו צוויי הו-מאריסטישע וואכענבלעטער האבן (דאסמאל אבער אין זעהר ערנסטען טאן) געדרוקט ארטיקלען און פאלעמיזירט איבער יודענטום און באלשעוויזם, איבער דעם שעדליכען איינפלוס פון יודען אין עפענט-ליכען לעבען און אנדערע דערגלייכען „הומאריס-טישע" ארגומענטען.

ווי עס איז, אויך די אנטיסעמיטישע, מעהר אדער ווייניגער ערנסטע אויסערונגען, האבן נאך א געוויסער צייט אויפגעהערט, און יעצט הערשט אויף דעם געביט א כמעט פאלקאמער שטילשטאנד. זי באדייט דער שטילשטאנד א ווירקליכע אנטשפאנונג, א פארגייגונג פון אנטיסעמיטישע טענדענצען אדער נאר א מעהר אדער לענגערע פויזע? מען קען פאר-אויסזעהן, דאס, צופאלגע דער גרויסער ערעגונג, וועלכע די ארטיקלען האבן ארויסגערופען ביים גאנצען מיטעלמעה־יודענטום, וועלכעס איז מיט איטאליען, מיט די איטאליענישע יודישע קהלות ענג פארבונדען, און דעם הילכיגען אפקלאנג אין דער יודישער און נישט-יודישער פרעסע — וועט א קאמפאניע, אין דעם אומפאנג און ערנסטקייט, פון די וועלכע עס האט איניציירט „רעזשימע פא-שיסטא" אזוי שנעל נישט פארגעסן ווערן.

א געוויסע בערואיגונג, א מאראלישע סא-טיספאקציע האבן זיכער די מאסגעבענדע רעגי-רונגס-קרייזען געוואלט געבען דעם איטאליענישן יודענטום דורך דעם אפיציעלן אנטייל פון פאר-טרעטער פון דער פאשיסטישער פארטיי, פון דער ארמעע, פון דער שטאט-פארוואלטונג פון רוים, פון געריכטסוועזען, אין דער פייערליכער צערע-מאניע פון איבערנעהמען דעם ראבינער אמט דורך פראפעסאר דוד פראטא, אין רוימער יודישען טעמפעל.

א לענגערער באריכט פון דער צערעמאניע און פון אפיציעלן אנטייל אין איהר פון אמטליכע פארטרעטער, איז ערשינען אין דער גאנצער איטא-ליענישער פרעסע. איניגע צייטונגען האבן גע-בראכט פאטאגראפיעס פון דער צערעמאניע און ציטירט דעם טעלעגראם, וועלכען דער מיניסטער פאריני, דער לייטער פון אלע אויסלענדישע פאשיס-טישע ארגאניזאציעס, האט צוגעשיקט צו פראפעסאר פראטא, מיט אנערקענונגס-אויסדריקן פאר זיין „שטענדיגער, שעצבארער פאטריאטישער טעטיגקייט, אין די יאהרען וועלכע ער האט פארבראכט אין עגיפטען".

אלס פאזיטיווער פאקט צו פארצייכענען איז אויך די אינטערעסאנטע פארלעזונג, וועלכע עס האט די טעג געהאט דער דעפוטאט ניקאלא קאס-טעללינא, פארזיצער פון פערבאנד פון די פאשיס-טישע צייטונגס-פארלעגער, אין שטאט-ראט פון פלא-רענץ, אויף די טעמע „אונז פאשיסטען און דייטש-לאנד". נישט קוקענדיג אויף דער אנוועזנהייט פון דייטשען קאנסול און פון דער היטלער-קאלאניע אין פלארענץ, האט דעפוטאט קאסטעללינא אונטער-געשטראכען אין זיין פארטראג די אונבאגרינדעט-קייט פון דער ראסען טעאריע, וועלכע זוכט צו באזירען נאציאנאלע איינהייט אויפ'ן פרינציפ פון בלוט, פון ביאלאגישער ראסען-ריינהייט, דאן ווען וואו אלגעמיינע צילען, גייסטיגע אידעאלען, נאציא-נאלע טראדיציעס שאפען דעם באגריף פון פאלק, פון נאציאן.

דער אנגעזעהענער פאשיסטישער רעדנער האט דאן שטארק באטאנט דעם אונטערשיד אין דער שטע-לונג צום אנטיסעמיטיזם אין דייטשלאנד און אין איטאליען, וואו קיין „יודיש פראבלעם עקזיסטירט נישט און ווערט אויך נישט געשאפן ווערן אין דער צוקונפט."

דער פארטראג פון דעפוטאט ניקקאלא קאסטיללינא, א דאנק דער שטעלונג אין איטאליענישן פא-ליטישען לעבען, וועלכע ער פארנעהמט — האט געהאט א ווייטען אפקלאנג אין דער פרעסע און אין דער עפענטליכער מיינונג, און איז דורך דעם ארגאן פון איטאליענישן אויסערן-מיניסטעריום, גע-בראכט געווארען כמעט ווערטליך.

דער מיינונגס-אונטערשיד צווישען פאשיזם און היטלעריזם אין דער ראסען-פראגע איז געווארען דייטליך אונטערשטראכען, אבוואהל צוליב דער ענגער פאליטישער און „אידעאלאגישער" צוזאמען-ארבייט צווישען דייטשלאנד און איטאליען האט דעפוטאט קאסטעללינא געזוכט זיינע מיינונגס-שטע-לונג צו אויסערן אין א דעליקאטער, פריינדליכער פארם...

פון דער ווייטערדיגער אנטוויקלונג פון דער פאליטישער און „אידעאלאגישער" סאלידאריטעט צווישען איטאליען און דייטשלאנד, פון דער מאס פון זייער פריינדשאפט און מיטארבייט ווערט אויך אפהענגיג זיין, אין דער צוקונפט, די גרעסערע אדער קלענערע אויסזיכטען פון פאריבאצי'ס אנטיסעמי-טישע נייגונגען, די „אויפמערקזאמקייט" פון די יודען-האס דאקטרינען, וועלכע דאס היינטיגע דייטש-לאנד זוכט צו פארפלאנצען איבעראל און באזונ-דערס אין פאשיסטישען איטאליען.

(יט"א)

דייטשלאנד פארלאנגט איינצופיהרען

אריער=פאראגראף אין עסטרייכישן פארלאגס-וועזן

ווין, (יט"א). אין צוזאמענהאנג מיט די באראטונגען פון דער דייטש-עסטרייכישער קולטור-קאמיסיע ווערט מיטגעטיילט אז די דייטשע דעלעגאציע מען פאדערן דאס פון עסטרייכישן ביכער-עקספארט קיין דייטשלאנד זאלען אויסגעשלאסען ווערן ביכער וואס ווערן ארויסגעגעבען דורך יודישע אדער נישט-ארישע פארלעגער, אויב אפילו די פארפאסער פון די ביכער זענען אריער. די איינפיהרונג פון אריער-פאראגראף אויפן עסטרייכישען ביכער-מארק זאל דורכגעפיהרט ווערן אויף אן ענליכען אופן ווי ביי די עסטרייכישע פילמען, וועלכע ווערן צוגעלאזען אין דייטשלאנד. אזא אריער-פאראגראף וואלט קאטאסטראפאל געטראפן א רייה גרויסע פארלאגען אין עסטרייך, וואס זענען מיט זייערע ביכער פון ארישע שריפטשטעלער אנגעוויזען הויפטזעכליך אויף דעם דייטשן ביכער-מארק. די דייטשע פאדערונג איז דורך די עסטרייכישע פארטרעטער אין דער קולטור-קאמיסיע אפגעווארפען געווארען, היות מען זעהט דערין אן איינפאדערונג צום באיקאט אדער דיסקרימינירונג פון עסטרייכישע ביכער.

דער דרוק פון נאצי דייטשלאנד, וואס ווערט אויסגעשאפט דורכן פארבאט פון א גאנצער רייה עסטרייכישע צייטונגען (דערונטער „די נייע פרייע פרעסע") אין דייטשלאנד, כדי אויפצוצווינגען א פרייע פארשפרייטונג פון „פעלקישען ביאבאכטער" און דער גאנצער נאציסטישער פראפאגאנדע ליטעראטור אין עסטרייך, האט אין עסטרייך אנגעטראפען אויף א שארפער געגנערשאפט מצד דער רעגירונגס-פריינדליכער פרעסע, באזונדערס מצד דער „רייכספאסט". די „רייכספאסט" פארלאנגט, אז די פארהאנדלונגען פון דער דייטש-עסטרייכישער קולטור-קאמיסיע זאלען זיין עפענטליכע און אז עס זאל באווארנט ווערן דער נאצי-אימפארט קיין עסטרייך אין אלע פארמען, וואס האבן נישט קיין שייכות מיט קולטור.

ווין, (יט"א). אויף א גרויסער פארזאמלונג האט דער וויענער בירגערמייסטער שמיץ געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט שארף אנגעגריפען די עסטרייכישע אפענע און באהאלטענע נאציאנאל-סאציאליסטען, וועלכע פרובירן מאכען נאצי-פראפאגאנדע אויפן וועג פון גרינדען פארשידענע פערזאנען. שמיץ האט אנגעקינדיגט א שארפען קאמף די נאציס אין עסטרייך, ערקלערנדיג, אז עסטרייך אלס זעלבשטשטענדיגע שטאאט וועט צושטאנד-ברענגען די מאכט אפצוהאלטען פון זיך די כוואליע פון נאציאנאל-סאציאליזם.

„דער אנטיסעמיטיזם איז שולדיג אין אלע אומגליקען פון דער וועלט" — ערקלערט א פיהרענדער קאטוילישער גייסטליכער אין עסטרייך

ווין, (יט"א). אויף א גרויסער פארזאמלונג אין ווין איז מיט א רעדע אויפגעטרעטן דער פיהרענדער קאטוילישער גייסטליכער, גלח בארטאר לאמעאס פיאלא, וועלכער האט אויסגעפיהרט, אז דער „אנטיסעמיטיזם איז שולדיג אין אלע אומגליקען, וואס פייניגען די היינטיגע וועלט". דאס גע-באט — האט גלח פיאלא געזאגט — „דו זאלסט אויך דיין שונא ליבען", איז יודיש. גלח פיאלא האט אויפגעצעהלט אלע עטישע און דאגמאטישע מאמענטען, וואס פאראייניגען דאס קריסטענטום מיטן יודענטום. ביידע רעליגיעס האבן זעהר פיל געמיינזאמעס: דעם גלויבען אין איינציגען גאט, דעם אלטען טעסטאמענט, די געמיינזאמע תפילות באזונדערס דעם תהילים, דעם אידעאליזם פון יודענטום און קריסטענטום און די יסודות פון מענטשען-ליבע, וועלכע פאראייניגען די אנגעהעריגע פון ביידע גלויבענס. צום סוף האט גלח פיאלא אפעלירט צו די פעלקער פון אייראפע אויפצוהערן די שנאה און געמיינזאם צו קעמפען פאר'ן שלום און וואוילשטאנד פון דער מענשהייט.

עסטרייכישע אויסצייכנונג פאר יודישען אלימפיא - זיגער

ווין, (יט"א). דער עסטרייכישער בונדעס-פרעזידענט מיקלאס האט ערטיילט דעם יודישען אלימפיא-זיגער אין לייכט-געוויכט ראבערט פיין דעם גרויסען גאלדענעם מעדאל פון דער עסטרייכישער רעפובליק.

„ראסען-האס וועט זיך קיינמאל נישט לאזן האלטען אלס רעגירונגס-סיסטעם"

ראדיא=רעדע קיין אמעריקא צום 87-טען געבורטס-טאג פון טאמאס מאסאריק

פראג, (יט"א). דער פרעזידענט באפרייער פון דער טשעכאסלאוואקישער רעפובליק, פראפ. טאמאס ג. מאסאריק, האט די טעג פארענדיגט זיין 87-טען לעבענס-יאהר. צו דער געלעגענהייט האט זיין זוהן, דער געזאנדטער יאן מאסאריק דורך דער אמעריקאנער ראדיא-געזעלשאפט „נעשאנעל בראדקעסטינג קאמפאני" טעלעגראפיש טראנסמיטירן קיין אמעריקע פאלגענדע באגריסונג:

„צו זיין 87-טען געבורטסטאג שיקט דער ערשטער פרעזידענט פון דער טשעכאסלאוואקישער רעפובליק אלע בירגער פון איער גרויסער דעמאקראטיע הערצליכע גרוסען. אזוי שטארק ווי תמיד, גלויבט ער אין עטנטוויקלונג פון דער דעמאקראטיע, באזונדערס איצט, ווען צאהלרייכע שטאטען זענען אוועק אויפן וועג פון דיקטאטארישע מעטאדען, איז וויכטיג, אז מיר זאלען פעסטבלייבען ביי דער דעמאקראטיע. די טשעכאסלאוואקיי באקענט זיך שטאלץ צו די אידעאלען פון וואשינגטאן, לינקאלן, און מאסאריק. איך גלויב, אז אלע, וואס שטעהן אין דינסט פון די דאזיגע אידעאלען, וועלען צוזאמענארבייטען אין באוואוסטזיין פון זייער קראפט און ווירדע. מעגען זיך אונטערע נעפינען זייער אייגענע לעזונג פון זייערע פראבלעמען, זיי דארפן אבער נישט אונטערהאלטען אנדערע טייערסטע גיטער: די פרייהייט פון אונזער גייסט, די פרייהייט פון ווארט און די פרייהייט פון ראסע. מיר אלע זענען קינדער פון גאט, און עס איז דא פאראן ארט פאר אונז אלעמען. מיר ווייסען, אז איהר וועט אונז נישט ענטטוישען און אז מיט איער הילף און דער הילף פון ענגלאנד וועט איינגעהאלטען ווערן דער שלום, וועלכען די וועלט האט אזוי זעהר נויטיג."

Jedynie i tylko kąpiel z szyszką Novopin zachowuje zdrowie i siły.

דער שליח פֿון דער „גייסטיגער עקזעקוטיווע"

צו דעם לאדזער באַזוך פֿון רעקטאר פֿון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים פּראָפ. הוגא בערגמאַן

פֿון ישעיה אוגער

„עס איז מיר ליבער א קליינע א'ניווערזיטעט, וואס שטעהט אין מיין רשות און איז אינגאנצען מיינע, אייד'ער טויזענד וויסענשאַפטליכע טעמפּלען, ביי וועלכע איך האב קיין שום חלק נישט געהאט אין זייער „אויפבוי", האט אַמאָל געזאָגט אונזער גרויסער נאציאָנאַלער דיכטער ח. נ. ביאַליק.

די „קליינע אוניווערזיטעט" — דאָס האט ער געמיינט, פֿערשטעהט זיך, די העברעאישע אין ירושלים, די יודישע הויך־שול אויפ'ן הר הצופים.

און אָט אין נאמען און אינטערעס פֿון דער דאזיגער „קליינער" אוניווערזיטעט, וואס איז שוין היינט געוואָרען א גרויסע און וויכטיגע, אפשר די בעדייטענדסטע אין גאנצען נאהענטען מזרח, א בית מדרש גבוה, געבויט פֿון יודען פֿאר יודען, פֿאר די יודען פֿון ישוב און פֿון „כל תפוצות הגולה", — אין אויפטראג פֿון דער דאזיגער הויכער לעהר־אנשטאלט פֿאהרט איצט ארום איבער דער וועלט איהר ערשטער רעקטאר פּראָפ. הוגא בערגמאַן, בכדי צו פֿאראינטערעסירט די גלות־יודען מיט דעם נייעם „צעיטער פֿון יודענטום", מיט דער „גייסטיגער עקזעקוטיווע" פֿון דער יודישער רענעסאנס־בעוועגונג, ווי פּראָפ. בערגמאַן אליין האט זיך די טעג אויסגעדריקט אויף א פּרעסע־קאָנפֿערענץ.

געקטען האט ער אויך בעזוכט לאדז, דער חשובער גאסט פֿון פּוילישען יודענטום, און ווי אומעטום האט מען איהם אויך ביי אונז פֿארשטעהט זיך אויפגענומען מיט'ן גאנצען כבוד, ווי עס קומט איהם, דעם ערשטען רעפּרעזענטאטיווען שליח און פֿאַ־שטעהער פֿון דער העברעאישער אוניווערזיטעט, דעם אויזאגער פֿון דער רענעסאנס פֿון יודישען גייסט און דער יודישער קולטור.

און דער רענעסאנס פֿון יודישער גייסט — איז די אויפלעבונג פֿון יודישען פֿאלק. די אָפּהיטונג און די קולטיווירונג פֿון דעם אלעם, וואס מיר פֿארשטעהען אונטער'ן בעגריף „יודישער גייסט" — דאס איז דער געהיימניספֿולער כח, וואס האט דער־האלטען דאס יודענטום אין משך פֿון לאנגע צוויי־טויזענד־יעהריגען גלות, וואס האט דערהאלטען אין איהם די יוגענדליכע לעבענסקראפֿט און די פֿעהיגקייט זיך אויפצוריכטען און צו בענייען.

פונקט ווי די אמאליגע ישובות אין יבנה און אנדערע ערטער אין מזרח און מערב זענען געווען די גייסטיג־פֿיהרענדע אינסטאנצען, די זאמעלפונקטען פֿון יודישען גייסט, די לייכט־טורעמס, וואס האבען געווארפֿען זייערע ליכטשטראהלען ווייט איבער אלע לענדער פֿון גלות און זיי באאייפֿלוסט, אינספּירירט און זיי פֿאראייניגט ארום די אייביגע ווערטען פֿון יודישען גייסט און יודישער קולטור, — אזוי איז אויך די העברעאישע אוניווערזיטעט אין ירושלים בערופֿען צו ווערען דער גייסטיגער צענטער, וואס פֿערבינדט שוין היינט און צעמענטירט די פֿערשידענע יודישע קבוצים פֿון דער וועלט.

„ראשית כל, האט געזאָגט פּראָפ. ווייצמאַן אין זיין בעוואוסטער רעדע אויפ'ן עלפֿטען ציוניסטישען קאנגרעס אין וועלכער ער האט ארומגערעדט די בעדייטונג פֿון דער אוניווערזיטעט פֿאר'ן יודישען פֿאלק, האט אַנגעוויזען אויפ'ן פּלאן פֿון די פֿארבע־רייטונגס־ארבייטען צו דער גרינדונג פֿון דער דאזיגער לעהר־אַנשטאלט און פֿארגעלעגט די געהעריגע רעזאלוציעס — ראשית כל וועט ווערען די אוניווער־זיטעט די שאץ־קאמער, דער בית אוצר פֿאר די טייערע גייסטיגע קנינים פֿון יודישען פֿאלק; עס וועט אין איהר קולטיווירט ווערען די לעבעדיגע נאציאַנאלע שפּראך און עס וועלען דא צונויפגעזאמעלט ווערען אלע שאפֿונגען פֿון יודען אויפ'ן געביט פֿון ליטעראטור, קונסט און וויסענשאפֿט, — מיט איין ווארט, זי וועט ווערען פֿאר אונז א מרכז רוחני".

דאס איז דער „מרכז רוחני", וועגען וועלכען עס האבען געחלומט אחד העם און אלע גרויסע פיהרער און דערציהער פֿון אונזער פֿאלק. א מרכז פֿאר'ן יודישען גייסט, וועלכער האט געגעבען דער וועלט א רעליגיע און די מאָדערנע קולטור איהר עטישען אינהאלט און וועלכען מען באמיהט זיך היינט אפשר מעהר נאך ווי אין דעם פֿינסטערען מיטעלאלטער צו פֿערניכטען און דערשטיקען; און א מרכז פֿאר שטודירען און וויסענשאַפֿטליכער אויס־בילדונג פֿאר הונדערטער און טויזענדער יונגע יודען, וועלכע ווערען אין די ציוויליזירטע לענדער מיט גוואַלד געטריבען אין פֿאַריאָגט פֿון די קוואַלען פֿון וויסען און בילדונג.

און דערפֿאר האט דער בעזוך פֿון פּראָפ. בערגמאַן. ר' יוחנן בן זכאי'ס א אוראייניקעל אין א דירעקטער ליניע, א סך א גרעסערע בעדייטונג ווי מיר שטעלען זיך פֿאר, ער ברענגט אונז אין א לעבעדיגען קאנטאקט מיט דעם מרכז רוחני, וועלכער איז דער גרויסער און אמת'ער סימבאל פֿון אונזער אויפלעבונג אין שטעלט פֿאר מיט זיך דעם צווייטען פֿון די בידע. וויכטיגע עטאפּען — פונקטען פֿון אונזער געשיכטע, צווישען וועלכע עס ליגען די קנאַפּע צוויי טויזענט יאהר גלות. דער ערשטער — איז דער חורבן בית שני ווען ר' יוחנן בן זכאי איז געצוואונגען געווען צו פֿערלאזען די הייליגע און אייביגע ירושלים, ארויספֿיהרען פֿון דארטען די תורה און די אנפֿיהרונג מיט אלע גייסטיגע ענינים און שאפֿען א נייעם גייסטיגען צענטער אין יבנה, אלא זיך אוועקלאָזען אין לאנגען גלות; און דער צווייטער עטאפּ־פונקט איז יענער היסטאָרישער מאמענט, דער 24. יולי 1918, ווען דער „ועד הצירים" מיט פּראָפ. ווייצמאַן אין דער שפּיץ האט געלעגט דעם גרונדשטיין פֿון דער העב־רעאישער אוניווערזיטעט, האט דערמיט צוריק ארי־בערגעטראגען דעם גייסטיגען צענטער פֿון יודענטום פֿון גלות קיין ירושלים און אויפסניי אויפגעבויט א טעמפּעל פֿאר תורה און יודישען וויסען, א צענט־ראלען זאמעלפונקט פֿאר אלע גייסטיגע קנינים און שאפֿונגען פֿון יודישען פֿאלק.

מיט'ן „ועד הצירים", מיט דער ציוניסטישע דעלעגאציע, וואס איז אין יאהר 1918 געפֿאָהרען אין א אָפיציעלער שליחות קיין א"י, בכדי צו אָרגא־ניזירען דעם ישוב און זיך צו פֿערשטענדיגען מיט דער ענגלישער מיליטער־פֿערוואלטונג וועגען דער צוזאמענארבייט אויפ'ן גרונד פֿון דער באלפֿור־דעקלאראציע — מיט דער טעטיגקייט פֿון דעם דאזיגען ועד, ווי מ'ווייסט, עפֿענט זיך א נייע ליכטיג בלעטעל, הויבט זיך אן דאס נייעסטע קאפּיטעל אין דער געשיכטע פֿון אונזער אויפלעבונגס־בעוועגונג. די ערשטע טאט פֿון דעם „ועד הצירים" איז אָבער געווען צו לעגען דעם גרונדשטיין פֿון דער אוניווער־זיטעט, וואס איז אויך געשעהען אונטער'ן דונער פֿון הארמאטען און אין מיטען רעכטען ברען פֿון די קריגס־אָפּעראציעס אויפ'ן באָדען פֿון א"י.

פּראָפ. הוגא בערגמאַן ברענגט אונז אלזאָ אלס דער ערשטער אפיציעלער שליח פֿון דער „גייסטיגער עקזעקוטיווע" אין ירושלים די בשורה פֿון דער אמת'ער גאולה — די בשורה פֿון דער בעפֿרייאונג און אויסלייזונג פֿון יודישען גייסט, פֿון אויפשוואונג און אויפבליהען פֿון דער יודישער קולטור אין יודישען לאנד.

און ווידער טראגען זיך איבער די יודישע גאסען און ישובים אין די גלות־לענדער די שטאל־צע ווערטער, וואס האבען געקלונגען אומעטום בעת דער דערעפֿענונג פֿון דעם אוניווערזיטעט אין יאהר 1925.

— וועספּאסיאנוס און טיטוס, מיר האבען אייך בעזיגט! לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוח.

עס איז כדאי ביי דער געלעגנהייט איבערצו־חזרן די ווערטער פֿון לארד באלפֿור, וועלכע ער האט געזאגט ביי דער דערעפֿנונג פֿון דער אוניווערזיטעט אין ירושלים דעם 1. אפּריל 1925, בכדי צו זעהען, ווי אזוי, ער איינער פֿון די גאר גרויסע רעפּרע־זענטאנטען פֿון די אומות העולם, האט אויפגע־פֿאסט די בעדייטונג פֿון דער העברעאישער אוניווער־זיטעט אין איהר ראל אין דער דאהעמער צוקונפֿט.

— פֿון דעם דאזיגען ארט, האט לארד באלפֿור געזאגט, אויף וועלכען איהר זיצט היינט, קענט איהר זעהען דעם וועג, דורך וועלכען די יודען זענען ארייגעקומען צום ערשטען מאל אין דער אויסדער־וועהלטען לאנד (דער אוניווערזיטעט געפֿינט זיך, ווי מ'ווייסט, אויפ'ן הר הצופים). און פֿון דעם־זעלביגען בארג האט דער צעשטערער פֿון ירושלים אנגעפֿיהרט מיט דער בעלאגערונג, וועלכע האט גע־מאכט א סוף צו דעם גרויסען און שיינעם קאפּיטעל פֿון דער יודישער געשיכטע. האט מען געקענט אויסקלויבען א בעסערען און א פּאסיגערען ארט פֿאר דער אוניווערזיטעט? — פֿון דאנען קוקט אויף אייך די טראגעדיע פֿון יודישען פֿאלק, און פֿון דאנען הויבט זיך איצט אן א נייע תקופה — א נייער גע־וואלטיגער קולטור־אויפֿשוואונג, וואס ווערט בעגייסט אין דעם אלטען הויז פֿון דער יודישער נאציע. איך צווייפֿעל קיין איין אויגענבליק נישט, אז דער קוואל פֿון דער יודישער קולטור האט זיך נישט אויס־געשעפּט פֿון זינט ירושלים איז חרוב געוואָרען ביז די טערקען זענען פֿערטריבען געוואָרען פֿון דעם דא־זיגען לאנד. ניין, דער קוואל איז גאר צעבראָכען געוואָרען. יודישע געלעהרטע, טעאָלאָגען און פֿילא־זאָפֿען אפּגעזונדערטע, אזאלירטע, צעזייטע אין צע שפּרייטע האבען געארבייט פֿאר א... ערע און בייגע־

שטייערט פֿאר'ן פּראָגרעס פֿון דער מענשהייט... קולטור. איך גלויב, אז זיי וועלען עס אין ווייס... טון, אבער אויף אן אנדער אופֿן. דאס וואס... פֿאר אצינד, איז א נייער פּרוב, וואס איז נאך... אהער קיינמאָל נישט געשעהען אין דער וועלט... נישט נאר די אנגעהעריגע פֿון דער יודישער ר... נאר אלע, וואס נעהמען אן אנטייל אין דער אל... מיינער וועלט־קולטור, האבען היינט א גרונד... צו גראַטולירען".

* * *

וועגען דער בעדייטונג פֿון א העברעאישע... ניווערזיטעט אין יודישען לאנד האט נאך אין... 1762 אן אנדערער און פֿון די אומות העולם, ... בערימטער פֿראנצויזישער פֿילאזאָף זשאן ז... רוסאָ געזאָגט א ווארט, וואס איז כדאי צו געדענק... „איך גלויב, שרייבט רוסאָ אין זיין בעוואוס... ווערק „עמיל", אז אויב די יודען וועלען אין... שיינעם טאג אויפלעבען אלס פֿרייע מענשען... זייער אייגען לאנד און וועלען דארט אויפֿבוי... יודישע שולען און אוניווערזיטעטען, וועלען... הערען פֿון זיי א ניי ווארט, וועלען מיר זיך ע... איבערצייגען, אז דאס יודישע פֿאלק האט גאר א... סניי אונז וואס צו זאגען".

פֿיל וויכטיגער ווי די דאזיגע מיינונגען ז... פֿאר אונז די כאטען פֿון אונזערע גרויסע יוד... מענער, פֿון אונזערע נאציאָנאלע פֿיהרער אין ע... דער ערשטער, וואס האט געחלו'מט וועגען א העב... אישער אוניווערזיטעט, איז געווען פּראָפעסאר ה... מאן שאַפּירא, דער איניציאַטאר פֿון קרן קימת. ה... פֿערווירקליכער פֿון דער אידעע איז פּרעזיד... פּראָפֿ. היים ווייצמאַן. און דער ערשטער רעקט... פֿון דער אוניווערזיטעט איז פּראָפֿ. הוגא בערגמ... און ווי אזוי אין וועלכען גייסט שטעלט זיך פּ... פּראָפֿ. בערגמאַן זאל זיך ענטוויקלען אין דער... קונפֿט די העברעאישע אוניווערזיטעט, קענען... זעהען פֿון די לעצטע ווערטער פֿון זיין רעדע, ... ער האט געהאלטען בעת ער איז אויסגעקליב... געוואָרען צום ערשטען מאל אלס רעקטאר אין ... וועמבער 1934.

„מיר שיינט, האט ער געזאגט, א די אוניווער... זיטעט וועט מוזען זאגען א וויכטיג ווארט ווע... דעם עיקר־מהות פֿון יודישען פֿאלק: וועגען ה... פֿע־הערטעניש צווישען נאציע און רעליגיע. ... אהער איז אונזער בעוועגונג געווען א וועלטליכ... עס איז געקומען איצט די צייט צו דערמאהנען, ... דער יוד האט אויך אַ נשמה. און די נשמה פֿון ... דישען פֿאלק — דאס איז זיין דת, זיין אמונה. ... דאנען האט דער ציוניזם געשעפּט זיינע כחות, ... איז געווען לייכט צו מאבילי'זירען א עלכע כ... וואס האבען זיך אנגעזאמעלט אין משך פֿון הונד... טער יאהרען. אלע אידעאלען פֿון די פֿערשיד... פּארטיי־שטרעמונגען אין יודענטום, די געוועלט... ליכע אין נאציאָנאלע, שטאמען אלע פֿון איין גר... אידעאל, וואס נעהמט ארום דאס גאנצע פֿא... לתקן עולם במלכות שדי, עס איז צייט, אז מיר ... זיך דערמאהנען אן דעם אידעאל און זעהען א... פֿערווירקליכען אין זיין גאנצקייט אין פֿילען ה...

אלע יודען אין דער גאנצער וועלט מו... שטיצען די איצטיגע מיסיע פֿון פּראָפֿ. בערגמ... מוזען מיטהעלפֿען צו דער ענטוויקלונג פֿון איינצי... און אמתן יודישען מרכז רוחני אין א"י.

אקופּאַציע פֿון שפּאַניען דורכ'ן דייטשן מיליטער

איז עהנליך צו דער אקופּאַציע פֿון בעלגיען אין 1914

אין שפּאַניען קומען איצט פֿאָר אנטשיידענע קאמפֿען. נאך דער מאָבילזאציע פֿון די דייטש־איטאַליענישע כוחות אין שפּאַניען האט זיך ווידער אנגעהויבען אן אנגריף אויף מאדריד. די הויפּט־שטאָט קעמפֿט אָבער העלדיש און פֿארטיידיגט די שפּאַנישע פֿרייהייט קעגען די פֿאשיסטען און זייערע פֿארבינדעטע. די פֿראנצויזישע פּרעסע קאָנסטאַטירט דעם באנקראָט פֿון דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק אין דער שפּאַנישער פֿראגע, אזוי שרייבט די „פֿיגאַראָ":

„מיר זענען עדות ביי א פֿולשטענדיג אונגלויב־ליך געשעהעניש: אין שפּאַניען שלאָגען זיך איבער 100 000 אויסלענדער, וואָס זענען אונגעפֿעהר פֿאַר־טיילט אין ביידע לאַגערן. די אייראָפּעאישע מלוכות האָבען זיך ענדליך געכאַפּט און באַשלאָסען אליין צו מאַכען א סוף צו דער טייוולאָנישער קאַרוזעלע און זיי האָבען ארומגעשטעלט ארום דעם פּירענעאיי־שען האַלב־אינזעל א רייזיגען קאַראַנטין וואָס נעמט ארום דעם ים און יבשה. עס ווערען מאָבילזירט עסקאַדרעס, עס ווערען אָגעזאַמעלט קאַדרעס באַר־אַמטע — קאָנטראָלערען, און עס גייען פֿאַרלוידען נייע מיליאָנען...

אזוי ארום האָבען די מלוכות, וואָס היטען ביי זיך אליין אָפּ די אָרדנונג, מיט זייערע מעשים נער־שטערט, אז עס זאָל צוריקגעשטעלט ווערען די אָרד־נונג אין א לאַנד, וואָס איז אריינגעפֿאַלען אין אַנאַרכיע, צוליב זייער אריינמישען זיך אין גע־שטערט געוואָרען, אז די נאַרמאַלע פֿאַרהעלטנישען זאָלען ווי אמשנעלסטען צוריקגעשטעלט ווערען. דאָס איז אַלץ, וואָס זיי האָבען דערגרייכט!"

ווי ווייט די דאָזיגע אריינמישונג איז געגאַנגען באַווייזען אמבעסטען די קאָרעספּאָנדענציעס, וואָס ווערען פֿאַרעפֿענטליכט אין דער פּאַריזער פּרעסע פֿון די מאָמענטען, איבער וועלכע גאָס הערשט גענעראַל פֿראַנקאָ אזוי רעגירט מען זיך למשל, אז סעווילא איז אָקופּירט פֿון די דייטשען און איטאַליענער ווי אין א קאַמף דערזאָבערטע שטאָט. ערשט לעצטענס — וואָהרשיינליך אין דער פּאַראַאויסזעהונג פֿון דעם קאָנטראָל — זענען דאָרט אָנגעקומען באַדייטענדע קאָנטינגענטען און זאַפּאַסען געווער.

אויף די גאַסען פֿון סעווילא זענען די אויסלענ־דישע אָפֿיצירען די באַלעבאַטים און הערשער, נאָר זיי האָבען דאָס רעכט צו טראָגען געווער, און מען גיט איבער, אז אויף דעם באַדען קומט צווישען זיי און די שפּאַנישע אָפֿיצירען פֿאָר צו שאַרפֿע אינצי־דענטען.

דער הויפּטפּלאַן פֿון דער שטאָט איז באַצירט מיט 4 ריזיגע פּאָרטרעטען פֿון די דיקטאַטאָרען, וואָס האָבען פֿון סעווילא געמאַכט א באַזע פֿון א אינ־טערנאַציאָנאַלער אַרמעע: מוסאָליני, היטלער, סאַ־לאַזאַרא און פֿראַנקאָ. פֿאַ־ביי־גייענדיג פֿאַר די דאָ־זיגע פּאָרטרעטען מוז מען זיי באַגריסען מיטן „רוי־מישען" זשעסט, אין גענגענפֿאַל ווערט מען באַלד פֿאַרהאַלטען אונטערן חשד פֿון מאַרקסיזם דורך די יונגע פֿאַלאַנגיסטען, וואָס פֿיהרען דעם פּאָליציי־דינסט.

איינענטליך ווערט אין „מאַרקסיזם" פֿאַרדעכטיג געמוט די גאַנצע באַפֿעלקערונג. עס ווערט פֿאַר וועהרט צו טראָגען אויף דער גאַס א בלויען אַרבייטער־קאַסטיום: דאָס איז א סימן פֿון — רויטקייט א מענש ביי וועלכען מען געפֿינט א לעגיטימאַציע פֿון סינדיקאַט אָדער מען כאַפּט איהם, אז ער הערט דורכן ראַדיאָ באַריכטען פֿון רעגירונגס - סטאַציעס, ווערט תיכף אָהן שום פֿאָרמאַליטעטען דערשאָסען. טראָץ דעם דאָזיגען טעראָר קומען אויף די פֿאַבריק־ען, וועלכע אַרבייטען אויס אויפֿרייסשטאָפֿען כסדר פֿאָר סאַבאָטאַזש אַקטען; די מיליטער־מאַכט ענטפֿערט דערויף מיט בלוטיגע רעפּרעסיעס.

די פֿראַנצויזישע זשורנאַליסטען זענען געקומען צו דער איבערצייגונג, אז עס זענען נישט פֿאַרהאַן קיין צוויי שפּאַניען, ווי מען פֿאַרזיכערט אין אויס־לאַנד: א ווייס שפּאַניען מיט דער הויפּט־שטאָט אין בורגאָס און א רויט שפּאַניען מיט א רעגירונג אין וואַלענסיא. עס איז גערוועז, עס איז און עס וועט זיין נאָר איין שפּאַניען, וואָס איז געשלאָפֿען הונ־דערטער יאָהרען און איצט כאַפּט עס זיך אויף ביים ליכט פֿון א שׂרפֿה, וואָס דראָהט ארומצוכאַפּען גאַנץ אייראָפּע.

דאָס וואָס עס קומט איצט פֿאָר אין שפּאַניען, איז נישט קיין בירגער־קריג. דער בירגער־קריג האָט זיך פֿאַרענדיגט נאָך אין פֿאַרגאַנגענעם יאָהר, דעם 20. יולי, מיט דער צושמעטערונג פֿון מיליטערישען אויפשטאַנד איבער די גענעראַלען, וואָס זענען באַר־זיגט געוואָרען דורך דעם ויאָפּענלאָזען המון האָבען זיך געווענדעט נאָך הילף קיין אויסלאַנד — און א טייל שפּאַניען איז געוואָרען אָקופּירט, פּונקט אזוי ווי אין 1914 איז געווען אָקופּירט בעלגיען. די ענהנ־ליכקייט פֿאַרטיפֿט זיך נאָכמעהר צוליב דעם, וואָס אין ביידע פֿאַלען זענען די אָקופּאַנטען — דייטשען...

א עמטלעגדישער מאַטראָס א געוויסער וואַלדעמאַר מאַדלער און זיין קוזינקא לינרא זענען באַלד ביים אָנהויב פֿון אויפשטאַנד אַרעסטירט געוואָרען אלס בלומרישטע רוסען און פֿאַרשיקט געוואָרען אין קאָנ־צענטראַציע לאַגער אויף די קאַנאַרישע אינזלען. אין „סע סוא" איז פֿאַרעפֿענטליכט פֿאָלגענדע שילדערונג פֿון איבערלעבענישען: „דאָס קאָנצענטראַציע־לאַגער אויף די קאַנאַרישע אינזלען איז ארומגעצימט מיט שטאַכעל־דראָהט און ווערט אָפּגעהיטען פֿון 60 סאָל־אַטען. צווישען וועלכע דאָס רוב זענען דייטשען. אין לאַגער געפֿינען זיך 1260 פּערזאָן און 30 געצעלטען געפֿינען זיך פֿון 36 ביז 42 אַרעס־טירטע. דאָס געצעלט האָט אָבער נישט קיין פּלאַץ מעהר ווי אויף 15 שטרויזעק, אזוי אז די גע... גענע מוזען שלאָפֿען צו צוויי מאַן אויף א זאַק. ... האָבען געמוזט שלאָפֿען ווי סאַרדינען אין א ש... טעל, די אומפּלייט איז איבעראַל אַרומגעקראָכ... 6 א זייגער אינדערפֿריה זענען מיר אויפֿגעשטאַ... און זיך געמוזט אויסשטעלען צו 30 אין א רייע. נאָכן אַפּעל האָבען מיר אויף פֿריהשטיק באַקו... א זעהר שלעכטע קאַווע. ארום 7 איז אַרויסמעצוי... געוואָרען די מאָנאַרכיסטישע פֿאָהן און אלע האָב... געמוזט שרייען: „זאָל לעבען שפּאַניען!" און „... לעבען גענעראַל פֿראַנקאָ!" ווער עס האָט נ... גענוג הויך געשריגען איז אַרויסגענומען געוואָר... פֿון די רייהען און מען האָט איהם געשלאָגען ... שטעקענס. פֿון 7 ביז מיטאָג האָט מען געאַרבי... אויף מיטאָג א טעלער זופּ און א שטיק ברויט. ... 1 ביז 6 האָט מען ווידער געאַרבייט און דאַן ווי... א טעלער זופּ און א שטיק ברויט. דאָס איז אַל... וואָס מיר האָבען באַקומען צו עסען נאָך א ... שווערער אַרבייט. די אַרבייטען זענען באַשטאַ... אין בויען וועגען, די אינזעל אויף וועלכער ה... לאַגער געפֿינט זיך איז א מיליטערישער פֿעסט... די וועגען האָבען מיר געבויט צו די פֿאָרטען ... האָבען אויך אויסגעבויט א כך צעמענט בנינים. ... דאַן האָבען מיר געגראָבען א טונעל, אין וועל... עס זאָל זיך געפֿינען קאַזערנען אויף אַמוניציע. אַלע אַרבייטען זענען אָנגעפֿיהרט געוואָרען פֿון ... טשען, וואָס האָבען געטראָגען שפּאַנישע מונדיר... זעהר אָפֿט איז אויך אָנגעקומען אויף דער אינ... די דייטשע קריגס־שיף „לייפּציג". אמאָל האָט ... שיף מיטגעבראַכט ממאַשינען־געווערען און ... מאַטען, וואָס זענען אויפֿגעשטעלט געוואָרען אין ... פֿאָרטען. עס זענען אויך אָפֿט אָנגעקומען פֿאַר... געזישע שיפֿען".

לואי דע טארעס

אנ׳אויסגעטראכטע ביאגראפיע

(סוף).

אט אזוי נעהמט די געשיכטע אפטים נקמה פון די פעהיגע און גלענצענדע מענשען, וואס נעהמען זי נישט ערנסט.

לאכסט פון מיר, ווילסט זיך אין מיר נישט שפיגלען, כו וועל איך זיך פון דיר אינגאנצען נישט מאכען וויסען.

און אמאל נעהמט נאך אט די עגאאיסטישע און שרעקליך איפערזיכטיגע מאדאם געשיכטע נקמה אין אזא איינעם: זי טוט איהם אפ אשפיציעל, זי קלערט אויס אויף דעם קאוואליער, וואס איגנארירט זי אזא מין בלבול און מעהר גארנישט.

דע טארעס האט אפשר מעהר ווי עמיצער אנדערש געארבייט צווישען די מאראנאס אין איזאבעלאס הויף פאר קאלומבוס׳ן; דע טארעס דער פיינער סקעפטיקער איז אויף דער עלטער געווארען א מעוואלדיגער אידעאליסט, וואס האט דערזעהן אין קאלומבוסען דעם משיח׳ן, וואס וועט ארויספיהרען די שפאנישע יודען פון דער אינקוויזיציע... נעהמט די געשיכטע און ווארפט ארויס נאר איין מאדנע אנצוהערעניש וועגען דעם פיינעם דע טארעס: „ער האט יאקובי דער ערשטער איבערגעבראכט די מאדע פון רויכערען טאבאק פון דער נייער וועלט צו דער אלטער וועלט".

רויך פון דער נייער וועלט

דאס אלעס וואס דע טארעס האט אויפגעטון.

און דאך איז פאראן א גרויסער צדוק הדין, א היפשע מאס „פאעטישע גערעכטיגקייט" אינם „בלבול" וואס די געשיכטע האט געמאכט אויף דע טארעס:

אמביציעז איז ער נישט געווען; רייכקייטען האט ער נישט געזוכט, ער האט נאר געגארט נאך א נייער וועלט, נאך א ניי לעבען.

און ווען ער האט דערזעהן די נאאיווע, אומשולדיגע רויטע אינדיאנער אין דער ניי ענטדעקטער וועלט, ווי „זיי כאפען זיך צו זייערע נאקעטע שווה־רען, מיינענדיג אז דאס זענען בלעטער גראז".

און ווען ער האט געזעהן ווי אט די נאאיווע, אומשולדיגע נאאיווע קינדער, וועלכע לעבען ווי בריאת־אדם קנאה, אהן שנאה, און וויסען נישט וואס זינד איז — ווי זיי קוקען אויף קאלומבוסען און זיינע מאטראזען פון די צוויי שיפען ווי „אויף מענשען, וואס זענען צו זיי אראפגעקומען פון הימעל" — האט ער אויסגעשוואכט פון זיין זיסען חלום.

ער האט שוין געזעהן און געוואוסט, וואס די „הימעל מענטשען" פלאנעווען צו טון מיט דער נייער וועלט. זיי זענען געקומען נאך גאלד, און האבען זיך שוין גענומען אנצינדען די שווארצע פייערען פון דער הייליגער אינקוויזיציע...

האט ער פארזוכט צו רויכערען אט די מאדנע גרינע בלעטערדיגע קרייטיכער מיט וועלכע די גליקליך אומגליקליכע נאקעטע מענשען פון דער נייער וועלט האבען איהם און די אנדערע ווייסע מענשען פון הימעל באגעגנט. און ס׳איז איהם געפעלען געווארען. זיין מידער ענטוישטער מח האט געדארפט אט דעם ווייסען טשאד, דער רויך פון דעם שמעקעדיגען גראז האט פארשיכורט, ליכטער געמאכט דעם טיפען וועה... און געהאלפען פארגעסען.

אלע וויסען מיט וואס פאר א פרייד און מיט וואס פאר א גרויסע כבודים איזאבעלא, פערדינאנד און גאנץ שפאניען האבען אויפגענומען קאלומבוסען פון זיין ערשטער גליקליכער רייזע.

אבער נישט מיט פרייד און נישט מיט כבודים האבען די מאראנען אויפגענומען זייער געהיימען שליח, זייער „קאלומבוס" — דע טארעס, ווען ער איז צוריקגעקומען, קיין „נייעם ירושלים" האט דער אומגליקליכער אויסגעטרוימטער בעל חלומות, פאר זיי נישט ענטדעקט.

זיי האבען איהם אפילו נישט געוואלט זעהן, זיי האבען איהם, ווי איינער דעם צווייטען, מורא געהאט צו זעהן: קיינער האט נישט געוואוסט ווער ווען עס קען פארמסר׳ן פאר די שווארצע מאנאכען.

די אינקוויזיציע איז געווען אין פולען פלאקער. טארקוועמאדא איז געווען דער גרויסער אינקוויזיטאר און האט געהערשט ביד רמה.

מאלאווערא, דער הייליגסטער מאן פון שפאניען איז נסתלק געווארען, און מען האט געמורמעלט בסוד סודות, אז דער קדוש איז געשמדט׳ן מיטן פנים צו דער וואנט... „ווי א יוד".

דאן אברהם סעניאר, דער רב הכולל פון קאסטיליע, וועלכען איזאבעלא האט פארשאטען מיט מתנות און כבודים, האט נישט געקענט פועלן ביי איהר זי זאל נישט ארויסטרייבן די יודען פון שפאניען, האט ער זיך אליין גע׳שמדט, און האט שוין איבערגעביטען זיין נאמען אויף פערנאנד פערעז קאראנאל — א נאמען וואס האט דערנאך געליכטען צווישען די אדעליגע פאמיליעס פון שפאניען.

א מחאדיגע מהומה האט געהערשט צווישען די יודען פון שפאניען. מאראנען און בישאפס האבען זיך געלאזט פארברענען על קידוש השם. און יודען, וואס זענען פארליבט געווען אין זייער פאטערלאנד האבען זיך געשמדט און האבען געהיט זייער נייע אמונה, גלייך ווי זיי וואלטען דערמיט געדיענט זייער אלטען יודישען גאט.

צעהנדליגער טויזענטער יודען האבען פארלאזט זייערע היימען, זייער האב און גוטס, און זיך אוועק געלאזט קיין האלאנד, איטאליען, פראנקרייך, סאלאניקי און וואו נאר זיי האבען געקענט.

די אינקוויזיציע האט געברענט און געבראטען. און לואי דע טארעס?

ער האט זיך ארומגעבלאנקעט איבער די פעלדער און שטעט פון שפאניען — און פון זיין מויל און כאזלעבער האט געשלאגען דער רויך פון „דער נייער וועלט". דער רויך פונם „ערדישען גן־עדן", פונם „נייעם ירושלים" וואס ער און זיין גרויסער אדמיראל קאלומבוס זענען געפאהרען אנטדעקען, און... נישט געפונען.

ס׳איז איהם נישט געווען צו דערקענען אט דעם אמאל עלעגאנטען דע טארעס. קרייטה בליעה, נישט געוואשען, און פארוואקסען מיט שמוציג בלאנדע האר. ער האט אויסגעזעהן ווי דער לעצטער פון די לעצטע שיף־ארבייטער וואס וואלגערן זיך ארום אין די האפענס, אזוי האט ער זיך ארומגעבלאנקעט, ווי איינער וואס פארלירט זיין זכרון, ער האט נישט געוואוסט אויף וואס פאר א וועלט ער געפינט זיך.

ער האט א קוק געטון אויף א נייער וועלט, און האט פארלוירען ביידע וועלטען... און פון זיין מויל און כאזלעבער האט געשוועבט א רויך. ער האט געהאלטען אין איין לייד׳ענשאפטליך רויכערען, און וואס מעהר ער האט גערויכערט אלץ מעהר האט ער נישט געוואוסט אויף וואס פאר א וועלט ער איז. מען האט איהם געקענט אפט זעהן שטעהענדיג ווי א פרויער שאטען ביי א טיר פון א פארהאקטער און פארחתמ׳עטער שתל.

פון רעא קעניג

ווי א פארגעסענער פלעגט ער זיך אנשפארען אויף די ווייסטע טירען און ווענט, הויבערן און בהרטשען צו זיך אליין:

„רויך פון דער נייער וועלט".

די מעכטיגע אינקוויזיציע מיט איהרע טויזענטער שווארצע שפיאנירענדיגע אויגען פון אונטער די מאנאכישע קאפישאנען, וואלטען זיכער פארזעהן אט די „פארזעהעניש".

ווער קוקט זיך עס אום אויף א גרויען אפגעריסענעם שאטען? וואס קען מען פון אזא איינעם קאנפיסקירען? וואס פאר א געווינס קען אזא פארווארלאזטע נשמה זיין פאר דער מכבטיגער הייליגער קירכע?

ווען נישט דע טארעסעס רויכערען...

די פרומע מאנאכען האבען דעמאלט נאך געקוקט וועהר קרום אויף די ערשטע רויכערער פון טאבאק. „דעם טייוועלס רויך" — האט עס ביי זיי געהייסען. האט דע טארעסעס רויכערען צוגעצויגען צו זיך די אויפמערקזאמקייט פון די שמשים פון דער אינקוויזיציע.

און ווען ער איז שוין געזעסען אין זייערע קלויאר־מישעס האט מען איהם נישט געדארפט מוטשען: ער זאל זיך מודה זיין אז ער איז א יוד.

ער האט עס זיי אליין מיט פאראכטונג און שטאלץ געווארפען אין די פינסטערע פנימער. ער האט זיי אפילו אויסגעזאגט אז כאטש ער האט זיך געשמדט, מיטצופאהרען מיטן גרויסען אדמיראל, איז ער אפער געבליבען נאר אלס יוד.

און ווען מען האט איהם ארויסגעפיהרט אויפן „אויטא דע פע" האט ער ביי זיינע אינקוויזיטארען געבעטען מען זאל איהם לאזען טרינקען דעם „רויך פון דער נייער וועלט"...

די מאנאכען האבען זיך נאך פרומער און צופרידענער געצלמט, ווי האבען געגלויבט, אז דאס האבען זיי אציגער פארברענט דעם טייוועל אליין

— — — — — — — — —

די צווייטע רייזע קאלומבוסעס איז אויך געווען געפאהרעוועט מיטן געלד פון די מאראנען, נאר דאס מאל איז דאס געלד שוין געווען קאנפיסקירט.

פראפעסאר מאיר באלאבאן

(צו זיין 60־יעהריגע יובל)

פון ד״ר פיליפ פרידמאן

— 1 —

דער יובילעי פון פראפ. באלאבאן איז דער יום־טוב פון דער יודישער וויסענשאפט אין פוילען. מיר פארמאגען ווייניג געלערנטע וואס זייערע פארדינסטען פאר דער יודישער וויסענשאפט זאלען קאנען פארגליכען ווערען מיטן אוצר וויסענשאפטליכע ארבייטען אויפן געביט פון פראפ. באלאבאן.

כדי זיך אפצוגעבען א רעכענשאפט, וועגען די לייסטונגען פון יובילאר אויפן געביט פון דער יודישער געשיכטע, דארף מען זיך קלאר מאכען דעם מצב פון דער האַגיגער וויסענשאפט אין דעם פארטאנטענעם יאהרהונדערט. דאס פוילישע יודענטום — דעמאלט דער גרעסטער יודישער קיבוץ אין דער וועלט (היסטאריש גענומען דארף דאס רוסישע יודענטום צוגערעכענט ווערען צום פוילישען) האט נאך ביז דעם 19־טען יאהרהונדערט נישט פארמאגט זיין היסטאריאגראפיע. אין דער צייט, וואס אין די מערב־אייראפעאישע לענדער, באזונדערס אין דייטשלאנד האט שוין די יודישע געשיכטס־וויסענשאפט געבליהט, האבען אין פוילען ערשט אין דער צווייטער העלפט פון פארגאנגענעם יאהרהונדערט, זיך אנגעהויבען באוויזען די ערשטע שוואכע פרובען אין דער דאזיגער ריכטונג. די ארבייטען פון די יודישע און נישט־יודישע געלערנטע (טשאצקי, שטערנבאך, קראוזהאר, מאטשעיאווסקי, נוסבוים) האבען געליטען פון וועלבע פעהלער. זיי זענען געווען אומקריטיש און קאמפילאטאריש.

אויף א באדייטענד העכערען ניווא זענען געשטאנען די העברעאישע ארבייטען פון די גאליציאנישע משכילים (קראכמאל און ראפאפארט) זיי האבען זיך אבער פארנומען מיט היסטאריאזאפיע, אהער מיט דער פארשונג פון דער ווייטער עפאכע פון די גאונים. ערשט אין די 60־טער יאהרען האבען זיך אנגעהויבען באוויזען ערנסטע קוועלען און סיסטעמאטישע ארבייטען אויף דעם געביט פון יודישער געשיכטע אין פוילען (גומפלאוויטש סמאלענסקי) און אויך די ערשטע מאנאגראפיעס (הויפטזעכליך וועגען די יודען אין די שטעט פון גרויס־פוילען ווי למשל פערלעס, זאלאר ווייטש, לעווין, הופפנער און הורצבערג).

אין די 90־גער יאהרען האבען זיך אנגעהויבען באווייזען ווערק, געשטיצט אויף געשיכטליכע מקורים און אין וועלכע דער פארשער האט זיך שוין באנוצט מיט מאדערנע היסטארישע מעטאדען. צווישען די לעצטע זענען באזונדערס געווען ווערטפול די ווערק פון י. בלאך, ש. דובנאוו, און מ. שאר.

אין אט דעם אלץ וואקסענדיגען קרייז פון יודישע היסטאריקער באוויזט זיך אויפן שוועל פון איצטיגען יאהרהונדערט א נייע קראפט: מאיר באלאבאן. כדי נאר איינגיכען זיך ארויסצוזופען אויף די פארערשטע פאזיציעס פון דער יודישער היסטאריאגראפיע אין פוילען.

געבוירען אין יאהר 1877 (20 פעברואר) אין לעמבערג און דערצויגען אין אן אטמאספער פון היסטארישע טראדיציעס פון אלטען יודישען קווארטאל אין לעמבערג. די צוגעבינדענקייט צו דער דאזיגער סביבה איז געקומען צום אויסדרוק אין זיינע העלכוז שקיצען „דאס אמאליגע לעמבערג" פון וועלכען עס שטראהלט מיט אומגעצאהלטען חן, הארציגען סוד פיהל און פרישקייט פון די איבערלעבונגען אין די קינדער־יאהרען פון אויטאר. (א שאד, וואס די דאזיגע סקיצען זענען נאך ביז היינט נישט פארעפענטליכט און האבען זיך נאך נישט דערווארט אויף דער געהעריגער אויסגאבע), אדורכגענומען מיט די ווייזיעס פון דער יודישער פארגאנגענהייט פארעפענטליכט ער, אלט זייענדיג 20 יאהר אין דער ציוניסטישער צייטשריפט („פשישלאשטש") אן ארטיקעל א.ג. „די יודישע וואוילטעטיגקייט אין לעמבערג" וועלכער איז געווען אונטערגעשריבען מיט דעם פסעוודאנים „אמת" (דעם דאזיגען פסעוודאנים באנוצט באלאבאן, אלס פובליציסט, ביז דעם יאהר 1909) די ערשטע ארטיקלען פון יובילאר מיט א געשיכטליכען אינהאלט, האבען זיך באוויזען אין לעמבערגער „וסכחר" אין יאהר 1902 („די לעגענדעס וועגען דער גילדענער רויזע", „א יודישע אכסניה"). די ערשטע גרעסערע ארבייט האט באלאבאן פארעפענטליכט אין יאהר 1903, דאס הייסט אין דעם זעלבען יאהר, ווען עס האט זיך באוויזען די ארבייט פון ב. שאר וועגען די פשעמישלער יודען און די ארבייט פון פאזדרע וועגען די ארגאניזאציע פון די יודישע געריכטען. אין דעם דאזיגען איבערבליק־אהר פאר דער יודישער היסטאריאגראפיע אין פוילען, דעבוטירט באלאבאן מיט זיין ווערק „אן איבערבליק איבער דער היסטארישער ליטעראטור פון די יודען אין פוילען" וואס איז פארעפענטליכט געווארען אין „קווארטאלניק היסטארישני".

אין אנהויב פון זיין וויסענשאפטליכער טעטיגקייט, האט באלאבאן זיך געווענדט אויף א קרייזוועג. עס האט איהם געצויגען די טעמאטיק פון דער העלענישע עפאכע אין דער יודישער געשיכטע. און זיינע ארבייטען: „פלאוויוס" און „מכבי" זענען פאראויסגעזאגט געווארען פון דעם ווילען צו ווארפען זיך אויף די שטורמישע כוואליע פון דער יודישער אלטערטימליכער געשיכטע, אפער צום סוף האט גובר־געווען א שטארקערער שטראם וואס איז געשטיצט געווארען פון דעם כוח פון טראדיציע און איינגעזאפט איבערלעבונגען און באלאבאן האט זיך געווידמעט דעם פארפארלאזטען געביט פון יודישער געשיכטע אין פוילען און ווערט אין דעם באריהמט שוין אין די ערשטע יאהרען פון זיין וויסענשאפטליכער טעטיגקייט, מיט זיינע ערשטראנגיגע ווערק: „הערץ האמרבערג" און „די יודען אין לעמבערג" (1906).

אין זיין רייכער 40־יעהריגער וויסענשאפטליכער טעטיגקייט, האט באלאבאן אדורכגעאקערט דאס פעלד פון יודישער געשיכטע אין פוילען. אנהויבענדיג פון דעם סאמע אנהויב אן (פון וואנען און ווען זענען יודען געקומען קיין פוילען") ביז צו דער אנדערער העלפט פון 19־טען יאהרהונדערט.

„די געשיכטע פון יודען אין גאליציען", „פון נעבטינגע לעמבערג", „די געשיכטע פון יודען אין קראקע און קאזשימיערזש" ביז צום יאהר 1868).

מיט א באזונדערער ליבע אפער, האט ער זיך פארנומען מיט דעם 16 און 18 יאהרהונדערט. די רייכע עפאכע האט ער געווידמעט די הויפט אויפמערקזאמקייט פון זיין ארבייט און סטודיע.

באלאבאנס פאראינטערעסירונג מיט דער יודישער געשיכטע אין פוילען זענען נישט קיין איינזייטיגע נאר נייען אין פארשידענע ריכטונגען. אויפן ערשטען ארט דארף מען דערמאהנען די מאנאגראפיעס פון שטעט („די לעמבערגער יודען", „די קראקעווער יודען", „דער יודענשטאט אין לובלין" א.א.) וועלכע זענען א צירונג פון דער יודיש־פוילישע געשיכטס־וויסענשאפט, די דאזיגע ארבייטען פון פראפ. באלאבאן צייכענען זיך אויס מיט זייער דורכארבייטונג, מיט דער קוועלען פון די קוועלען, מיט דער קונסטלערישער באארבייטונג פון די קלענסטע דעטיילען אין א גוט דורכגעטראכטע קאנסטרוקציע, וואס איז זעהר שווער געווען, שוין דערמיט, וואס דער אויטאר האט דאן געהאט צו טון מיט פארשידענארטיגע און פארשידענפארביגע מאטעריאלען, באזונדערס דערמיט, וואס אין די שטרייגע קארבען פון סיסטעמאטישקייט האט מען געדארפט ארייננפאסען דעם צעזייטגענעם, אלזייטיגען אפשניט פון אלע דערשייטונגען פון לעבען פון דער יודישער קוועקזילבער, ריהרשורדיגער געזעלשאפטליכקייט און צו קלאסיפיצירען און סינטעזירען די זיך קרייצענדיגע און דאך צוזאמענגעוואקסענע פראבלעמען און פראגען.

דער צווייטער געביט מיט וועלכען באלאבאן האט באריכערט אונזער היסטארישע ליטעראטור איז די מאנאגראפיע, און די פארשונג איבער געוויסע קולטור־שטרעמונגען אין יודענטום (באזונדערס ווערטפול זענען די ארבייטען איבער דעם פראנקיזם און קאראאימער אין פוילען (ווי אויך איבער דער זיטען און בילדונגס־געשיכטע (פאר אלעם א גרעסערע צאהל סטודיען איבער דעם שמייכער לעבען פון די פוילישע יודען, וועגען די דרוקעריען און וועגען חורבן האמבורג)

באלאבאן האט אויך נישט אויסגעמיטען די ווינינגער האנקפארע ארבייט ביי יענע צווייגען פון דער יודישער געשיכטע־וויסענשאפט, וואס פאדערען מאזאליעדיגע אנשטרענגונג, פון יאהר 1903 פיהרט באלאבאן אין דעם „קווארטאלניק היסטארישני" און שפעטער אין „פשעגלאנד היסטארישני" די ביבליאגראפישע אפטיילונג און די געשיכטע פון יודען אין פוילען. ער פארנעהמט זיך מיט ארויסגעבען די געשיכטליכע מקורים פון די יודען אין פוילען („ווין מעצולא, מקורים פון דער געשיכטע פון פראנקיזם אין פוילען" א.א.וו.) אפער די דאזיגע ארבייט — נישט געקוקט דערויף וואס ער האט אנגעזאמעלט אן אומגעהויערען נאך נישט פארעפענטליכטען אוצר פון מאטעריאל אין דאזיגען געביט — איז באגרענעצט געווארען צוליב די הארטע באדינגונגען פון אונזער ווירקליכקייט.

דער יובילאר האט זיך אויך נישט אפגעזאגט פון די פארשידענע געהילפס־טיילען פון דער היסטאריע־וויסענשאפט, רייך מאכענדיג אונזער ליטעראטור מיט באדייטענדיגע ארבייטען אויף דעם געביט פון אינווענטאריזירען די יודישע געדענקווירדיגקייטען („די געדענקווירדיגקייטען פון די פוילישע יודען" 1929) ארויסגעבענדיג סטודיען פאר לאנדקענטענשאפט (די יודישע געגענט אין לעמבערג און איהרע געדענקווירדיגקייטען", „דער וועג־וואוזער פאר די יודישע געדענקווירדיגקייטען אין קראקע", „שולען מיט פארמיידונגס־צילען אויף די מזרח־קרעסען"). ער האט זיך אויך פארנומען מיט גענעאלאגישע און ביאגראפישע ענינים (פאמיליען פארשונג, צום ביישפיל: יואל, פרענקועל, קאלאהאר, מאנטאלטא, פאנינאנסקי, ארנשטיין—ברודע א.א.)

אונזער דור

פון י. י. סינגער

אונזער דור. די פון אונז, וואָס וועלען דערלע־בען אפשר אַן אנדער טאָג, וועלען זיין עדות פון א צייט, וואָס האָט אויף זיך געטראָגען די שענדליכע לאַטע פון שרעקליכסטער הגידה, און אין חשך רעכ־מער האנט — דעם פאָקעל פון גרויסען הייליגען מאַר־טירער־קאַמף אויסצוליידען די מענשהייט פון איהר בלינדקייט און פּלאָנדזשעניש. גרויסע אָנשטרענגו־נגען, אפשר די גרעסטע און שאַרפסטע אין דער מענ־ש ליכער געשיכטע, ווערען איצט געמאכט, ארויפצופּיה־רען די וועלט אויף א נייעם, מעהר גלייבערען, מעהר עהרליכען וועג און אין דער אייגענער צייט האָט זיך געשטאַרקט אלע בייזע מיאוסע כוחות, וואָס האָבען זיך אויפגעהאַלטען אייף דער פינסטערניש וואָס שלעפּט דעם מענשען אַראָפּ צו זיך. ווי נאָר ער מאכט א פּרוב זיך אויפהויבען צוויי דריי טריט פון דער נידער.

צי קאָן אונז נישט דינען ווי א שרעקליכער סימ־באָל אז גראד מיט דער זעכסטער טעכנישער ענערגי כחנג, ווערט איצט צונעגרייט א מלחמה אויפצוהאַל־טען דאָס סאמע בלינדסטע און מיאוסטע וואָס האַלט דעם מענשליכען נייסט אין דער נידער פון דער חיה. די מלחמה וואָס ווערט געפיהרט מיטן אעראָפּלאַן איז אַן אַרויסרוף אנטקעגען דער קולטור פון דעם ציווילזאַטאָרישען מהפּל. די קולטור וואָס וויל אויפהויבען דעם טעטישען ווערט פונם מענשען, מאכען איהם בעסער און רייטער — די דאָזיגע קולטור האָט די ציווילזאציע געקאַנט פאַרטראָגען ביז זי איז אויסגע־וואקסען און אַרויס פון איהר קינדערישע פאַנטאַסטי־שע קליידער און גענומען זיך אריינמישען אין דער פיהרונג פון דער ווירקליכקייט, זאָגען א שטיקעל דעה אין דער מאַטעריעלער ווירטשאַפט פון דער וועלט, אַנווייזען מיט א שאַרפען פינגער אויף דעם נישט־יושרדיגען און בייזען „געזעץ" פון רעכט און אומ־רעכט, ווען די קולטור האָט גענומען אַרייבפיהרען איהרע חלומות אין בלויזען קאַרידאָר פון דער ווירק־ליכקייט, האָט מען איהר באַלד „אין צייט", אָפּגער שטעלט און נישט געלאָזט א וויטערדיגען טראָט שפּלען.

שוואַך איז איצט די פּאָזיציע פון די וואָס האָבען בלומרישט זיך איינגערעדט אז זיי האָבען א דעה אויף דער וועלט מיט זייער וואָרט. מיט זייער וואָרט האָט מען זיי אפשר יאָ געלאָזט האָבען א דעה, ווען עס איז אָבער געקומען צו פאַרוואַנדלען וואָרט אין טאַט, האָט מען זיי געטעבען נישט נאָר איבער די הענט, נאָר איבערן מויל אויך און מען האָט ביי זיי צוגענומען דאָס וואָרט, דאָס לשון, דערפאַר איז אזא שטילשווייגען אין די גרעניצען פון וואָנען מיר זאָר בען דערוואַרט דאָס שטאַרקסטע געשריי פון פּראָ־טעסט און ווידערשטאַנד. די טעהויבענע... פריצים פון דער וועלט ווילען ראַטעווען דעם צעפּויליטען איינפּאַלעטדיגען באָדען פון אונטער זייערע שווער־געוואָרענע פיס און ראַטע־ווען זיך קאָנען זיי נאָר, ווען זיי וועלען די פוילעניש אונטער זיך אָנטפיהלען מיט די ביינער־סקעלעטען פון מיליאָנען יונגע לעבענס. מיט די דאָזיגע ביינער האָפען זיי, וועלען זיי אויספיהלען דעם אָפּגרונט פאַר וועלכען זיי שטעהען. די ערשטע אויסצופיהלען דעם האָזייגען תהום, האָבען זיי אויסגעקליבען האָט ביסעל יוהגען. זיי זוכען די ערשטע אויפן פייער. אונזער גער שריי ריהרט אָבער נישט קיינעם. עס ריהרט נישט וויל — זי מ'זי נאָכקומען די אינסטרוקציעס פון די וועלט־פאַשיזם און דער וועלט - פאַשיזם האָט בא שטימט אומצובהנגען. זיען עס וועט טויטען אפילו די גרעסטע צאָהל פון זייערע אייגענע פעלקער וועט ער זיך נישט אָפּשטעלען צו פאַרניכטען גאַנץ בחכשטעפליך גאַנצע, פעלקער וואָס שטעהען פאַר איהם איגערפרעטער פון דער וועלט... פעלקער זוכען האָבען זיך פאַרזינדיגט... און זיך אנטקעגענגעשטעלט דעם ווילען פון די וואָס האַלטען זייער גורל אין די גזלנישע הענט און באַשט מען ווי לאַנג זייער וואָס האָט א רעכט צו וואקסען און לעבען; באַשטימען די „שוּהנסטען" טויט פאַר זיי מיט אייזערנע מעראָ אויף די דורכטשלעכערטע ברוסטען און שטאָלענע פ ליעס אויף די צופנעשניטענע פיס.

פאַרוואָס אין דער אלץ - וואקסענדיגער פאַשי אזוי ברוטאַל? פאַרוואָס איז ער גרייט אומצוטו גען גאַנצע פעלקער און לענדער? אפשר הצ־פּאַר אין זיך פיהלט ער זיין באַהעפּלאָזיגקייט, זיין סטערען אורטייל, א פּלאַן האָט ער אפשר אויס ביים נישט קיין שלעכטען פאַר זיך און דער פּלאַן ביים דערוויל. עס איז אָבער א גרויסע פראַגע צי אכזריות אויף וועלכער דער דאָזיגער פּלאַן איז אויף נשאַרבייט געוואָרען — וועט אַרבייטען. לחיט זיין ראַקטער מוז דער פאַשיזם אויף יעדער קלענסטען שוואַכונגעם שריט זיינעם איבערלאָזען און איבערלאָרען הויפענס הרוגים פון מוראדיגע בלוטיגע פען. די אָפּגעטהאָנע ברוטאַליטעט ביז איצט איז נאָר אן אַנהויב, א הויב מיט בלוטינען שווערד, ווען ער וועט „אריין אין דער אַרבייט", וועט דאָס ביז איצט שווייגענדיגע וועלט־געוויסען דאָך מוזען זיך א רי טון. מיט די „נצחונות" פונם פאַשיזם וועלען זיך הויבען באַווייזען די נצחונות פון הונגער און אומ גליק. די ברוטאַליטעט פונם פאַשיזם שאַרפט אָן דעם שווערד פאַר זיין אייגענעם טויט. ער וועט זיך פון „אייגען־מאָרד" נישט ראַטעווען, ער האָט פאַר זיך שוין אַנגעצייכענט מיטן פּלאַן אומצוברענגען א האַלבע וועלט.

אברהם לעוו

פרייטאָג צו נאַכטס

מיין מאַמע דעקט-צו איצט איהר בלאַסען געזיכט
און בלייבט אַזוי פאַרגליווערט אין א תפילה.
עס לייכט דורך איהרע פינגער דער שיין פון די ליכט
און באַשיינען איהרע אויגען די שטילע.

די מאַמע בענשט ליכט און דערמאָהנט זיך אַן איהרע זיהן
און אַן איהר איינציגע טאָכטער די גוטע:
וואו האָט זיי פאַרטריבען דער דלות, וואוהין? —
אין זיינע בייזע מינוטען?

וואו האָט זיי פאַרטריבען דער דלות, ווי שטויב אויפן ווינט
און אליין זי געלאָזען אינם עלענטען שטיבעל,
זעלטען דערמאָהנט זיך אפילו א קינד
צו שיקען דער מאַמע א בריוועל.

די מאַמע ווישט - אָפּ איצט אוודאי א טרעהר מיט דער האַנט.
וואָס קאַפּעט אַראָפּ אויף איהר תחינה:
אַט אַזוי א פאַרזייהט מען א קינד אין א לאַנד,
א קינד אין א פרעמדער מדינה.

און אליין דאָ געבליבען מיט די הוילע פיר ווענט,
נאַקעטע ווענט, ווי די קנאָכען.
עס האָבען אין שטיבעל פיר ליכט זיך צעברענט,
צעשיינט זיך אַזוי ווי מלאכים.

נאָר די מאַמע בלייבט ווידער פאַרגליווערט אַזוי
אַריבער דער תחינה געבויגען,
סריינען, ווי טראָפּעלעך לויטערער טוי,
די טרעהרען איהר שטיל פון די אויגען.

(„אונזערע שטאַמען")

אוי, איז זיי נעבעך ביטער!..

דערציילט פון אַ גליקליכען לאָדזער יוד

פון י. אַבערזשאַנעק

א נס איהר הערט וודען א נס איז מיר געשעהן,
א נס, וואָס ס'איז מיר געלונגען צו ווערען... א קבצן!

אז איך קוק אַן די הייטיגע יודישע מאַגנאַטען, וואָס פאַר א צרות זיי האָבען, מיט זייערע דאגות און האַרצקלאַפּעניש. און וואָס פאַר א טויט-שרעק זיי לעבען. האָב איך גרוים מיטליידער מיט זיי. ס'האַרץ טוט מיר ווי קוקענדיג אויף זייערע פּנימער.

איך אליין בין דאָך אויך אַמאָל געווען א יוד א נגיד. שייך צו זאָגען א נגיד! קיין גביר בין איך קיינמאָל נישט געווען. ס'האָט זיך מיר נאָך אויס־געדאַכט. א חלום געווען. ס'איז געווען א צייט פון געוואַהיבען", „געפאַלען", האָט זיך ס'טעקעל געהויד־בען, האָב איך מיך מיטגעהויבען, איז עס געפאַלען, בין איך מיטגעפאַלען. איהר געדענקט דאָך מסתמא די צייט, ווען ס'האָט זיך ביי אייך געהויבען, ווען יי־דען האָבען „געשאַרט" דעם דייטש. ווען סאַבאַרין איז געווען א „כאַש", און פּאַווידלע א „מאַכל". ווען דאָקטוירים האָבען פאַבריצירט הויזען מיט איינצעל־נע נאַגיוויציעס, און אַדוואָקאַטען האָבען געגייט האַל־קעס פון פאַפיר. ווען ברויט האָט מען געבאַקען פון שטעשקע מיט קאַרטאָפל־שיילעכץ, און פרוכטער־רייך שליון השנאַבעל, האָט געשמעקט צו די קוימענס, צי ס'יעהרט נישט ערגעץ א טייגעל. איהר געדענקט דאָך זיכער ווי ווייבער אין מיידלעך זענען געווען „מעוברת" מיט א רעשטעל סחורה, מיט א טאַפּעל־טוך, אדער גאָר — מיט א באַנקע נאַפט... איהר געד דענקט דאָך נאָך יענע „גוטע" צייטען, ווען יעדער קבצן איז געווען א „מיליאָנער", יעדער שנאָרער האָט אָפּערירט מיט „שווערע מיליאָנען", ווען איהר האָט דעם סטרוזש פאַר עפענען דאָס טויער אריינגע רייקט א „מיליאָן". דעם העלגער טרינקל־געלד — א מיליאָן. דעם קינד אין חדר אריין אויף צוקערלעך — א מיליאָן, און נייעט געהאַט אויף שבת — ווער נאָך דענקט דאָס נישט יענע „גאָלדענע" צייטען!

אין יענע צייטען, ווען יעדער שלימזל איז געוואָר רען א לייט, ווען ביי יעדען טוגעניש איז געוואַקסען, אין דער זעלבער צייט בין איך אויך געוואָרען א „מאַגנאַט". כ'בין געווען א קונה הכול. האָב מיך איבערגעוואָרפען פון איין בראַנזשע צו דער צווייטער. פון סאַכאַרין צו זייף. פון זייף צו קאַרבויט, פון קאַרבויט צו טשוליסענע פעדערען, פון טשוליסענע פעדערען צו טאַטקעס, פון טאַטקעס צו הויזען, פון הויזען צו זאָקען, פון זאָקען צו האַלקעס — אז הערט איהר איז דאָס געווען א צייטעל!..

מיינט איהר דאָך, אז איך בין געווען גליקליך. אויב איהר מיינט אזוי, האָט איהר א טעות. א קבצן איז דאָך נישט פון די גוטע זאַכען, אָבער א גביר צי זיין איז נאָך טויזענט מאָל ערגער. אז איך דער־מאָהן מיך איצט פון מיינע נאַרישע צרות, לויב איך און דאַנק השי"ת וואָס איך בין צוריק א דלות.

ווי נאָר ס'האָט זיך מיין יודענע געדאַכט אז עס איז געוואָרען אביסעל היימליכער אין דער קעשענע, האָט זי פון גרויס שמחה באַלד באַקומען א „טאַפּאר" אויף דער טאַל... האָט זי ביי מיר דערזייהען א פּאַרטער פּעל מיט „קאַרמעלקעד־פּאַפּירלעך" איז איהר געוואָר־רען „דושנע", האָב איך איהר געמאַכט א „זאַוואַר־טשיק" מיט א העהערט דאָלער־שטיק", איז זי באַלד געקומען צו זיך...

וואָס רייכער איך בין געוואָרען, אלץ מעהר איז זי מעוואָרען אויס מענש. דאָס פלייש איז פון איהר געפאַלען; קילאָווייז יעדען טאָג איז זי געוואָרען דאַר רער און דאַרער. געטעסען האָט זי לויט א „פּשעפּיס" פון דאָקטאָר. גאַנצע טעג איז זי נישט געווען אין דער היים, וואָרער זי איז געווען ביים דאָקטאָר מעסטען די „טשישטשענגיע" אָדער ביים פריזייער אויף אָנדולאַציע. גאַנצע טעג איז זי אַרומגעלאָפען מיט אנאַליזען. ווען מ'האָט זי אָנגעקוקט איז זי געלאָפען מיט א „פלעד־שעל", און כסדר געהאַלטען אין איין שמודירען, וואָס איז דאָס אזוינס „בואַלקי", און וואָס איז דער פּשט פון „קרישטאַליקעס". האָט מען איהר דערלאַנגט אַר־ביסעל לאָקשען מיט יויך, צו א זופּ, האָט זי אַרויס גענומען דעם „פּשעפּיס", און גענומען שמודירען. צי ס'קען זיך דערפון נישט מאַכען קיין „צוקושיצע". צי פון די לאָקשען וועט זיך איהר טישט מאַכען קיין „וואַפּנע", און וואָס מיינט איהר, איז געווען דער סוף? דער סוף איז געווען. אז אַזוילאַנג ווי זי האָט געשפּירט ביי מיר א פּאָר דאָלאַר אין טייסטער, אַזוי־לאַנג איז זי געווען תּהוב. הויט און ביין, און דער סוף איז געווען, אז פון איהר איז געוואָרען א דאַרער אויסגעטריקנטער לולב.

און איך אליין? מיט מיר, מיינט איהר, איז נאָר ווען בעסער? אַזוילאַנג ווי איך האָב געהאַט א נאָר שוואַלעגעם טייסטער, אַזוילאַנג בין איך געווען אויף געהאַקטע צרות. האָב נישט געהאַט קיין מנוחה, וואָס טוט מען מיטן געלט? יאָ קויפען, נישט קויפען, צי וועט פאַלען, צי וועט זיך הייבען? ביינאַכט האָט זיך מיר געחלומט פון גנבים, רויבערס, און איצט — משפּחה! גאַנצע טעג האָבען זיך געשיט: מוהמעס, פעטערס, שלעטער־פעטערס, און געשוועסטער־קינדער פון זיבעטען שטאַק, איצט חתנים און כלות פון מיין צד און פון מיין ווייבס צד, יעדער האָט מיך געשאָל טען מיט ביטערע קללות:

— שמאַלץ-בייכער, א פערשווינדעניש זאָל אויף ענק קומען!

— לאָקשען מיט יויך מיט העגזענע פיפקעס וועט עיר פרעסען אין דער וואָכענס, און מיר וועלען דאַר רען! — אז האַרען זאָלען ענק די קופּ, טאַטע זיסער אין הימעל!

אַט אַזעלכע „מי שבירך'ס" האָט מען מיר גע־מאַכט גאַנצע טעג. נישט ווי, נישט ווען, האָט אַן אַנ־דערער קרוב „אויפגעטרופען". איך האָב געשוויגען, און זיי האָבען — געשאָלטען.

נו, וואָס טוט גאָט? ווייזט ער א נס, און לייזט מיך אויס פון מיינע טנידישע צרות, דער סעקוועס־טראַטאָר צופויער און די בעלי־חובות דערטאַק. ב'ין איך אויסגעלייזט געוואָרען פון די אלע שלעפּ און צרות. איצט בין איך שוין מעלויבט השי"ת א יוד א קבצן. און עני ואביון מנחזלו. א דלות פון זיין ליי־בען נאָמען. און ס'איז מיר „וואויל" ווי די וועלט... מיין יודענע איז צוריק געוואָרען א מענש. זי קריגט מעהר נישט קיין „גאַפּאָדען". ס'איז איהר קיינמאָל נישט „הרושנע". זי ליגט נישט ביים דאָקטאָר, און האָט נישט קיין „משישנענגיע". זי האָט יעדען טאָג אריין א „יושקע". זי ליגט נישט ביים דאָקטאָר, אין דער „צוקושיצע", און פאַר קיין „וואַפּנע". פון די יושקעס ווערט זי מיט יעדען טאָג דיקער און ברייטער, און איך? איך לעב מיר אָפּ א „לאַסטיג לעבען". כ'אָב נישט קיין דאגות, כ'אָב נישט מורא פאַר קיי־נעם. כ'שלאָף רוהיג. ס'חלומט מיך נישט פון קיין גנבים און פון קרובים. כ'עס מיר אָפּ די קאַרטאָפ־ליאַנקע בנעימות. קיינער שעלט מיך נישט. קיינער ווערעלט מיך נישט. מיטוואָך האָב איך נישט [illegible] דאַנערשטאָג, און פרייטאָג האָב איך נישט אין שבת — און ס'איז מיר וואויל ווי די וועלט!..

אקעגען וואָס דערצייל איך דאָס גראַד איצט? איך דערצייל דאָס אקעגען די הייטיגע נגידים. אויפּ איך האָב אַמאָליגע יאָהרען געהאַט טנידישע צרות, האָ בען די הייטיגע נגידים נאָך גרעסערע צרות הייט. איז זיי נעבעך נישט מקנא צו זיין. די הייטיגסט ווא קום איך אריין צו א היגען נגיד. ליגט ער אין בע פאַרבונדען דעם קאָפּ און סטענקעט. פרעג איך איהם:

— ר' פינטשע, וואָס בטענקעט איהר? איהר זענט חלילה קראַנק?

— יאָ זאָגט ער, איך איז וואויל, איהר האָט נישט וואָס צו זאָרגען.

— און וואָס האָט איהר צו זאָרגען? איהר זענט דאָך ב"ה א יוד א נגיד.

— אָט טאַקע דערפאַר — האָט ער א טיפען זיפץ געטון. נישט געפּרובט זאָלט איהר ווערען מיט דעם טעם פון הייטיגע נגידים. ארויספיהרען טאָר מען נישט, רעוויזען-שפּעריע. אין דער גאַס מוז מען זיין מיט לידיגע קעשענעס. האַנדלען ווילט זיך נישט כ'וויל נישט מ'זאָל זאָגען אז איך „פּאַרבאַפּ" דעם האַנדעל... דעם זוהן שיקען שטודירען האָב איך אויך נישט קיין חשק. זאָל ער מיר נישט זיין קיין גרויסער חכם, און זאָל ער מיר נישט אהיים קומען מיט א „אַפּענעם" קאָפּ.. נישט איך עס, נישט איך שלאָף נישט געפּרובט זאָלט איהר ווערען מיט דעם הייטי־גען נגידיישקייט ..

איך האָב מיט איהם מיטגעזיפצט. און אומגליק־לעכער מענש נעבעך. ס'איז א קללה פון גאָט. א ביסעל רחמנות אויף איהם. בעת מעשה האָב איך מיך דערמאָהנט אין יענער צייט. ווען איך בין נישט היינט געוואָרען, געווען אין זיין „ביטערער לאַגע" אין מיינע צרות און אין מיין ווייבס צרות, ער האָט גע סטענקעט, און איך האָב איהם געטרייסט:

— זייט איך טישט מצער, ר' פינטשע, גלויבט מיר, אז איהרע „צרות" וועלען זיך אייך— אזוי ווי מיינע — אמאָל ענדיגען. איהר וועט אויך בקרוב ווערען א יוד א קבצן. און ס'וועט אייך זיין גוט און וואויל, פונקט אזוי ווי מיר. איהר וועט אויך — אזוי ווי איך — נאָך ווייסען פון א רוהיג, גוט לעבען. א יוד מוז האָבען בטחון!

ווען איך בין ארויס, האָב איך צו מיר געזאָגט:

— אוי, איז זיי נעבעך ביטער!..

די „אביונים"

היסטאָרישע אפּהאַנדלונג

פון ד"ר ה. זשיטלאָווסקי

באלד נאָך ישו'ס טויט זענען אויפגעקומען יו-דיש-קריסטליכע קאָלעקטיווע אָרדענס. קאַוטסקי וויל האָבען, אַז זיי זענען אין ירושלים נאָך פריהער געווען (א חוץ, נאַטירליך, די איסיים), נאָר האָבען, אַ דאַנק ישו'ס טעטיגקייט, זיך רעוואָלוציאָנירט אין זיין נאָמען.

צוויי גרעסערע ריכטונגען לאָזען זיך פאַנאַנדער-שיידען אין יענער צייט: די „אביונים'שע" און די „שליחים'שע" (די אַפּאָסטאָלישע). ביידע ריכטונגען האָבען נאַטירליך געגלויבט, אַז ישו איז דער מלך המשיח. אַז ער איז נאָך זיין טויט ווידער לעבעדיג געוואָרען און אַז ער דאַרף ווידער באַלד נאָכאַמאָל קומען, כדי איבערצונעהמען די ממשלה איבער דער וועלט.

די „אביונים" האָבען געהאַט זייערע אייגענע שריפטען אין העברעאיש אָדער אַראַמעאיש, פון וועלכע עס זענען איבערגעבליבען איינצעלנע פראַגמענטען, אין אַ לאַטיינישער איבערזעצונג. איינער אַזאַ פראַגמענט וואָלט זיך אין העברעאיש געלייענט אַזוי: „אביונים אנו נקראים, אין זאת חרפתינו, כי אם תהילתנו". („מיר רופען זיך אביונים, דאָס איז נישט אונזער שאַנד, נאָר אונזער לויב")

אין דער קריסטליכער קירכען-געשיכטע האָט די אביונים'שע ריכטונג געשפּילט אַ געוויסע ראָל ביז צו דעם 7טען יאָרהונדערט אונטערן נאָמען „עביאָניטען". זייער פאַנאַנדערבליה איז געווען אין דעם צווייטען יאָרהונדערט, אָבער שוין אין דעם ערשטען האָבען זיך אויסגעקריסטאַליזירט די יסודות פון דער עביאָניטישער ריכטונג. פאַר זיי איז ישו נישט געווען קיין גאָט, אויך נישט קיין אַרויסשטראַהלונג פון אַ געטליכען מהות. ישו איז פאַר זיי געווען נאָר דער משיח, וואָס איז געקומען נישט נאָר אויסצולייזען דאָס יודישע פאָלק, נאָר די גאַנצע וועלט. די „תורת משה" איז פאַר זיי געווען פונקט אַזוי הייליג, ווי ביי די איסיים. די רעפאָרם פון דעם שליח שאול (דער „הייליגער פּאָול") וואָס האָט געפאָדערט די אָפּשאַפונג פון דעם יודישען געזעץ, האָבען זיי העפטיג באַקעמפט. אין דעם קאַמף, וואָס איז אויסגעבראָכען צווישען די „אַפּאָסטאָלען" (ישו'ס „שליחים") צוליב דער שטעלונג צו דער „תורת משה", זענען די אביונים געשטאַנען אויף דער זייט פון דעם שליח יעקב, וואָס האָט שאַרף פאַרטיידיגט די אָפּהיטונג פון דעם יודישען געזעץ ווי אויך פון דעם שליח שמעון (דער הייליגער פעטער) וואָס איז אין דעם פּרט פון תורת משה געווען גענייגט צו געהן אויף געוויסע פשרות. דעם אַפּאָסטאָל פּאָול אָבער האָבען די „אביונים" נישט געוואָלט אָנערקענען פאַר ישו'ס אַ שליח.

דער סאָציאַל-עטישער אידעאַל פון די „אביונים" איז באַשטאַנען אין דער פולער און קאָנסעקווענטער אַפּליקאַציע פון פריוואַט אייגענטום אויך אויף די אַרטיקלען פון פאַרברויך. אַ קריסטליכער „קירכענפאַטער" האָט אָט דעם געדאַנק אויסגעדריקט אַזוי, אַז אַפילו ווען איינער האָט שוין „זיין" שטיקעל פלייש און די ציינער און איינער רייסט דאָס ביי איהם אַרויס, ווערט דאָ נישט באַגאַנגען קיין פאַרברעכען אַנטקעגען אייגענטום-רעכט. ווייל דער גאַנצער ענין פון „מיין-און-דיין" איז אַ מענשליכער אויסטראַכט, אַ נאַרישער און שעדליכער. דער פאַרברעכען איז דאָ באַשטאַנען נאָר אין דער פאַרגוואַלטיגונג פון דעם אַנדערען, אין אָנטאָן צער אַ צווייטען, אָבער נישט אין אַוועקרייסען אַ פרעמדען אייגענס.

שוין דער נאָמען: „אביונים" באַווייזט, אַז זיי האָבען אינגאַנצען פאַרוואָרפען דעם אידעאַל פון מאַטעריעלער עשירות. אָבער נישט נאָר דאָס, עס איז זיי אויך געווען פאַרהאַסט די איבעריגע יאָרג, פאַר דעם מאַטעריעלען וואָוילשטאַנד.

זייער אינדיווידועלע מאָראַל איז געווען באַהערשט פון צוויי פּרינציפּען. אויף דעם ערשטען פּלאַן איז געשטאַנען דער געפיהל פון ליבע: ליבע צו די מיטמענשען פון יעדען פאָלק און יעדער פאַרב, ליבע צו אַלע לעבעדיגע בריאות, צו קריסטוסען און צו גאָט. דערנאָך איז פאַר זיי געווען וויכטיג דער גלויבען אין קריסטוסען און די האָפענונג, אַז אָט-אָט קומט ער ווידער און באַגרינדעט די מלכות-שמים אויף דער וועלט.

ביים אַפּאָסטאָל יעקב וואָס ווערט באַטראַכט, ווי דער וואָרטפיהרער פון די יודישע קריסטען, געפינען מיר אַ שטעלע, וואָס כאַראַקטעריזירט אויסגעצייכנט די גייסטיגע ריכטונג פון די אביונים.

„נו, געהט, איהר רייכע לייט, וויינט און קלאָגט אויף די צרות וואָס וועלען אויף אייך קומען. אייערע עשירות איז צעפוילט און אייערע בגדים זענען פון מילבען צעפרעסען. אייער גאָלד און זילבער ווערט אויסגעזשאַווערט. זייער פאַרזשאַווערונג וועט זאָגען עדות אַנטקעגען אייך, און וועט עסען אייער לייב ווי פייער.. זעהט, דער לוין פון די אַרבייטער, וואָס האָבען געשניטען אייערע פעלדער, וועלכען איהר האָט צוריקגעהאַלטען, שרייט, און דער געשריי פון די שניטערס איז אַריין אין די אויערען פון גאָט צבאות. איהר האָט געלעבט אין תענוג אויף דער ערד און זיך גרויס געהאַלטען... דעריבער ברידער, זייט געדולדיג, ביז עס וועט קומען דער האַר. זעהט, דער אַקערער וואַרט אויף די טייערע פרוכט פון דער ערד, און איז געדולדיג ביז זי באַקומט דעם פריהערדיגען און דעם שפּעטרעגען, זייט אויך געדולדיג, מאַכט שטאַרק אייערע הערצער, ווייל דעם האַר'ס קומען איז נאָהענט" (יעקב, ה'. 1 ביז 7). און אין אַן אַנדער אָרט, חשדענדיג וועלען דעם משפּט אויף די רייכע, זאָגט ער: „דער משפּט וועט זיין אָהן רחמנות צו דעם, וואָס האָט נישט באַוויזען קיין רחמנות" (ד. נ. ב' 13).

צו דערזעלבער „אביונים'שער" ריכטונג דאַרף אויך צוגערעכענט ווערען יענע שריפטען אין דעם „ברית חדשה" (די עוואַנגעליעס), וואָס טראָגט דעם נאָמען „די אַנטפּלעקונג פון יוחנן" (די „אַפּאָקאַליפּסיס"). די שריפט איז געשריבען ווי אַ חזיון, אין ישו'ס נאָמען פאַרלאַנגט ער פון די קהילות, זיי זאָלען בלייבען טריי דער תורת משה. „איך לייג נישט אַרויף אויף אייך קיין אַנדער לאַסט, אָבער וואָס איהר האָט האַלט פעסט, ביז איך וועל קומען" (אַנטפּלעקונג ב', 24-25) און קומען וועט ישו באַלד, „מחמת די צייט איז נאָהענט" (י"א. 15), אָבער איידער ער וועט קומען, וועט דורכגעפיהרט ווערען אַ שטראָף איבער יענע „וואָס האָבען די ערד פאַרדאָרבען" (18). „ווען אימיצער שלעפּט אין תפיסה, זאָל ער אין תפיסה געשלעפּט ווערען און ווען אימיצער וועט מיטן שווערד טויטען, זאָל ער מיט דעם שווערד געטויט ווערען" (י"ג, 10).

די הויפּט-שלאַכט אַנטקעגען די, וואָס האָבען „די ערד פאַרדאָרבען" וועט פאָרקומען אויף דעם „הר מגידון" („אַרמאַדושעדאָן"), (ט"ז, 16). און די הויפּט שטראָף וועט פאַלען אויף „דער פרוי, וואָס זיצט אויף זיבען בערג" (די מלכות רומי, י"ז, 9). ווען זי וועט פאַלען, וועלען „די סוחרים פון דער ערד וויינען איבער איהר און קלאָגען, ווייל קיינער קויפט נישט מעהר סחורה פון זייער האַנדעל, סחורה פון גאָלד און זילבער" וכו', „אויך נישט זייער צימרינג און נסכות און קטורת... און סחורה פון פערד און וואָגען און לייבער און אויך נשמות פון מענשען". פאַרוויסט וועט ווערען רוים, „ווייל דיינע סוחרים זענען געווען די גדולים פון דער ערד". דערנאָך וועט משיח הערשען טויזענט יאָהר, נאָכדעם וועט ווידער פאָרקומען אַ קאַמף אַנטקעגען „גוג ומגוג" (כ' 8), ערשט נאָך אָט דעם קאַמף, וואָס וועט אָפּווישען פון דער ערד אַלע אומגערעכטע, וועט אויפקומען אַ נייער הימעל און אַ נייע ערד.

מיר האָבען זיך אָפּיסעל לענגער אָפּגעשטעלט אויף אָט דער שריפט, ווייל זי האָט געשפּילט אַזאַ גרויסע ראָל אין אַלע רעליגיעזע רעוואָלוציאָנער-קאָלעקטיווע באַוועגונגען און אויפשטאַנדען ביז טיף אין דער צייט פון דער רעפאָרמאַציע און פון דעם דייטשען פּויערים-קריג. פיל פון זייערע גייסטיגע פיהרער האָבען געשריבען פירושים אויף „יוחנן'ס אַנטפּלעקונג". געצויגען צו איהר האָבען די פאַרשידענע סימבאָלישע בילדער פון דעם גרויסען קאַמף אַנטקעגען אומגערעכטיגקייט, — דער עיקר דאָס בילד פון „דעם רייטער אויף דעם ווייסען פערד", דער נאָמען זיינער איז „געטרייער און וואַהרהאַפטיגער, און אין גערעכטיגקייט משפּט ער און האַלט מלחמה. און זיינע אויגען זענען, ווי אַ פייער-פלאַם געווען... און באַגעטאָן איז ער געווען אין אַ מלבוש, איינגעטונקען אין בלוט", (י"ט, 11-14) געצויגען האָט אויך די נבואה פון דעם קאַמף אַנטקעגען רוים.

א קוש פון א פרוי

דערציילונג

פון נ. דרייצעהן

ס'איז שוין געווען גאַנץ שפּעט אין דער נאַכט, ווען זי האָט צו איהם געזאָגט מיד און פאַרשלאָפען:

— נו, גייסט אַהיים, ס'איז שוין אַזוי שפּעט.

ער האָט אַ בליק געוואָרפען אויף דעם וואַנט-זייגער און געענטפערט:

— גאָרנישט אַזוי שפּעט.

— און וואָס וועט איהר דער ווייב זאָגען? — האָט זי איהם אָנגעקוקט מיט אַ מידען שמייכעל.

— דאָס וואָס איך זאָג אַלעמאָל.

— צו אַ מיטינג געגאַנגען?

— נו, וואָס דען? — האָט ער געענטפערט יאָוויאַליאַנעריש.

— נו, געהט אַהיים. איך בין מיד, איך וויל שלאָפען.

האָט ער נישט געאיילט אויף זיך אַרויפצוציהען זיין אויבער מאַנטעל, דערווייל בלייבט אויף איין אָרמעל, און ער האָט זיך ווידער אומגעזעצט אויף דעם טאַפּטשאַן, אויף וועלכען זי איז אויך געזעסען. ער האָט איהר אַריינגעקוקט אין די אויגען און געבעטען:

— נו, פאַרן אוועקגיין גיב מיר אַ קוש.

וועהרענד ער איז מיט איהר געווען „אויף דו", האָט זי איהם „געאיהרצט", און זי האָט נישט ריהרענדיג זיך פון אָרט, געענטפערט:

— גייט אַהיים.

— גוט, רייטשעלע.

זי איז געווען אַ פאַרהייראַטע פרוי, אָבער זי האָט געלעבט איינע אַליין, געשיידען פון איהר מאַן, פלעגט ער זי אַמאָל רופען ביי איהר מאַנ'ס פאַמיליען נאָמען: „פרוי באַכראַך" און אַמאָל פלעגט ער זי רופען ביי איהר ערשטען נאָמען: „רייטשעלע", פאַר עפּעס האָט ער דאָס מאָל געפונען פאַר נויטיג זי אָנצורופען ביי איהר פאַמיליען נאָמען:

— איהר ווייסט, פרוי באַכראַך, איהר האָט דאָך מיר נאָך קיינמאָל נישט אַ קוש געגעבען.

זי האָט גאָרנישט געענטפערט.

— פאַרוואָס נישט, רייטשעלע? איך קוש דיך אַזויפיל, יעדעם גליד קוש איך דיר אויס, און דו? אַזוי ווי אַ קאַלטער מלאך.

אַ שוואַכער שמייכעל האָט זיך געוויזען אויף איהרע ליפּען, זי איז אָבער געבליבען זיצען, אַן אומווישטע. ער האָט ווייטער גערעדט:

— איך האָב דאָך דיך אַזוי ליב, זיסע רייטשעלע, און דו?

זי האָט געשוויגען.

— האָסט דאָך מיך אויך ליב?

איהר שמייכעל איז געוואָרען ווי אויפגעהייטערטער, קענטיג געווען זי האָט געוואָלט רעדען, אָבער די ווערטער זענען פון איהרע ליפּען נישט באַפרייט געוואָרען, ער האָט זיך צו איהר נעהנטער צוגערוקט און ער האָט איהר אין אויער אַ סוד געראָימט:

— האָסט מיך ליב, אַנדערש קען דאָך דאָס נישט זיין, ביסט דאָך מיינע... מיינע... און ווי קען דאָס אַנדערש זיין?

דער שמייכעל איז פון איהרע ליפּען פאַרשוואונדען געוואָרען, זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט ברייט אויפגעעפענטע אויגען, עפּעס אַזוי ווי זי וואָלט זיך געוואונדערט וועמען זיין געפינען זיך לעבען איהר.

— דערקענסט מיך נישט, רייטשעלע?

זי האָט שטיל געלאַכט און געשפּילט זיך מיט דער האַנט, וואָס ער האָט מיט זיינע ליפּען צוגעמאַכט און געקושט איהרע אויגען האָט געדריקט מיט די אַקסלען און אַ צעשמאָלצענער אין צערטליכקייט האָט ער צו איהר געמורמעלט: ( )

— אַ מאָדנע ביסטו, רייטשעלע... אַלץ יאָ... נאָר אַ קוש קען איך ביי דיר נישט אויסבעטלען... פאַרשטיי איך דיך נישט.

רייטשעל האָט איינגעשפּאַרט געשוויגען. ער איז אַ פאַרטראַכטער געבליבען, קענטיג, אין ערגערונגען אַ פאַרלוירענער און אַזוי פאַרטראַכט גערעדט צו איהר:

— ס'איז פאַרהעלטנישמעסיג אַ קורצע צייט, זינט איך האָב זיך געטראָפען מיט דיר, זאָל נאָר איבערגעהן מעהר צייט מיין פייער וועט דיך שוין אָנצינדען, איך קום צו דיר צו אָפט, גיב איך דיר נישט די געלעגענהייט צו פאַרבענקען זיך נאָך מיר, איך וועל דאָס טון, וועסטו פילען, אַז איך פעהל דיר אויס און ווען איך וועל קומען צו דיר, וועסטו שוין נישט זיין אויסגערעכענט אויף אַ קוש, ווי מיינסטו?

— איך ווייס נישט — האָט זי געשמייכעלט.

— און איצט וויל איך דיר עפּעס דערציילען. געווען נאָך איינע, איך האָב זי געליבט, אויף עטליכע יאָהר האָט זיך פאַרצויגען אונזער נאָהענטקייט. זי איז געווען אַ פאַרהייראַטע פרוי, איהר מאַן איז געווען אַ שעהנער יונג, אָבער אַ פוילענצער, זי האָט געמוזט אַרבייטען, אויף אַ לעבען פאַרדינען זי האָט נישט געקענט שטימען מיט איהר מאַן, זי האָט איהם פיינט באַקומען, געבראַכט צו דעם, אַז ער זאָל אַוועקגיין פון איהר, האָט זי געלעבט פאַר זיך אַליין.

— איך בין מיט איהר פאַראינטערעסירט געוואָרען. איך האָב זי גענומען באַזוכען, מיר פלעגען אָפט אַליין פאַרבלייבען. זי איז געווען אַזוי וואונדערליך געבויט, אַז זי האָט מיך געריצט און געצונדען, איך האָב זיך פאַרליבט, איך בין זיכער געווען זי וועט מיט מיר קומען. זי האָט נישט געקעמפט, דאָמאָלט האָב איך זי נאָך נישט געליבט. זי איז פאַר מיר געווען אַ פרוי אַזוי ווי אַנדערע פרויען, אָבער איהר נאָהענטקייט צו מיר האָט שוין מיך פאַרבינדען און פאַרפעסטיגט, איך האָב נאָך איהר געגאַרט, איך האָב שוין אָהן איהר נישט געקענט אויסקומען.

— איך האָב זי געליבט, וואַרשיינליך וואָלט איך זי געליבט ביז דעם היינטיגען טאָג. זי איז קראַנק געוואָרען, מען האָט זי צוגענומען אין אַ שפּיטאָל, זי איז געשטאָרבען. מיין אָרימע! איך דערצייל דאָס דיר רייטשעלע, דערפאַר, ווייל ס'איז געווען אַן ענליכקייט אין איהרע און אין דיינע באַציהונגען צו מיר. זי איז געווען „פרייער" פון דיר. „הימליכער". ווען נאָר איך בין געקומען צו איהר. ווען נאָר איך האָב דאָס פאַרלאַנגט, איז זי אָהן דעם מינדעסטען ווידערשטאַנד מיינע געווען. זי איז אָבער קיינמאָל נישט אויסגעפלאַמט געוואָרען אויף אַזויפיל, אַז זי זאָל מיך קושען אין אונזערע ליבעס אויסגוסען, אַזוי ווי איך פלעג זי קושען, איך האָב נישט געקענט פאַרשטיין, און איך פאַרשטיי ביז דעם היינטיגען טאָג נישט, פאַרוואָס דאָס איז אַזוי געווען. דו, רייטשעלע ביסט דאָך אַ פרוי, פאַרשטייסט געוויס אויך אַנדערע פרויען וויל איך דיך פרעגען, פאַרוואָס דאָס איז אַזוי געווען.

האָט רייטשעלע איהר שווייגען איבערגעריסען:

— ביי אַ מאַן איז קישען אַ פרוי גאָרנישט. וואָס ליבע, ווען ליבע? וואָס לייגט ער דען צו צו דעם? קען ער היינט וואַרפען זיך קישען איין פרוי און מאָרגען וועט ער מיט דעם זעלבען ברען וואַרפען זיך קושען אַ צווייטע, ס'איז ביי איהם גאָרנישט. מיט אַ פרוי איז אַנדערש, זי וועט נישט קושען אַ מאַן, סיידען זי איז ווירקליך פאַרליבט אין איהם.

— הייסט עס, אַז זי האָט מיך נישט געליבט?

רייטשעל האָט נישט געענטפערט.

— אויב זי האָט מיך נישט געליבט, פאַרוואָס איז זי געווען אַזוי נאָהענט מיט מיר? — האָט ער גערעדט פאַרטראַכט. עפּעס ווי ער וואָלט אין זיינע געדאַנקען געזעהן די „נאָהענטקייט" וועגען וועלכער ער האָט דערציילט.

רייטשל איז פאַרבליבען אין אַנטוישונג. האָט ער איהר גלייך אין די אויגען אַריינגעקוקט און אויסגעפלאַטערט:

— הייסט עס אַז ביי דיר איז דאָס אויך נישט ליבע?

אַ שמייכעל האָט זיך אַ שפּיל געטאָן אויף איהרע ליפּען זי איז געבליבען זיצען מיט האַלב צוגעמאַכטע אויגען.

— דער אויס אַ וואָרט רייטשעל.

— ס'איז שוין שפּעט — האָט רייטשעל איהרע אויגען אויפגעהויבען.

— נישט דאָס מיין איך.

רייטשעל האָט אומבאַשטימט געדריקט מיט די אַקסלען.

— הייסט עס, רייטשעלע, אַז בלויז ווען די פרוי האַלט און קושט דעם פאַרליבטען אַזוי ווי ער קושט זי, איז דאָס אַ באַווייז, אַז זי ליבט?

— אַזוי דענק איך. אַזוי ווייס איך.

אַ שווערינקייט האָט זיך אויף זיין האַרצען אַוועקגעלייגט, ער האָט זיך פון איהר אָפּגערוקט, פון זיין אָרט איז ער אָבער נישט אויפגעשטאַנען. עפּעס אַזוי ווי נישט [illegible] האָט זיך איהם געטראַכט וועגען זיין אייגענער פרוי: „זי יאָ, זי אומאַרמט איהם, גלעט איהם קושט איהם אַזוי צערטליך, אַזוי הייס"...

האַסטיג האָט ער זיך פון זיין אָרט אויפגעהויבען האַסטיג דעם אויבערמאַנטעל אָנגעטאָן...

— נו, אַ גוטע נאַכט פרוי באַכראַך — איז ער מיט אַ פאַרזונקענעם קאָפּ צום טיר געגאַנגען.

איינער מיט קוליעס

(איינדריקען פון פלאָרידא) — פון לעאָ קאַבריז

אין פאַסאַזשיר פאַראינטערעסירט מיך מיט זיין אויסזעהן. קוענטיג א כאַראַקטער, א שטאַרקער, אויס־דרוקספולער פנים, „א דיינדראַידעטער", אָהן וואָנצעס, שאַרפע קלוגע אויגען, און ווען אפילו ער זיצט אַזוי אויפן שטוהל, אָנגעלעהנט מיט אַן אָרעם אויף א טישעל, מיט זיינע ביידע קוליעס אויפן דערבייאיגען שטוהל, זעהט ער אויך אויס גרויס, טעוויסיג, שטענדיגערהייט און ער זיכער איבער זעקס פיס די הויך, אז ער איז נישט קיין יוד זעהט מען.

ער רויכערט א סיגאַר נאָך א סיגאַר, מיט אַמאָל הויבט ער אָן צו טאַפּען מיט די הענט אַרום די קע־שענעס פון דעם רעגען מאַנטעל וואָס ער טראָגט אויף זיך, און ביים בוזים שלעפּט ער אַרויס א צו־פּ טעליגראַמען בלויגען פאַפּיר, צעמעהמט איהם, קוקט אין איהם אַריין, און פאַרצייכנט עפּעס אויף דעם מיט א פעדער.

ער טוט דערנאָך א דריק האָט עלעקטרישע קנעפּעל אין דער וואַנט הינטער איהם. א פּאָרטער קומט אַריין, הייסט ער איהם דערלאַנגען זיין וואַליזע, דער פּאָרטער טראָגט צו צו איהם זיין וואַליזע, און ער נעהמט אַרויס פון דאָרט א בוך.

אין די אויגען וואַרפט זיך מיר דער נאָמען פון דעם בוך, וואָס איז מיט גרויסע, שוואַרצע בוכשטא־בען געדרוקט אויף א רויטען אייננבאַנד. און דעם נאָ־מען זעה איך, אז עס איז א דעטעקטיוו־מעשה וועג־מען עפּעס א מאָרד.

דער פּאָרטער האָט צוריק אוועקגעלייגט די וואַ־ליזע אויף זיין פריהערדיגען אָרט און איז אוועק. דער מאַן מיטן סיגאַר אין מויל האָט געהאַט גענומען דאָס בוך אין האַנט אַריין, האָט עס אָבער באַלד אַוועקגעלייגט צוריק אויפן טישעל לעבען זיך. ער האָט מיט אַמאָל זיך א קעהר געטאָן צו מיר און מיר פאַרגעלייגט א סיגאַר.

איך האָב באַדאַנקט: איך רויכער נישט.

— פון ניו־יאָרק? — קוקען אויף מיר זיינע שאַרפע קלוגע אויגען.

— פון ברוקלין.

— ווי איז דאָס וועטער דאָרט, שלעכט, האַ?

— רעגענט. דאָס ערגסטע וועטער.

— דאָ אויך, גאַנצע טעג, די און לעצטע וואָך, שוין עפּעס געווען שנייען אין ניו־יאָרק?

— דערווייל נאָך נישט.

שווייגט ער דערנאָך א ווילע פאַרטראַכט, נאָכ־דעם מאַכט ער:

— איך בין אויך א ניו יאָרקער, געבוירען דאָרט מיט פיף און זעכציג יאָהר צוריק.

און לייגט צו גוטמוטיג:

— געוואָרען פינף און זעכציג.

מאַכט איהם מיין ווייב א קאָמפּלימענט, אז ער זעהט אויס א סך יונגער.

טוט ער גוטמוטיג א שמייכעל צו איהר:

— ווי יונג איך זאָל נישט אויסקוקען, און אפילו ווען איך זאָל זיין א סך יונגער ווי איך קוק אויס וואָלט איך איצט זיין לויפען מיט קינדער זיך נישט געקאָנט פאַרזוכען. וועגן שמועסט נאָך, אז איך זאָל באַקומען מעדאַליען פאַר מיין לויפען, ווי אין די פריהערדיגע יאָהרען...

ער דערצעהלט נישט, טוט גוטמוטיג א וואָרף אויף די קוליעס וואָס ליגען דערביי און פאַררויכערט א ני־עם סיגאַר. נאָכדעם:

— די לעצטע פוס אָפּשניטען בין איך אַמפּוטירט, נאָך קיין יאָהר נישט — רעדט ער פון אונ־טער זיין רויכערדיגען סיגאַר.

מיר רעדען אויס איהם אונזער מיטגעפיהל און היטען זיך ביי איהם עפּעס צו פרעגען וועגען דעם. ער אָבער רעדט אליין וועגען דעם און אין א טאָן, ווי ער וואָלט אונז א שפּאַס דערציילט:

— אומגעריכטערהייט. פּלוצים איז דאָס געשעהן. א פוס — אייזען, און מיט אַמאָל.

— עס איז אָבער גוט אַזוי. צופיל אַרומגעלאָפען איצט זיץ איך אויף אן אָרט און רוה. אפילו פון ביזנעס זיך צוריקגעצויגען.

עס ווייזט זיך אַרויס נאָכדעם, פון זיינע ווייטערע רייד, אז ערשט מיט א יאָהר צוריק איז ער געווען פּרעזידענט פון א טעלעפאָן קאָמפּאַניע, איצט טוט ער גאָרנישט. נאָר אויף חיגה מסתמא, פעהלט איהם נישט.

פאַראינטערעסירט איך זיך נאָך מעהר אין איהם, דעם ערשטען מאָל אין מיין לעבען קומט מיר אויס זיך צו טרעפען מיט א מענשען פון אַט דעם קלאַס, איך וואונדער זיך, וואָס ער איז אַזוי באַרעדעוודיג, מחמת איך האָב שטענדיג געמיינט, אז דער סאָרט מענטש, בפרט א יענקי, האַלט זיך פון דער ווייטענס און פאַרשלאָסען פון פרעמדע, אומבאַקאַנטע מענ־שען — באַזונדערס נאָך, צווישען אונז זאָל דאָס בלייבען, פון יודישע מענשען...

ער האָט מיך אויך גענומען פאַר א געשעפטסמאַן

— אפשר פאַר אייטעם, אזא, וואָס האָט זיך אויך צו־ריקגעצויגען פון געשעפט און לעבט איצט פון זיין אָפּגעשפּאָרטען קאַפּיטאַל, ווי דאָס רוב מענשען, סיי יודען און סיי קריסטען, וואָס פאָהרען אַרום אַט דער צייט קיין פלאָרידא — און ער פרעגט מיך, וואָס פאַר א סאָרט געשעפטסמאַן איך בין.

זאָג איך איהם:

— זעהר א שלעכטער געשעפטסמאַן, א יודישער שרייבער...

ווי ער וואָלט דערזעהן פאַר זיך א בייזוואונדער אַזוי קוקט ער מיך אָן. אָבער נאָר איין רגע. גלייך דערנאָך איז זיין פנים ווידער רוהיג, געלאַסען און ער קוקט אויף מיר גוטמוטיג, העפליך, כמעט פריינדליך.

ער פרעגט מיך דערנאָך, וואוהין איך פאָהר, זאָג איך איהם, ווייל ער ווייסט, צי איך בין שוין אַמאָל געווען אין מיאַמי, דערצייל איך איהם, אז דאָס איז דאָס ערשטע מאָל, גיט ער מיר אַן עצה, אז קומענדיג קיין מיאַמי זאָל איך איבערלאָזען מיין באַגאַזש אויפן וואָקזאַל. זאָל מיך גאָט אויסהיטען — וואָרענט ער מיך — צו פאָהרען גלייך קיין מיאַמי ביטש, מחמת דאָרט וואַרט מען אויף אַזעלכע ווי איך מיט טרויסע ששערען...

פרעג איך איהם, וואָס ער מיינט.

טוט ער זיך א כאַפּ: ער זאָגט עס נישט, מחמת יענע זענען יודען, ער איז נישט געגען יודען, פאַר־קעהרט, צווישען זיינע בעסטע פריינט זענען פאַראַן יודען; ער זאָגט דאָס נאָר, ווייל ער וויל מיך וואָרענען...

— קענען וואָס וואָרענען? — פרעג איך.

— קענען לאָזען זיך באַרייסען, איך וואָלט גע־טון פּליכער — זאָגט ער — ווען איך נעהם א צימער אין מיאַמי שטאָט, און אויב איך וויל זיך באָדען, קאָן איך צופאָהרען צו מיאַמי ביטש.

און ווי ער וואָלט מורא געהאַט מאַמער טעהם איך איהם פאַרט אָן פאַר א שונא ישראל, הייבט ער מיט אַמאָל אָן צו לויבען די ענערגיע און דעם אונטער־נעהמונגס־גייסט פון די יודען. ער קען די יודען. ער האָט מיט זיי געהאַנדעלט און צווישען זיינע בעסטע פריינט צעהלט ער א סך יודען — זאָגט ער ווידער — און ער ווייסט אויך, וואָס זיי האָבען אויפגעטאָן אין פלאָרידא. נאָר קען פלאָרידא אַזוי גוט ווי ברוק־לין און ניו־יאָרק, און ער ווייסט, וואָס די יודען האָ־בען אויפגעטאָן אין מיאַמי, אין פּאַלם־ביטש, און האָליוואָד, איבערהויפּט אין מיאַמי ביטש, א זומ־פּיגען מדבר האָבען די יודען געמאַכט פאַר א גן־עדן.

ער טערעטערט מאַך קלאָר, ווי מיאַמי ביטש האָט אויס־געזעהן ערשט מיט א צעהן־פופצעהן יאָהר צוריק. די צרה איז נאָר מיט די יודען, וואָס זיי האָבען נישט קיין מאָס; וואָס זיי ווייסען נישט ווען זיך אָפּצו־שטעלען, אז זיי ווערען פאַרכאַפּט פון זייער ענערגיע.

ער רעדט דאָס ווי א פריינט פון יודען — האַלט ער פאַר נויטיג איצט ווידער צו דערמאָהנען, וואָס טראָגט דאָס רופט אַרויס ביי מיר א חשד ווען זיין פריינטשאַפט צו יודען.

אונט ליינען־וואַגאָן זענען מיר נאָך א לאַנגע צייט אליין, עס באַווייזט זיך עמיצער פון די פּאַסאַזשירען צי איינער פון די קאָנדוקטאָרען, אין דער טיר, טוט א קוק און טרעט אַוועק.

מיר רעדען ווידער. ס'הייסט, רעדען רעדט ער, און מיר הערען זיך צו כמעט די גאַנצע צייט, און ער רעדט נאָך וועגען יודען, איך פרעג איהם, פאַרוואָס דערמאָנט ער כסדר אז ער איז א פריינט פון יודען, שווייגט ער א ווילע און דערנאָך מאַכט ער:

— מחמת איך ווייס, ווי סענסיטיוו די יודען זע־נען און ווי גיך זיי זענען חושד א נישט־יודען, אין יודען־פיינטשאַפט און פאַרוואָס דאָס איז אַזוי פאַר־שטיי איך אויך.

און דאָ הייבט ער מיט אַמאָל אָן צו מאַכען שפּאַס פון היטלערן און פון די נאַציס. ביי די אַמעריקאַנער און ביי די ענגלענדער וואָלט נישט געקאָנט געמאָלט זיין אַזאַ קאַמף קעגען די יודען ווי אין דייטשלאַנד. וואָס הייסט — לאַכט ער — א מעכטיג און ציוויליזירט פאָלק פון עטליכע און זעכציג מיליאָן נפשות זאָל זיך אַזוי שרעקען פאַר א הויפעל יודען, וואָס לעבט צווישען זיי? וואָרים מיט אַט די אַלע זיינע ווילדע גזירות אויף יודען איז דאָך היטלער נאָר מודה אז דאָס דייטשע פאָלק איז נישט שטאַרק גענוג און נישט פעהיג גענוג ביישוקומען יודישע פעהיגקייטען און יודישען גייסט. וואָלט אַזעלכעס געקאָנט געמאָלט זיין ביי די אַמעריקאַנער, צי ביי די ענגלענדער?

ער פאַררויכערט א פרישען סיגאַר, דערנאָך טוט ער א דריק דעם עלעקטרישען קנאָפּ און דער וואַנט הינטער איהם און ווען דער פּאָרטער קומט אַריין, הייסט ער איהם דערלאַנגען זיין וואַליזע און ער נעהמט אַרויס פון דאָרט א פלאַש ליקער מיט א גלעזעל.

ער טרינקט און ליינט אונז פאָר. איך טרינק נישט. איך זאָג איהם אז איך טאָר נישט טרינקען. לאַכט ער.

— דער דאָקטאָר האָט נישט געהייסען? לאַכט ער אויס דערפון. מיר האָט דער דאָקטאָר אויך נישט גע־הייסען. ער האָט מיר פאַרווערט צו רויכערן און צוצוריהרען זיך צו אַלקאָהאָל, צו ליקער. האָט איהר געזעהן וויפיל איך רויכער? און איך וועל רוי־כערן אַזוי לאַנג, ווי איך וועל קאָנען ציהען מיין סיגאַר. וועל רויכערן און טרינקען און וועל טון אַלצדינג וואָס פאַרשאַפט מיר פאַרגעניגען, און טאָמער וועל איך מחמת דעם שטאַרבען מיט א יאָהר פריהער, אַרט מיך אויך נישט, איך וועל פון מיין ביסעלע פאַרגעניגען זיך נישט אָפּזאָגען, ווען איך ווייס אפילו אז איך וועל דערפון מאָרגען שטאַרבען.

ער האָט נאָך איין גלעזעל אויסגעטרונקען, צוגע־שלאָסען זיין וואַליזע און איהם ווידער איבערגעגע־בען צום פּאָרטער. דאָס מאָל איז דער פּאָרטער מיטן וואַליז אַרויסגעגאַנגען. מחמת די באַהן האָט גע־דאַרפט באַלד אָנקומען צו דער שטאָט ווילסאָן, וואו דער מאַן מיט די קוליעס האָט געוואָלט אַרונטער־שטייגען.

יענער האָט גערעדט ווייטער ווען דער פּאָרטער איז אַרויסגעגאַנגען מיט זיין וואַליזע.

ניין, ער האָט קיינמאָל פאַר דעם טויט נישט מורא געהאַט, נישט פאַר דעם טויט און נישט פאַר קיין אַרבייט, ווען ער האָט געדאַרפט האָט ער שוין אין זיינע יונגע יאָהרען געאַרבייט אין א קויהלען־גרובען פאַר עלף סענט א שעה מיט דעם איינענעם פּליים און שנורגוט, ווי שפּעטער, אויף זיינע עלטערע יאָהרען, אַלס הויפּט פון דער אָדער יענער קאָרפּאָראַציע פאַר צוואַנציגער טויזענטער אין מעהר, יעהרליכען גע־האַלט, יאָ, פאַר דעם טויט האָט ער זיך נישט געשראָ־קען נישט ווען ער איז געווען אַן אָרימער אַרבייטער און נישט ווען ער איז געוואָרען דער רייכער, נישט ווען ער איז געווען געזונט ווי אַן אָקס און געהאַט צוויי פיס ווי אַלע, און נישט איצט ווען...

און מען פיהלט, אז ער רעדט אַזוי נישט, ווייל ער איז אַזוי געוואוינט זיך צו באַרוהמען, זיך אַרויסצושטע־לען פאַר א העלד, און מען מוז איהם גלויבען.

דער פּאָרטער קומט ווידער אַריין; די באַהן דער־נעהנטערט זיך צו ווילסאָן. וואו דער מאַן מיט די קוליעס האָט געוואָלט אַרונטערשטייגען, די באַהן הויבט אָן צו געהן גאַר פּאַמעליכער.

דער פּאָרטער קומט ווידער אַריין, די באַהן דער־העלפט איהם זיך אויפהויבען. ער נעהמט דעם בוך פונם טיש און רוקט איהם אַריין אין א קעשענע פון זיין רעגענמאַנטעל.

— מיין פּלימעניצע וואַרט דאָרט, מסתמא אויף מיר מיט איהר מאַשין — טוט ער זיך א קעהר צו מיר און מיין ווייב — האָט זיך פאַרהערעט דאָרט א ביסעל פינאַנציעל, פאָהר איך דאָס זעהן, וואָס איך קען טון פאַר איהר.

ער שפּאַרט זיך אָן אויף זיינע ביידע קוליעס און געהט נאָך דעם פּאָרטער. מיר באַגלייטען איהם.

מיר געהען דערנאָך צוריק אַריין אין אונזער וואַ־גאָן, דאָרט האָט שוין דער פּאָרטער צוגעגרייט פאַר די פּאַסאַזשירען זייערע בעלעגערס, אַנדערע שלאָפען שוין הינטער די פאָרהאַנגען.

אין א ווילע שפּעטער ליג איך אויך אויף מיין בעלעגער איינגעהילט אין דער בײנאַכטיגער פינסטער־ניש. עס נעהמט מיר לאַנג ביז איך ווער אַנטשלאָפען; דער געפילער פון די וואַגאָנען און דאָס טרייסל־ניש, לאָזט מיך נישט איינשלאָפען. פון צייט צו צייט רוק איך אַרויף די שטאָרען אויף מיין פענסטער און קוק אַרויס, און פאַר די אויגען טוט א זעץ א פי־נסטערער חושך. נאָר ווען־נישט־ווען לויפט דורך א פינקעל פון א ווייס הויז עהניג, איך ווייס נאָך אַלץ נישט צי עס גיסט דאָרט א רעגען דערוויסען, מחמת יעדע ווילע טוט עס אויף די שויבען פון מיין פענ־סטער א שאָט ווי זאַמד. אפשר איז דאָס רעגען?...

ביז איך בין צום סוף אַנטשלאָפען געוואָרען.

א ליכטיגקייט האָט מיך אויפגעוועקט, איך האָב געעפענט די אויגען א קוק געטאָן דורכן פענסטער, און א וואונדערליך בילד האָב איך פאַר זיך דערזעהן: א גאָלדענע, וואַרעמע זוניגקייט האָט זיך פון אַלע זייטען געגאָסען און אין איהר האָבען געטונקען פאַל־מען זייערע קעפּ...

גוט מאָרגען, פלאָרידא!

גייסטיגע שטערונגען פון דער פרוי וואס שוואַנגערט

דער גייסטיגער גלייכגעוויכט נישט וועניגער וויכטיג פון דעם פיזי־שען צושטאַנד. — די פערשידענע פאַלען פון „אומנאָרמאַלקייט" ביי דער שוואַנגערער פרוי

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר ראָזאַ ראַבינאָוויטש

כמעט יעדע פרוי וואָס טראָגט אָדער זייגט דאָס קינד מאַכט־דורך נישט נאָר פיזישע, נאָר אויך גייס־טיגע ענדערונגען. זי איז אַנדערש ווי געוועהנליך. ביי יעדער שוואַנגערער פרוי קאָן מען באַמערקען א געוויסע פאַרענדערונג אין דעם כאַראַקטער. מעהר־סטענטייל איז זי טרויעריג, ווילענסלאָז, אויפגערעגט. ביי א סך פרויען יאָווען זיך מאָדנע פאַרלאַנגען נאָך געוויסע מאכלים, וועלכע זי קאָן בשום אופן נישט בא־הערשען אָדער אונטערדריקען. אַמאָל איז עס אויך א מין מורא אָדער עקעל געפיהל, וועלכען מען קאָן בשום אופן נישט דערקלערען.

אַט די אַלע „אומנאָרמאַליטעטען" זענען כמעט נאָרמאַל, זיי זענען צייטווייליגע און פאַרשוואונדען צוזאַמען מיט דער שוואַנגערשאַפט.

עס זענען אָבער פאַראַן אויסנאַהמען ווען די דאָ־זיגע לייכטע ערשיינונגען טרעטען איבער די נאָרמאַלע גרענעץ און ווערען פאַרוואַנדעלט אין טיפערע גייס־טיגע שטערונגען. די פרוי ווערט דעמאָלט נישט נאָר — אויב מען קאָן זיך אַזוי אויסדריקען — א פּי־זישע פּאַציענטין, נאָר אויך א גייסטיגע.

אַט זענען פאַראַן פרויען, וועלכע ברעכען אַזוי שטאַרק, אז מען מוז אַמאָל קינסטליך איבעררייסען די שוואַנגערשאַפט. דער איבעל־געפיהל אין די ער־שטע דריי חדשים פון טראָגען איז א נאַטירליכע זאַך. שוואַנגערשאַפט און ברעכען זענען אַזוי ענג פאַרבונ־דען אז מען נעהמט אָן די לעצטע ערשיינונג אַלס באַ־ווייז פון דער ערשטער. מען ערקלערט עס געוועהנ־ליך דערמיט, וואָס די שוואַנגערשאַפט פּראָדוצירט אין דער פרוי'ס אָרגאַן געוויסע גיפטיגע, טאָקסישע עלעמענטען, און די דאָזיגע עלעמענטען באַאיינפלו־סען דעם ברעכען־צענטער פון דעם מוח.

אָבער אַט זאָגען אונז פּסיכיאַטערען, אז אין פאַ־לען פון פּאַטאָלאָגישען, אומערטרעגליכען ברעכען, זענען פאַראַן נישט נאָר די פיזישע זעלבסטפאַר־גיפטונג וואָס קומט־פאָר אין דעם אָרגאַניזם פון דער פרוי, נאָר אויך א מין אומנאָרמאַלע זעלבסטאַנשטי־רידעניש, קאָן זיין, אז די פרוי טיף אין איהר נשמה נישט געבענדיג דערפון אפילו צו זיך אליין א קלאָ־רען חשבון, ווייל נישט, רעוואָלטירט געגען דעם שוואַנ־גערען און רייצט אומבאַוואוסטזיניג אויף דעם אומ־דערטרעגליכען איבעל־געפיהל, פאַר דעם דאָקטאָר שטייט דעמאָלט א צווייענדיגע אויפגאַבע: נישט מער א פיזישע דערלייכטערונג פאַר דער פרוי, נאָר אויך א גייסטיגע: אַרויספיהרען איהר גאַנצען געמיט אויף נאָרמאַלע רעלסען און העלפען איהר דערטראָגען דאָס קינד ביז צום נאָרמאַלען טערמין.

עס זענען אָבער פאַראַן ערנסטערע און געפעהר־ליכערע פאַלן, ווען די „אומנאָרמאַלקייט" גרעניצט זיך שוין מיט טיפע שטערונגען. מעהרסטענטיילס קומט דאָס פאָר אויף דעם פינפטען אָדער זעקסטען מאָנאַט פון שוואַנגערשאַפט. די פרוי איז אָדער אויסערגעוועהנליך אויפגערייצט אָדער אויסערגעוועהנליך דער־דריקט, מעלאַנכאָליש.

אין דעם צושטאַנד פון אויפגערייצטקייט איז עס אומענדליכע פּלאַפּלעריי, געזאַנג, לאַכען, טאַנצען און אַמאָל א שטאַרקע שלאָפלאָזיגקייט. אין דעם צו־שטאַנד פון מעלאַנכאָליע איז עס א פאַרקערטעס בילד: טרויעריגקייט, דערשלאָגענקייט, האָפנונגסלאָזיגקייט, מורא פאַר קאָמפּליקאַציעס ביים געבערען ווערען, דער געפיהל פון שולד און יאוש.

אין ביידע צושטאַנדען איז די פרוי געוועהנליך איבעראַזיכטיג, פאַרדעכטיגט דעם מאַן, באַקומט פיינט אַלעמען אַרום איהר, און קאָן אַמאָל אויסלאָזען איהר צאָרן אויף א געוואַלדזאַמען און געפעהרלי־כען אופן אויף זיך זעלבסט אָדער אויף איהרע איי־גענע קינדער, דעם מאַן, דער שוויגער.

אַזעלכע „קריזיסען" דויערען געוועהנליך פון דריי ביז זעקס מאָנאַטען ביי אויפגערעגטקייט, און פון זעקס ביז צוועלף מאָנאַט ביי מעלאַנכאָליע.

די דאָזיגע קריזיסען קומען פאָר ביי פרויען וואָס זענען דערצו גענייגט ביי פרויען, וועלכע האָבען זיי שוין דורכגעמאַכט פאַר'ן שוואַנגערן אָדער וועלען זיי אפשר דורכמאַכען אויך שפּעטער, די קריזיסען זענען אַזוי צו זאָגען, „צוזאַמענגעפאַלען" מיט דער שוואַנגערשאַפט.

עס זענען אָבער פאַראַן קריזיסען וואָס קאָנען פאָר־קומען מיט יעדער פרוי. אַט דער צושטאַנד פון פּסי־כישער אויפגערעגטקייט וועלכער ברעכט־אויס אַרום דער צייט ווען די פרוי האַלט שוין ביים געלעגען ווערען, זי איז ווי שיכור, קאָן נישט צונויפבינדען איהרע געדאַנקען, זעהט נישט־געשטויגענע און נישט געשפּלויגענע זאַכען, זי איז פאַרשיכורט געוואָרען פון די אינערליכע גיפטען אין איהר אייגענעם אָר־גאַניזם, ווי מען ווערט פאַרשיכורט פון אַלקאָהאָל. די דאָזיגע גיפטען קומען מעהרסטענטייל פון נירען. עס איז דערפאַר נישט קיין קאַפּריז פון דעם דאָקטאָר ווען ער באַשטעהט אויף אָפטע אונטערזוכונגען פון דעם וואַסער אָדער אפילו פון דעם בלוט.

ער דאַרף אויך נאָכזוכען צי דער אָרגאַניזם פון דער פרוי אַנטהאַלט נישט קיין באַהאַלטענעם פאַקטאָר פון אינפעקציע, פון מיקראָבען, וואָס טוען שטילער־הייט זייער שעדליכע אַרבייט און פאַרגיפטען דעם אָרגאַניזם.

איך וויל זיך דאָ נישט אָפּשטעלען אויף פאַלען פון שטאַרקע גייסטיגע שטערונגען וואָס קומען־פאָר נאָך דעם קימפּעט, די מעדיצין האָט איצט געמאַכט א גרויסען פּראָגרעס אין זייער באַהאַנדלונג מיט מעהר ווי 80 פּראָצענט פולשטענדיגער אויסהיילונג.

מען קאָן אין אַלגעמיין זאָגען, אז דער גייסטיגער גלייכגעוויכט פון דער שוואַנגערער פרוי הענגט אָפּ פון דעם נאָרמאַלען פונקציאָנירען פון איהרע אָרגאַ־נען, און באַזונדערס פון דעם לעבער און נירען. פון זייער אַרבייט הענגט־אָפּ די פאַרשטאַרקונג אָדער אָפּ־שוואַכונג פון די אינערליכע גיפטען. מען דאַרף אויך רעגולירען די פונקציעס פון די פאַרשידענע אַנדערע און באַזונדערס ביי דעליקאַטערע פרויען, וואָס קאָנען נישט איבערטראָגען די טיפע איבערקעהרעניש וואָס ברענגט מיט זיך די שוואַנגערשאַפט.

דער פאַרשריט פון דער מעדיצין האָט עס געמאַכט לייכטער צו פאַרהיטען אין צייט דעם אומבאַלאַנסיר־טען טיפּ פון דער שוואַנגערער פרוי און האָט אויך געמאַכט לייכטער צו פאַרהיטען און קורירען די „קריזיסען", וועלכע זענען פאַרבונדען מיט דער שוואַנגערשאַפט.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאָגט מיר, פאַניע שבת הגדול, ווען איצט למשל זאָל אויסברעכן א מלחמה צווישן סאָוויעט־רוסלאַנד מיט יאפּאַניע, ווער וואָלט געווינען?

שבת הגדול: ווער זאָל געווינען? מסתמא אמעריקע!...

זיי האָבן אויך אנגעהויבן קלייַן...

א לאָדזשער גאַסען־בילדעל.

אויף פּל. וואָלטאַשטשי ביי א טראַמווייסטאַציע שטייען צוויי היגע „כלל־טוער". פּלוצים באַמערקט איינער ווי עפּעס א פּאַרשוינדל שטעקט אריין די האַנט אין צווייטנס בוזעמקעשענע. דער ערשטער כאַפּט איהם פאַר דער האַנט און רופט:

— פּאָליציא, פּאָליציא...

דער ערשטער באַרוהיגט דעם חבר:

— לאָז אָפּ, מיר זענען דאָך אויך אמאָל געווען יונג...

מיידלעך צווישען זיך

— דו הערסט לילקע. מיין חתן מאָניעק, האָט נעכטען געזאָגט אז איך בין זיין חלום — וואָס זאָגסטו צו דעם?

— כ'גלייב דיר ער האָט מיר שוין לאַנג דערציילט אז ער האָט מורא'דיגע חלומות...

ווי נעמט מען יענע צייטען

ווען ס'זענען קיין דאָקטוירים נישט געווען...

ד אָ ק ט אָ ר (צום פּאַציענט): אמאָליגע צייטען איז א דאָקטאָר געשווימען אין גאָלד. אויף הונדערט טויזענט מענשען איז געווען איין דאָקטאָר.

פּ א צ י ע נ ט: יאָ, דאָס איז אמת. אָבער איהר דאַרפט וויסען, פאַניע דאָקטאָרשע, אז צוליב דעם וואָס ס'איז געווען א מאַנגעל אין דאָקטוירים, איז מיט יאָהרען צוריק די איינציגע קראַנקהייט געווען — די עלטער.

ער פאַלגט דעם מחותן

און גייט צום טייוועל

מיידעל (צום בחור): נו, פּעלעק, דו ביזט שוין געווען ביי מיין מאַמען בעטען די הסכמה אויף אונזער חתונה?

בּ ח ו ר: געווען.

— נו, וואָס האָט ער געזאָגט?

— ער האָט מיך געהייסען גיין צום טייוועל.

— אויב אזוי גיי אריין צו מיין מאַמע — האָט דאָס בלהדמיידעל איהם געגעבען אן עצה.

די לעצטע שלאַגערס

וואָס ווערט געזינגען

זשורנאַליסטען זינגען דעם „קאָנפיסקירטען טאַנגאָ".

דאָקטוירים (נאָך דער גריפּע): — „אוי, מאַך עס נאָך אמאָל".

יודישע סוחרים: — „עס גייט נישט ווייטער".

יודישע דעפּוטאַטען — „ווי נעהמט מען אמאָליגע יאָהרען".

לאָדזשער ווייבלעך — „אין וועלדעל ביים טייכעל".

דער „קונדס" (וועגען דער לעצטער פּאָליטיק): — „שטויסט איך אָן, זייט קלוג און שטויסט איך אָן"...

בענעק און מענעק

צרות פון א צווילינג

מענעק און בענעק זענען א צווילינג. איינער צום אנדערן איז זעהר ענליך. קלאָגט זיך בענעק פאַר זיינעם א חבר:

— וואָס טוט מען מיט מענעק'ן? איך שמועס אָפּ א ראַנדקע, גייט ער און איך בלייב ביי גאָרנישט. האָט עמיצער צו איהם א זשאַל, קריג איך און די ציין אריין. ער פרעסט אין א רעסטאָראַן, און צו מיר קומט מען מיטן רעכנונג, כ'וועל צוליב איהם מוזען באַגיין זעלבסטמאָרד...

— אויב אזוי, וועט דאָס זיין אין אָרדנונג — האָט דער פשיאַטשעל געענטפערט — אויב דו וועסט באַגיין זעלבסטמאָרד זאָלסטו מאַכען אזוי, מ'זאָל איהם באַגראָבען אנשטאָט דיך.

ביים ראַדיאָ.

ס'האָבען זיך פאַרזאַמעלט געסט. דער בעל־הבית א קריזיסאָווע גביר, שטעלט אויף דעם ראַדיאָ. ביים קאָנצערט פרעגט ער איינעם פון די געסט:

— איהר ווייסט וואָס דאָס איז?

— מאָצאַרט? — פרעגט דער גאַסט.

— ניין.

— שוּבערט?

— ניין.

— שאָפּין?

— ניין.

— וואָס דען?

— דאָס איז בודאַפּעשט.

איהר שרעקליכער חלום

היינטיגע ווייבלעך, מ'שטיינסגעזאָגט

ס ו ב ל אָ ק אַ ט אָ ר (צו דער בעל־הביתטע): וואָס זעהט איהר היינט אזוי צעטראָגען?

ב ע ל ־ ה ב י ת ט ע: כ'האָב די נאַכט געהאַט א שרעקליכען חלום.

— וואָס איז אזוינס?

— ס'האָט זיך מיר געחלומט, אז איך פאַרזאַג איך מיט מיין מאַן....

פונקט ווי מיט 3 יאָהר צוריק

כמעט דער זעלבער צושטאַנד.

מיט דריי יאָהר צוריק איז פון לאָדזש אוועק א היגער סוחר מיט זיין מאַשינשרייבערין. אין לאָדזש האָט ער איבערגעלאָזט א שוואַנגערע פרוי.

די טעג איז ער צוריקגעקומען, אין קאַלישער טרעפט ער א באַקאַנטען פון לאָדז, פרעגט ער איהם:

— וואָס מאַכט מיין פרוי? ווען איך בין מיט דריי יאָהר אוועק איז זי געווען מעוברת.

— ס'האָט זיך גאָרנישט געענדערט, כמעט דער זעלבער צושטאַנד. — זי איז איצט אויך מעוברת...

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: וואָס קלערסטו איצט צו טון?

טרייטעל: כ'בין געוואָרען אן ערפינדער.

פייטעל: וואָס אזעלכעס האָסטו ערפונדען?

טרייטעל: א נייע מאַשין.

פייטעל: וואָס איז דאָס פאַר א מאַשין?

טרייטעל: א מאַשין וואָס וועט אליין פאַרמשען „בראַוואָ".

פייטעל: ווער דאַרף דאָס האָבען?

טרייטעל: די ערשטע צוויי קונים וועלען זיין דער סיים און דער סענאַט, און אויף אנדערע ווייטער.

פריינט און הויז־פריינט

— זאָג מיר, הענעק, וואָס איז דער אונטערשייד פון א פריינט ביז א הויז־פריינט?

— א קליינער.

— דהיינו?

— ווי פון טאָג ביז נאַכט.

מעהר ווייב ווי נדן.

— מאַזיל כ'האָב געהערט, אז ס'קומט דיר א מזל־טוב, דו האָסט טאַקע חתונה־געהאַט?

— א דאַנק, טאַקע חתונה־געהאַט.

— נו, האָסט כאָטש גענומען א גרויסען נדן?

— כ'האָב גענומען מעהר ווייב, ווי נדן.

איין איינציג וואָרט

האָט איהר באַגראָבען

— דו הערסט, יאַקוב, נעכטען בין איך געווען אויף א חתונה, האָב איך דאָרט געזעהן א מיידעל שיין ווי די זון אין הימעל, סקראָמנע, צניעותדיג, נו, האָב איך מיך אין איהר פאַרליבט איבער די אויערען, ס'וואָלט זיכער געוואָרען א שידוך ווען נישט איין וואָרט.

— וואָס פאַר א וואָרט?

— כ'זאָג דיר, איין נאַריש וואָרט האָט קאַליע געמאַכט. כ'האָב איהר פאָרגעלייגט מיין... האָרין האָט זי געענטפערט „ניין"! נו, שטעל דיר פאָר, ווען זי ענטפערט „יאָ"...

א גאָלד־זוכער

שמועס אויף דער פּייפּערובקע

— מיט וואָס באַשעפטיגסטו דיך?

— 15 יאָהר בין איך געווען א גאָלד־זוכער.

— וואו אין אפריקע?

— ניין, אין אייזערנע קאַסעס.

היט אייך

געגען אנשטעקענדיגע קראַנקהייטען

אין שייכות מיט דער פאַראָרדנונג צו מאַכען די שול־קינדער איינשפּריצונגען געגען אנשטעקענדיגע קראַנקהייטען, ווערט איצט פּראָיעקטירט צו מאַכען אזעלכע איינשפּריצונגען אויך געגען בעלי־חובות, געגען מעקוועסטראַטאָרען, געגען פּאָליטיק, געגען פּאַראַטקעס, געגען אלטע הייצען און אנדערע חולאתן.

ער דאַרף רחמים

— כ'זאָל אזוי געזונט זיין — האָט געזאָגט א יוד אריסגייענדיג נאָך א מיטאָג פון א היגען רעסטאָראַן.

דער קונדס

● הומאָר

● סאַטירע

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

בייל אַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 61

פרייטאג, דעם 12 מערץ 1937

אלעפּעל ריצינאייל...

די „באַרמהערציגע" (צום חולה): נעם... נעם... וועט עס דיך „אַרויסאַגען!.."

פאָליטיק פון וואַד

אין ארץ ישראל גיסט זיך ווייטער בלוט. די אַראַבער ווילען נישט אפזיצען, מאַרדען און טעראָרירען דעם יודישען ישוב.

ווער איז דאָ שולדיג?

מען וועט דאָך אונז נישט איינרעדען, אז די אַראַבער מאַכען זייערע טעראָריסטישע שטיק פון זייער אייגענעם ווילען.

ווילען, ווילען זיי, נאָר עס וועגדעט זיך נאָר, וואָס זיי ווילען.

זיי ווילען אייגענטליך געלד. די אַראַבער זעגען גרויסע בעלנים אויף געלד, זיי זעען שטענדיג אויף דער זייט פון דעם, וועלכער גיט געלד, אָדער ווער עס גיט מעהר.

עס איז דאָך באַקאַנט, אז פון די יודען האָבען די אַראַבער א סך, מען ווייסט, אז די אַראַבער זענען רייך געוואָרען פון יודישען ישוב. איז דאָך א קשיה, אויב זיי מאַכען מיט יודען אזעלכע גוטע געשעפטען, טאָ פאַרוואָס בריקעווען זיי זיך?

איז דער תירוץ: מן הזתם גיט דער דייטשער צד מעהר.

די אַראַבער זענען גוטע סוחרים, אלץ וואָס עס קומט איצט פאָר אין ארץ ישראל האָט נישט צו טון מיט פּאָליטיק. עס איז געשעפט. די אַראַבער מאַכען איצט געשעפט און יודען שפּילען זיך אין פּאָליטיק.

אין ארץ ישראל קומט איצט פאָר א קאַמף צווישען געשעפט און פּאָליטיק.

נייע קאַרטען אין דייטשלאַנד.

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, ווערט איצט פּראָיעקטירט אין דייטשלאַנד, ארויסצולאָזען נייע שפּיל-קאַרטען, אנשטאָט די טיוז, מלכות און אויבער'ס, זאָלען זיין די בילדער פון די נאַצי-העלדען.

פון דעם פּלאַן איז אָבער גאָרנישט געוואָרען, ווייל א חוץ „נישטלעך" האָט מען מעהר אין נאַנצען לאַנד גאָרנישט געפינען.

א מתנה פראַנקאָ'ן.

די נאַציס אין דייטשלאַנד האָבען באַשלאָסען צו שיקען דעם גענעראַל פראַנקאָ אַן עהרען-שווערט.

ס'וואָלט פיל גלייכער געווען, ווען זיי שענקען איהם אן עהרען-שטריקעל...

ווער אויף וואָס קרענקט

היטלער האָט בויך-ווייטאָג צוליב יודען (ליידען: אידען).

סטאַלין — האָט קאָפּ-ווייטאָג, טראַכטענדיג וועגען טראָצקין.

עקס קייזער ווילהעלם — גייט איבער די נאָל צוקוקענדיג ווער ס'איז זיין יורש.

עדוואַרד אין ווינען — האָט הארץ-קלאַפּעניש לייענענדיג אין דער פּרעסע וועגען דער קרוינונג פון זיין ברודער.

די ענדעקישע גדולים ליידען אלע אויף געלדזוכט.

דער נעגוס און די פעלקער-ליגע.

א זשורנאַליסט האָט געפרעגט דעם נעגוס:

— וואָס דאַרף מען דער פעלקער-ליגע פּאָרוואַרפען?

— גאָרנישט, אויב יאָ עפּעס פאָרוואַרפען, איז עס מיטצושיקען א שטריקעל אויפן האַלז.

אַמאָל און היינט

אַמאָל האָט וויטאָס געזאָגט:

— מאָרגען וועט זיין ערגער.

היינט זאָגט מען:

— מאָרגען וועט זיין בעסער.

נראף קאַלי.

ר' חודש „ניסן"...

— 1. —

יאַ, דער בייזער קאַלטער ווינטער
גיט אונז אָפּ די לעצטע גריסען...
לאַנג פערשוואונדען איז דער פורים,
און מען בענטשט ר' חודש „ניסן".

ס'גיסען הימלען, נעזער ניסען,
טיפער ווערען אַלץ די בלאָטעס,
לויפען אום פאַרזאָרגט די יודען,
מיט פערשלומפּערטע קאַפּאָטעס.

געוואַלד, עס רוקט זיך אָן דער פּסח,
כ'האַלט ביי ווערען סדר-מלך
און עס איז מיר געבּעך ווי
אויפען הארצען גאַרנישט פריילעך...

כ'לעבען בעסער שוין צו ווערען
נייער קעניג אין בריטאַניע
אידער ווערען סדר-מלך
בעת עס פעהלט אויף לחמא עניא...

— 2. —

האָבען מיר א גאַסט א וואַוילען
האָבען מיר א גאַסט א נייעם
דער העברעאישער, דער רעקטאָר
פון דער שטאָט ירושלים.

זאָגט מיר, ליבער מיסטער בערגמאַן,
צי מען טוט אייך דאַרטען גלעטען
קעפּ פון יודישע סטודענטען
מיט די שטעקענס און קאַסטעטען?...

פון דעם גאַנצען סדר-לימוד
ווי זעהט אויס דער פועל-יוצא?
צי אייך פּויק „אַנאַטאָמיע"
לערנט מען אויף יודענס פּלייצעס?

וואַרגט נישט באַלוטער קבצנים,
שבת האָבען מיר מברכים,
מ'פאַרגינט שוין פאַר אייך באַצייטענס
„גותן לחם", „תומכי אורחים"...

איין חסרון, וואָס די געבּערים
פאַר אַהאַרינג גבירים
קומען היינט אליין אין קהלה
זיך אויף „קמחא" רעגיסטרירען.

יאַ, די הונדערט טויזענט זלאָטעס
איז שוין איינמאָל א מציאה...
זיכער וועט דאָס פאַר אייך קלעקען
סיי אויף „כרפס", סיי אויף „זרוע"...

פראַנקאַ אין לאָדז...

ווי אזוי מ'האָט דעם גאַסט מקבל פנים געווען.

אין שטאָט האָט זיך פאַרשפּרייט א קלאַנג אַז פראַנקאַ איז געקומען קיין לאָדז. [illegible]

— פראַנקאַ לאָדזש!... [illegible]

די שפּאַנישע בלאַקאַדע

קאָמעדיע אין 3 אַקטען

1. אַקט

די פאַרשטעהער פון די מלוכות — אין א קאָזאַרמע אין איטאַליען — [illegible]

2-טער אַקט.

אין א געוועהר-פאַבריק אין דייטשלאַנד [illegible]

3-טער אַקט

פראַנקאַ: [illegible]

אין „גן-עדן" פון דריטען רייך...

איממפּראָוויזירט פון בערלין

[illegible]

דער טויטער מאַכט זיך אליין א הספד

א סצענקע אויפן בית-החיים

בילד נומער איינס

[illegible]

בילד נומער צוויי

[illegible]

דער קינעמאַטאָגראַפישער טויטער

[illegible]

סאַנקציעס געגען א ווירט

[illegible]

פיניעלע מזיק

גיט לישון

[illegible]

דאס לאדזער לעבען

פרייטאג, 12 מערץ
כ"ט אדר תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 5.35
זון-אויפגאנג 5.39
ליכט-צינדען: 5.19

לאדזער האנדעלס=קאמער
וועגען דער דעקלאראציע פון פולק. קאץ
נעכטיגע פלענאר-זיצונג פון דער קאמער

אונטער'ן פארזיץ פון פרעזעס גענ. מאטשישעווסקי איז נעכטען פארגעקומען א פלענארע זיצונג פון דער לאדזער האנדעלס- און אינדוסטריע-קאמער.

נאכ'ן פרטי קאפיטל פון סדר יום... — (לייענבאר): נאכ'עם ווי ס'ווערט אנגענומען דער פראטאקאל פון דער פריהערדיגער זיצונג גיט דער פרעזעס אפ א באריכט וועגען די לעצטע באשלוסען פון דער האנדעלס-קאמער.

קודם כל באעהרט דער פרעזעס דעם אנדענק פון פארשטארבענעם ראטמאן פון דער האנדעלס-קאמער לודוויק קאראל.

דער פרעזעס זאגט, אז די האנדעלס-קאמער און דאס ווירטשאפטליכע לעבען פארלירט אין פארשטארבענעם א מענש, וועלכער האט זיך פאר'ן גאנצן אויפ'ן געזעלשאפטליך - ווירטשאפטליכע פעלד און האט געהאט דעם פולען צוטרוי פון דער לאדזער געזעלשאפט.

דער ראט האט באעהרט דעם אנדענק פון לודוויק קאראל דורך אויפשטיין פון די ערטער.

דאן טיילט דער פרעזעס מיט, אז אויפ'ן ארט פון ראטמ. שרעניצקי, וועלכער האט רעזיגנירט פון זיין אמט, האט דער האנדעלס-מיניסטער נאמינירט אלס ראטמאן דעם ד"ר הענריק בערקאוויטש.

איבערגייענדיג צו די לעצטע ארבייטען פון דער האנדעלס-קאמער, ערקלערט דער פרעזעס, אז די רעזאלוציע פון ראטמ. יאשונסקי אויף דער לעצטער פלענאר-זיצונג וועגען דער

פאליטיק פון א סטאבילער וואלוטע און באוועגונג פון די פרייזען

איז איבערגעשיקט געווארען צו די רעגירונגס-פאקטארען. דאגעגען האט די קאמער נישט אויסגעפיהרט דעם טייל פון דער רעזאלוציע, אין וועלכען ס'האט זיך גערעדט וועגען צונויפרופען א קאנפערענץ פון די ווירטשאפטליכע ספערען, כדי ארומצורעדען די פראגען, וועלכע זענען פארבונדען מיט דער אקציע צו פארעפענטליכען די פרייזן פון ארטיקלען פון ערשטן געברויך. די קאמער געהט ארויס פון דער הנחה אז אזעלכע קאנפערענצען זענען פארגעקומען ביי דער אדמיניסטראטיווע מאכט מיט'ן אנטייל פון די סוחרישע ספערען, וואו די מיינונגען זענען געבראכט געווארען צו א הסכם.

אויך איז איבערגעשיקט געווארען צו די רעגירונגס-פאקטארען די

רעזאלוציע וועגען לאנגטערמיניגען קרעדיט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן באשלוס פון דער פלענאר-זיצונג וועגען אננעהמען שריט צו אנערקענען די ווירטשאפטליכע ספערען יעהרליכע אויסלענדישע פעסער מיט'ן רעכט פילמאהליג אריבערצופאהרען די גרעניץ פאר 300 זל. האט די האנדעלס-קאמער דערגרייכט א דעציזיע פון אינערן-מיניסטעריום, לויט וועלכער די ווירטשאפטליכע ספערען קענען זיך אינדיווידועל באמיהען צו באקומען אזעלכע אויסלענדישע פעסער און דער אפצאהל וועט באטרעפען 50 פראצענט פון דער יעהרליכער טאקסע.

אזא אויסלענדישער הנחה-פאס וועט קאסטען 480 זל.

די דעציזיע געהער אבער אויסשליסליך צום אינערן-מיניסטעריום.

פאר לאדז זענען נישט אנערקענט געווארען די פאסטולאטען בנוגע א גרעסערער צאהל מאטאר-צוגען צווישען לאדז און ווארשא.

דזדי פארבעסערונג פון דער ווירטשאפטליכער קאניונקטור, זאגט ווייטער דער פרעזעס, ווארפט אונז אן א רייה נייע פראבלעמען. דעריבער זאל מען זיך היטען פון אננעהמען אזעלכע שריט, וועלכע זאלען האמעווען די אנטוויקלונג פון דער קאניונקטור. דעריבער האט זיך די האנדעלס-קאמער קאטעגאריש אנטקעגענגעשטעלט אלע איינפאלען און פרובען, וועלכע צילען צו נייע שטייער-באלאסטונגען, באזונדערס אין די קאמונאלע ווירטשאפטען. מיר האלטען, אז

אין די איצטיגע באדינגונגען דארף מען גיכער אנווענדען שטייער-הנחות

און וועקען די פריוואטע איניציאטיוו. פון דער אנדערער זייט מוזען מיר זיך אויך רעכענען מיט'ן פאקט, אז די קאניונקטור, וועלכע ברענגט צו א צוהויכער פרייזען-שטייגערונג טאר נישט דערגיין צו אזא מדרגה, וועלכע ס'איז נישט בכוח צו באצאהלען דער קאנסומענט, וואס וואלט געבראכט צו קאמפליקאציעס, וועלכע זענען נישט גינסטיג פאר דער אינדוסטריע און האנדעל. דעריבער איז גוט געשעהען, זאגט דער פרעזעס מאטשישעווסקי, אז אין לעצטען מאמענט איז אפגעווארפען געווארען דער געדאנק פון קירצען די ארבייטס-צייט אין די קוילען-גרובען, וואס וואלט געבראכט צו א העכערונג פון די קוילען-פרייזען און פארטייערט אלע אינדוסטריע-אויסארבייטונגען.

צום סוף זאגט דער פרעזעס: ערשט נישט לאנג

האט פולק. אדאם קאץ פארעפענטליכט א אידעאיש פאליטישע דעקלאראציע פון לאגער, וועלכען ער האט ארגאניזירט.

די אויפגאבע פון לאגער איז צו קאנסאלידירען די שעפערישע כחות אין דער מלוכה. איך האלט פאר נויטיג פעסטצושטעלען, אז די ברייטע ווירטשאפטליכע ספערען, וועלכע זענען רעפרעזענטירט אין דעם האנדעלס-קאמער באגריסען דעם פאקט פון דער דאזיגער פאראייניגונג פון אלע בירגער פאר בשותפותדיגען וואויל, מיט גרויס פרייד און צופרידענהייט. דאס שטיצען פון אינערליכען לעבען אויף דער פארפליכטענדער קאנסטיטוציע, דאס זיכערען רוה און ארדנונג אין דער מלוכה דורך א שטארקער מאכט, דאס געבען א געהעריג ארט דער ארמעע אין ארגאניזם פון דער מלוכה, דאס שטרעבען אפצוארבייטען די ווירטשאפטליכע און ציוויליזאציע-הזיקות, וועלכע זענען געמאכט געווארען דורך די אקופאנטען, דאס גאראנטירען דער מלוכה א רוהיגע אנטוויקלונג און זיכערקייט פון מארגען — דאס זענען די פרינציפען, וועלכע וועקען ביי די פארשטייער פון ווירטשאפטליכען לעבען דעם פולען צוטרוי. אויך די קאטעגארישע אפווארפונג פון אלע פלוצלונגע ענדערונגען אין דער פאליטישער און ווירטשאפטליכער ארדנונג און די פעסטשטעלונג, אז דער קאמוניזם איז פרעמד דעם פוילישען גייסט און אז אין פוילען איז פאר איהם נישט פארהאן קיין ארט — פונדעסטוועגן איין אין די ווירטשאפטליכע ספערען דעם גלויבען אין דער צוקונפט און אנטוויקלונג פון דער מלוכה. דאס אוועקשטעלען דעם פרינציפ, אז די מלוכה נעהמט ארום מיט שוץ די פריוואטע איניציאטיוו. וועט צוגעבען חשק פאר דער אנטוויקלונג פון דער איניציאטיוו, וואס איז אזוי נויטיג פאר דער ווירטשאפטליכער אנטוויקלונג פון לאנד.

די ווירטשאפטליכע ספערען באגריסען מיט צופרידענהייט דעם לאגער פון נאציאנאלער איינהייט.

די רעדע פון פרעזעס איז אנגענומען געווארען מיט צושטימונג דורך דער גאנצער זיצונג.

נאכדעם איז אנגענומען געווארען דער בילאנס פון דער קאמער פאר'ן יאהר 1936 און דעם פרעזידיום איז אויסגעדריקט געווארען אבסאלוטאריום.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע פון יודישען ראטמ. העבער, אז די האנדעלס-קאמער זאל אננעהמען שריט, אז קאליש זאל נישט אפגעריסען ווערען פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע און פאראייניגט ווערען מיט דער פויזנער, ווייל די קאלישער אינדוסטריע איז ענג פארבונדען מיט דער לאדזער און דאס פונאנדערטיילען די שטעט וואלט געבראכט צו א קריזיס פון דער קאלישער אינדוסטריע.

פייער פאלקסבלאט

פסח=אקציע פאר קראנקע און ארעסטאנטען ביי דער קהלה

מיט דער ראקציע צו באשפייזען די יודישע קראנקע אין די שפיטאלען און די יודישע ארעסטאנטען אין די לאדזער טורמעס, ווערט אלס באפולמעכטיגטער פון דער קהלה אנפיהרען אזוי ווי יעדעס יאהר דער פרנס א.' רעכטמאן.

פסח אין די פאלקס-שולען

(א) איז קסכם מיט א פאראדרענונג פון דער שול מאכט, יועלען אין די פאלקס-שולען, וואו עס לערנען זיך יודישע קינדער — די תלמידים באפרייט ווערען אויף פסח, פונם 25. ד. ח ביז 4. אפריל ה. י.

מ'טאר נישט באנוצען מלוכה-עמבלעמען פאר האנדעלס-רעקלאמע-צוועקען

(א) אין שייכות מיט איינפיהרען אין לעבען די נייע פאראדנונג וועגן דעם פארבאט צו באניצען די מלוכה-עמבלעם פאר האנדעלס-רעקלאמע-צילען האט זיך די אדמיניסטראטיווע מאכט פארנומען מיטן אויספארשען און אכטונג געבען אויף דעם דאזיגען ענין.

אינם פארבאט ווערט אויך פאראויסגעזעהן, אז אויך וואיעוואדישער און שטאטישע עמבלעמען מעגען נישט אויסגענוצט ווערען דורך פריוואטע אונטערנעהמונגען פאר האנדעלס - רעקלאמע צוועקקען אויף פלאקאטען, שילדען וכדומה.

ס'האט געקאנט גוט זיין, און ס'איז ארויסגעקומען נאר נישט געהויבען...

(א) דעם 10. אקטאבער פ. י. האבען די 2 פראפעסיאנעלע גנבים אריה פיעטשיקאווסקי און אברהם הוד רצוח געהאלטען אין באגנב'ענען די וואוינונג פון אדוואקאט סאמועל שייער (פון פילסודסקיעגא 51). גראד איז אנגעקומען שייערס דינסט-מיידעל מיט איהר חתן, און מ'האט די 2 גנבים פארהאלטען.

נעכטען האבען זיי באקומען פונם קרייזגעריכט א פסק-דין — צו איין יאהר טורמע.

באשטראפט א זאפאלניטשקע-פארקויפער

(א) מיט עטליכע טעג צוריק איז ארעסטירט געווארען אויף דער פעטריקאווער גאס א גשוויסטער בראניסלאוו פעלקא, וועלכען מ'האט געכאפט ביים פארקויפען געשמוגעלטע דייטשע זאפאלניטשקעס.

די דאזיגע זאפאלניטשקעס זענען קאנפיסקירט געווארען און דער שטראף-רעפעראט ביי דער סטאראסטווע האט איהם פאר'משפט צו באצאהלען 200 זל שטראף פאר'ן האנדלען און 8 דערלויפעניש.

פאר'ן האנדלען מיט געשמוגעלטע סחורה וועט מען איהם באזונדער משפט'ען.

טראמוואי דערהרגעט 2 פערד

(א) אין פאביאניץ איז נעכטען איבערגעפאהרען דער טראמוואי, וואס גייט פון לאדז, א פוהר אויף א משאית-פוהר, און דער'הרג'עט 2 פערד...

דער פוהרמאן, וולאדיסלאוו ביעלטשיק פון שירראדז, וועלכער איז בעת מעשה... געשלאפען, ווי אויך 3 פערזאנען וואס זענען מיט איהם מיטגעפאהרען, האבען צום גליק נישט געליטען.

ZACHETA

זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג צוויי פרעכטיגע בילדער:

I

דו וועסט אייביג זיין מיינע

אין דער הויפט-ראלע: GRACE MOORE

II

ליבעס=פראמענאדע"

אנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאג—12 בייט.

די שטרייק=באוועגונג אין לאדז

די אינטערווענץ וועגען דעם מייסטער-שטרייק אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור"

(א) ווי מיר האבען שוין נעכטען געמאלדען, האט די לעצטע קאנפערענץ וועגען ליקווידירען דעם מייסטער-שטרייק אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור" נישט געבראכט קיין רעזולטאט, ווייל די פארשטייער פון דער פירמע האבען געמאלדען, אז 10 פון די מייסטער וועלען ארויסגעפיהרט ווערען אויף נעוועהנליכער וועבער-ארבייט.

די פארשטייער פון די מייסטערס האבען זיך קאטעגאריש אפגעזאגט אויף דעם איינצהגיין און זיי האבען ארויסגעשיקט א ספעציעלע דעלעגאציע אין מיניסטעריום קיין ווארשא מיט דער בקשה דעם סכסוך צו ערלעדיגען בדרך ארביטראזש.

די אונטערהאנדלונגען וועגען א קאלעקטיווען אפמאך פאר די מייסטערס

(א) די אקציע פונם אלפוילישען מייסטער-פארבאנד וועגען שליסען א קאלעקטיווען אפמאך, וואס האט נישט געבראכט צו קיין רעזולטאט, ווייל די פאבריקאנטען האבען זיך נישט געוואלט אינטערעסירן... טערמינירט די ארבייטס. און לויט - באדינגונגען אין דער גאנצער טעקסטיל - אינדוסטריע, גייט איצט ארום אינם שטאדיום פון רעאליזאציע.

די פראפעסיאנעלע פאראיינען האבען וועגען דעם אפגעהאלטען ספעציעלע באראטונגען.

די איינלאדונגען אויף דער קאנפערענץ פונם מייסטער - פארבאנד ווערט אפגעווארט אויף דער נאהענטסטער צייט. אזוי אז אין דער לויפענדער וואך כאל זאלען זיך אנהויבען די אונטערהאנדלונגען.

דער סכסוך אין די טאשעמקע-פאבריקען

(א) דער אקופאציע-שטרייק אין די היגע טאשעמקע-פאבריקען, וואס איז אויסגעבראכען עהער נעכטען, דויערט ווייטער.

דער שטרייק אין א מאשינען=פאבריק

(א) אין דער מאשינען-פאבריק פון טווארדאוויטש (ווישאקא 38) איז, פידוע, די היינטיגע וואך אויסגעבראכען א שטרייק. די נעכטיגע קאנפערענץ פירמע וויל נישט אנטקעגנקומען די לוין-תביעות. פארערונגען. דער שטרייק דויערט.

פארזאמלונג פון פאבריקס-דעלעגאטען

(א) מארגען שבת, דעם 13. ד. ח. ווערט אין פאראייניס-לאקאל אויף קילינסקיעגא 105 פארקומען אן אלגעמיינע פארזאמלונג פון פאראיינס-דעלעגגאטען פון אלע אינדוסטריע - צווייגען, וואס זענען ארגאניזירט אין ז.ז.ז.

אויף דער דאזיגער פארזאמלונג וועלען די לאדזער דעלעגאטען אויפן אלפוילישען ז.ז.ז.-צוזאמענפאהר אין ווארשא, אפגעבען א באריכט וועגען דעם צוזאמענפאהר, און ס'וועלען אנגענומען ווערען רעזאלוציעס בנוגע דער שטעלונג צו די ווארשעווער באשלוסען.

טרף כשר לחג הפסח

פון די פיינסטע סארטען שוין אנגעקומען צו באקומען ביי פירמע

א. ארנער

לעגיאנאוו 33, טעל. 181-42.

זעלנער-קרייז פון דער געוו. 5-טער סיבירער דיוויזיע ווערט געגרינדעט אין לאדז

פון וואיעוואדישען אמט טיילט מען מיט:

אויפן סמך פון א באפעהל פון דער הויפט-קאמענדע פון זעלנער-קרייז פון דער ג. 5-טער סיבירער דיוויזיע פון 25-טען נאוועמבער 1936, ווערט אין לאדז אן אפטיילונג פון זעלנערקרייז פון דער ג. 5-טער סיבירער דיוויזיע.

אין שייכות דערמיט ווערען געבעטען אלע ג. זעלנער פון דער דערמאנטער דיוויזיע אויפצונעבען זייערע נעמען, אדרעסען, מיליטערישען ראנג, ווי אויך די אפטיילונג פון דער ג. 5-טער דיוויזיע וואו זיי האבען געדינט. ווענדען זיך דארף מען צום קאפ. סולקאווסקי אין לאדז, 11-טער ליסטאפאדא 83.

טעאטער „לא סקאלא" (געוו. פאלקס-טעאטער) זגערזשער 17

ווייטערדיגע גאסטשפילן פון דער ביאליסטאקער טרופע מיט אנטייל פון ארטיסטן

רייזיא גלייקמאן און ז. קאלעשניקאוו

מיט זייער אנסאמבל פון 14 פערזאן

פייערליכע פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין דעם סעזאן!

היינט פרייטאג און מארגן שבת, פונקט 9.15 אוונט, ווערט געשפילט דער גרעסטער שלאגער, וואס איז געשפילט געווארן אין ווארשעווער סקאלא-טעאטער איבער 300 מאל

ערליכע גנבים

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טאנץ. נאך דער פארשטעלונג א גרויסער דיווערטיסמענט.

שטורמישער דערפאלג! — 5000 מענשען האבען שוין געזעהן די ערליכע פיעסע.

מארגען שבת, פונקט 4 נאכמ. און זונטאג, פונקט 9.15 אוונט, ווערט געשפילט צום 10-טן און 11-טן מאל

„דאס וואלגא=מיידל"

אין 2 גרויסע אקטן מיט 24 נומערן געזאנג און טאנץ.

זונטאג, ד. 14. פונקט 4 נאכמ. ווערט געשפילט צום 3-טען מאל דער גרויסער שלאגער

אלץ פאר קינדער

אין 3 אקטען מיט א בילד מיט געזאנג.

פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' קאנאוסקי.

בימאג-פרייזען פון 40 גר' ביז 1.09 — אוונט-פרייזען פון 54 גר. ביז 1.40 ארט. א. לאקס.

בילעטען צו באקומען בי דער קאסע פון טעאטער.

טעאטער „פילהארמאניע"
נארוטאוויטשא 20 — טעל. 213-84

צוליב'ן גרויסען ערפאלג
דריטע וואך!

קונסט-טעאטער
מאריס שווארץ-אנסאמבל

היינט פרייטאג, 9 אוונט
מארגען שבת, 4 נאכמיטאג (פאפולערע פרייזען) און 9 אווענט

„גאט, מענש און טייוועל"

מאדערניזירטע פארשטעלונג לויט יעקב גארדין
אין דער אינסצעניזאציע און רעזשי פון
מאריס שווארץ
מוזיק — בראדי. מאסקען און קאסטיומען פראיעקטירט שטראסבערג. —:— אייגענע אריגינעלע דעקאראציעס און ליכט-עפעקטען.

אנטייל נעמען:

גאטליב העלענא
גאלדנבערג אסתר
נוטמאן קלמן
גרודבערג יצחק
האכבערג יעטע
וויכער מאסס

ליפמאן נאטאליע
ליפמאן משה
ליטאן עני
מארעווסקי אברהם
סאמבערג אייזיק
פאקיעל דבורה

קאן שלמה
קורץ אברהם
ראזען שמחה
שאפירא דניאל
שטיין אלעקס
און אנדערע.

אכטונג! זונטאג, דעם 14-טען ד. ח.
פאפולערע פריהמארגען
פונקט 12 א זייגער און 9 אוונט.
מאנטאג, דינסטאג און מיטוואך
איז די טרופע איינגעלאדען
אין פיאטרקאוו און טאמאשאוו.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פילהארמאניע.

די בזשעזשינער כאלופניקעס ארבייטען פאר דער שפאנישער רעגירונג

(אג) אין דער־געגענצונג פון אונזער נעכטיגער איב־פארמאציע וועגן דער לאגע פון די בזשעזשינער כאלופניקעס, דארף אויך דערמאהנט ווערען וועגען א פאזיטיווע ערשיינונג, וואס האט זיך לעצטענס באמערקט אין בזשעזשין. עס האנדעלט זיך נעמליך וועגען א באדייטענד פארגרעסערטער פראדוקציע פון בזשעזשין אויף עקספארט פאר דער שפאנישער רע־גירונג ווי באוואוסט, האבען איינציגע קאנפעקציע־צענטערען, דערווייל אויך לאדז באקומען באשטע־לונגען פון דער שפאנישער רעגירונג אויף מיליטע־רישע מונדירען.

בזשעזשין פראדוצירט מיליטערישע קאנפעקציע, ווי אויך פאר ארבייטענדע אין די קוהלען־גרובען א. אז. וו. אמביליגסטען. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, אז פון די באשטעלונגען פון דער שפאני־שער רעגירונג האט בזשעזשין באקומען א נעגוג גרויסען קאנטינגענט.

ביז איצט האט שוין בזשעזשין אויסגעארבייט 40 טויזענד אנטיגער קאנפעקציע פארן מיליטער, וואס זענען שוין אפגעשיקט געווארען קיין שפאניען. די פרייזען פאר דער דאזיגער קאנפעקציע זענען נישט איבעריג הויך. דעריבער האבען זיך אויך מיט אויס־פיהרען די באשטעלונגען פארנומען הויפטזעכליך די ארימערע כאלופניקעס — טאנדייטניקעס, וואס זעד נען לעצטענס געווען אהן ארבייט.

עס איז דא נישט אדורך אהן קאנפליקטען. די כאלופניקעס און ארבייטער האבען זיך געוואלט פאר זיכערן צי די אויסגעארבייטע קאנפעקציע איז באשטימט פאר רעגירונגס־מיליטער, אדער פאר די אויפשטענדישע, ערקלערענדיג, אז פאר די אויפשטענד־דישע וועלען זיי נישט ארבייטען.

זי האט עס געמאכט מיט ל־וקסוס

די פרוי פון געוועז. „אובעזפיטשאלניע"-בעאמטען — א באזיצערין פון א שאנד-הייזעל

(א) דאס קרייז-געריכט דאן נעכטען ביי פער־מאכטע טירען, געמשפט די 30-יאהריגע לעאקאדיא קליין, די פרוי פון א געוועז. „אובעזפיטשאלניע"-בעאמטען, וועלכע האט א לענגערע צייט געפיהרט א לוקסוסארטיג-איינגעריכטעטען שאנד־הייזעל אויף פעטריקאווער 209.

איהר „אונטערנעהמונג" האט זיך אינטערעסירט פון עהנליכע „אונטערנעהמונגען" דערמיט, וואס די דאמען, פאננעס אין דינסטמיידלעך, וואס האבען דארט „געארבייט" פלעגען אויף א כיטרען אופן ארייגגענארט ווערען, און דערנאך פלעגט זיי די „טשיאטשע" אויף א מיאוסען אופן שאנטאזשי־רען, און צווינגען זיי צו גיין געהארכזאם אויף איהר שטריקעל...

זי פלעגט דערביי „פארדינען" גרויסע סומען, ווייל זי פלעגט באנוצען דער עיקר „לייטישע מענשען" און די „סמעטענע" פון הויכער לאדזשער גע־זעלשאפט...

דאס קרייז געריכט האט זי פערמשפט אויף 1 יאהר טורמע און צו באצאהלען 500 זלאטעס שטראף אדער אויף נאך 1 חודש ארעסט.

ער — 7 חדשים

און זיין געהילף — גאנצע צוויי יאהר

(א) אויף דער באשולדיגונגס-באנק אין שטא־טישען געריכט איז נעכטען געזעסען דער געוועזענער מאיאר סטעפאן לעיטשאק און זיינע מיטהעלפער, לייב גאלדשטיין און אנדערע.

דער באשולדיגונגס-אקט ווארפט פאר לער טשאקען אז אלס פיהרער פון דער דעמאקראטישער פארטיי איז ער באגאנגען א רייהע מיסברויכען זאמ־לענדיג דורך זיין געהילף לייב גאלדשטיין ביי פאר־שידענע פירמעס געלט-זאמלונגען פאר יתומים און אלמנות און פארנוצענדיג דאס אנגעזאמעלטע געלט פאר זיך.

אין פארלויף פון די געריכטס-פארהאנדלונגען ווייזט זיך ארויס, אז לעיטשאק האט אלס פיהרער פון דער דעמאקראטישער פארטיי זיך געווענדעט צו פארשידענע פירמעס וועגען געלד-שפענדען, זיין געהילף, לייב גאלדשטיין, איז ספעציעל באשעפטיגט געווען ביים איינקאסירען שפענדונגען ביי יודישע פירמעס גאלדשטיין האט זיך אפילו נישט אפגע־זאגט פון אננעמען נדבות אין נאטור, אזוי, למשל, האט ער פון איין פירמע באקומען שקארפעטקעס און פון אנדערע פירמעס אנדערע זאכען, וועלכע ער האט פארנוצט פאר זיך.

דאס געריכט האט פארמשפט לעיטשאקן אויף 7 חדשים תפיסה און גאלדשטיינען אויף 2 יאהר תפיסה און אויף צו פארלירען די בירגער־רעכט אויף 10 יאהר. די איבעריגע זענען באפרייט גע־ווארען.

לעיטשאק האט אפעלירט.

טעה
K и C
כשר לפסח
פיינשמעקער
טריבקעז
Amatorska z premią
אין פאקונג 250 גראם
Br. K. i C. POPOWY

פיער זעלבסטמארדען

צוליב ארומהרינגעריי, נויט, ליבע און זמנה...

(א) אויף ראג קילינסקיעגא און סענאטארסקא האט זיך, מחמת ארומהרינגערייען אין דער משפחה נע'סמ'ט מיט יאדינע דער 32-יאהריגער ארבייטסלאזער יאן טאמאשעווסקי (נאפירקאווסקיעגא 58)

אין טויער אויף שרודמיעיסקא 18 האט זיך צוליב עקסטער נויט גע'סמ'ט די ארבייטסלאזע אין הוימלאזע, יאנינא זאכושעווסקא (20 יאהר אלט).

מחמת יענטוישונג אין ליבע און אין פרייע וועלכער האט זי אוועקגעווארפען — האט זיך גע־טען ארונטערגעווארפען פון דריטען שטאק — אויף גראפאווא 3, די 23-יאהריגע יאנינא וואיטאשעק. האט זיך צעבראכען דעם שארבען און די העגט מיט די פיס.

אויף זלאטע 6, האט זיך. מחמת שווערער זכי און צוליב דעם, וואס דאס לעבען איז איהם דער עסען געווארען — גע'סה'ט מיט א גרויסער דאזע סובלימאט דער 76-יאהריגער יאן פרידריך.

פאגאטאוויע האט זיי אלע צוגענומען אין שפיטאל. די וואיטאשעק איז באלד געשטארבען.

א יאהר טורמע פאר שפאלטען דעם קאפ

(א) דעם 24. אקטאבער פ. י. האט דער 31-יעריגער וולאדיסלאוו קאזוב, בעת א שכנ'ישער קריי מיט א שפאדעל, געשפאלטען דעם קאפ איינעם יאן סאלטישיאק (נאוועמאר 43).

נעכטען איז ער דערפאר פאר'משפט געווארען אויף 1 יאהר טורמע.

איבערגעפאהרען

(א) אויף דער זשגאווער גאס איז איבערגעפאהרען געווארען דורך אן אויטא דער 37-יאהריגער אברהם שווארץ פון מושין. פאגאטאוויע האט איהם ערטייילט ערשטע הילף.

Zródłem zdrowia
dia każdego,
to kąpiei szyszką
„Novopin"

ר. איזראעל

אויף נאוואמיעיסקא

שפאנענדער ראמאן פון לאדזשער לעבען

64)

רוט איז ארומגעגאנגען אזוי ווי אהן א קאפ, ביי איהר אין שטוב האט מען באמערקט די ענ־דערונג וואס איז פארגעקומען אין דער שטימונג פון רוט קראנקו אלע פראגען פון איהר מוטער האט בען נישט געהאט קיין פעולה, ערשט ווען צו איהר איז צוגעשטאנען איהר עלטערע שוועסטער גערט־רוד, האט רוט געענטפערט

— איך ווייס נישט, שוועסטער, וואס מיט מיר איז געווארען, איך בין געווארען א גאנץ אנדערער מענש. איך קען מיר דאס נישט ערקלעהרען, נישט אנדערש, אז איך בין פארליבט

— פארליבט? רוט דו ביזט פארליבט? אין וועמען קענסטו זיין פארליבט ביי אונז אין דארף? וואס פארא באקאנטשאפט האסט דו דא.

— נישט אין דארף, גערטרוד, נישט פון אונ־זערע באקאנטע

— נאר ווער דען

— דאס איז איינער פון די געפאנגענע, וועלכע געפינען זיך אין לאגער אין דאכאו

— א יוד?

— יא, א יוד

ווער איז דאס?

— דאס איז גאלוין, דו קענסט איהם, האסט שוין מיט איהם גערעדט עטליכע מאל ווען דו ביזט מיט מיר געווען אין לאגער

— גאלוין? דער וועלכער האט ביי אונז גע־האט איבערגענעכטיגט

— יא, דאס איז ער, איך ווייס נישט וואס ס'איז געווארען מיט מיר, איך קען איהם נישט פארגעסען, זייט א געוויסער צייט ציטער איך אינגאנצען ווען איך זעה איהם, איך בין ווי היפ־נאטיזירט דורך איהם, איך קען זיך קיין עצה נישט געבען, איך האב שוין געטראכט וועגען דעם ווי אזוי זיך דאס צו פארטייטשען און דאס איינע וואס איך האב דערפון ארויסגעדרונגען איז געווען, אז איך בין אין איהם פארליבט,

— רוט, טייערע, איך ווייס נישט וואס ס'זאל דיר דערויף ענטפערען, איך אליין וועל דיך אפשר פערשטעהען, אבער וואס וועלען אונזערע עלטערען דערויף זאגען.

— איך האב שוין אויך וועגען דעם געטראכט, אבער וואס בין איך שולדיג, איך וואלט דאך דאס נישט געוואלט, אבער אלץ איז געקומען פון זיך אליין, טראץ מיין ווילען, געגען מיין פערלאנג.

— איך פערשטעה דאס געפיהל, וויפיל מאל האב איך וועגען דעם געטראכט, וואס וועט זיין אונזער סוף, אונזער פאטער איז אין קריג און ווער ווייס ווי לאנג די מלחמה וועט זיך פארציהען, מיר וואוינען אין דארף און קומען קיינמאל נישט צווישען מענשען, וועלכע זאל זיין אונזער גזועל שאפט.

— נישט דערין האט זיך מיר געהאנדעלט, איך האב נישט געזוכט זיך צו פארליבען, דאס איז געקומען פון זיך אליין.

— איך פערשטעה, איך פערשטעה ליבע רוט, און ווי איז זיין בעציהונג צו דיר.

— איך האב מיט איהם נאך וועגען דעם נישט גערעדט, אבער איך רעכען אז ער האט צו מיר די־זעלבע געפיהלען וואס איך צו איהם, איך דערקען דאס איהם אין זיינע אויגען, אין זיין פערהאלטען זיך צו מיר, אין זיין רעדען אין זיין נישט דרייסטען בליק, איך דערקען, אז ער וואלט געוואלט מיט מיר רעדען וועגען דעם, פונקט אזוי ווי איך וויל דאס, אבער פונקט ווי מיר פעהלט דרייסטקייט, פעהלט איהם אויך.

— דארפסט דו די ערשטע רעדען וועגען דעם און אויפקלערען די לאגע, אפשר זעהט דער עיין אויס אויף דעם אופן, אז ער טראכט גארנישט וועגען דעם.

— האב איך שוין דאס געוואלט טון, ווייס איך אבער נישט וואס פארא שטעלונג ס'וועט צו דעם אננעהמען די מאמע, איך האב שוין געוואלט שריי־בען וועגען דעם צום טאטען, אבער אויך דא פעהלט מיר דרייסטקייט.

— אויב אזוי, האט גערטרוד זיך דעצידירט, וועל איך דאס פאר דיר ערלעדיגען, איך וועל רעדען מיט דער מאמען, כ'וויל איהר געבען צו פאר־שטעהען און איך רעכען, אז זי וועט דיר נישט שטערען, זי האט דאך דיך שטארק ליב, זי וועט נישט וועלען צוברעכען דיין לעבען, איך וועל אויך שרייבען צום פאטער, ער איז אמת א שטרענגער און לאזט זיך נישט קיין דעה זאגען אין פאמיליען־לעבען, אבער א הארץ האט ער דאך, און באזונדערס פאר אונז, דעריבער וועט ער אויך פערשטעהען דיין לאגע איך האלט, אז ער וועט נישט שטעלען קיין ספעציעלען ווידערשטאנד, יעדע פאלס האלט איך, אז דו טארסט דיך נישט עסען און טארסט נישט קראנק ווערען, דו טארסט אויך נישט דער־שטיקען דיינע געפיהלען, די לאגע מוז קלאר ווערען.

— איך וועל דיר דאנקבאר זיין, האט רוט גע־זאגט, קושענדיג איהר שוועסטער. איך וועל דיר דאס קיינמאל נישט פערגעסען, איך האב נישט געוואוסט, אז איך וועל געפינען אזויפיל פאר שטענדניש ביי דיר אין דו וועסט קענען זיך פאר טיפען אין מיין הארץ און אין מיין נשמה. מיר איז איצט לייכטער געווארען, מיר איז פרייער געווא־רען, איך האב איצט פאר וועמען צו רעדען.

— האסט שוין דאס לאנג געדארפט טון, האסט נישט געדארפט פערהוילען פאר מיר אזוי לאנג דיינע געפיהלען, האסט געדארפט פערשטעהען, דיין שוועסטער ווינשט דיר נישט קיין שלעכטס.

— איך וועל געהען צו גאלדינען און וועל איהם אפען זאגען אלץ וואס אין האב אויפ'ן הארצען, ער וועט מיך פערשטעהען און ער וועט מיר אפען זאגען, וואס ער מיינט, איך קען איהם, ער איז אן אויפריכטיגער, גוטער און איידעלער מענש, ער וועט מיך נישט אפנארען.

— מיטאמאל שפרינגט זי ווי א קאווע, ערשט האט זי געהאט אראפגעלאזען דעם קאפ ווי א גע־שטע קאץ, האט זיך געטיידר געוויצעלט. אין אמת'ן איז זי געווען צופרידען וואס איהר שוועסטער שטראהלט אזוי פון פריי און גליק.

— וואס דען זאל איך טון, איך בין גליקליך, איך מיין, אז איך בעגעה נישט קיין פערברעכען דערמיט וואס איך האב זיך פערליבט

— איסיעשלאסען, געוויס נישט, אבער די עלטערען זאלען וועלען פערשטעהען וואס מיר לען... ווער ווייס ווי זיי וועלען זיך דערויף פאר א פרעמדער, א „פיינד" אין געפאנגענעם לאגער אפשר וועט זיי גארנישט אויספאסען דער שי אפשר וועלען זיי נישט דערלאזען צוליב ריין פאס־טישע טעמים.

— אויב איך וויל, האט רוט שוין געזאגט, וועל איך אפילו נישט הערען וואס פאטער און די מוטער וועלען מיר זאגען, הנה בין געוואוינט זיי צו האלכען און טון וואס זיי סען, זיי קענען דאך אבער נישט דיקטירען וואס האדץ האט צו פילען פונקט אזוי גוט, ווי איז מיין אייגען הארץ נישט דיקטירען.

(המשך קומט)

פייערליכער קבלת־פנים

לכבוד דער דעלעגאציע פון דער ירושלימער אוניווערסיטעט

נעכטען 948 פריה, איז אנגעקומען קיין לאדז דער רעקטאר פון דער ירושלים׳ער אוניווערזיטעט פראפעסאר ד״ר הוגא בערגמאן אין דער באגלייטונג פון די ה״ה אלפרעד בערגער און יעקב מגיד.

די דעלעגאציע איז אבגעוואַרט געוואָרען פון פארטרעטער פון דער געז. „פריינט פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים" אין די פערזאָנען פון ד״ר. בראנדשטעטער און מאג. גייזלער. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע ראטמ. אדוו. שטרויך און מרחב. וועגמייסטער פון וועלט־קאָנגרעס, פראָפ. פייווישיס פון „שיר". ד״ר עלענבערג און ד״ר שוויג („ה אחוה") פרוי ד״ר ברודע (וו׳ א כלודגיעוויטש תרבות), פרוי סעצעמסקי האָט די חשובע געסט איבערגעגעבען בלומען.

פון דער באהן זענען די געסט איינגעלאדען געוואָרען אויף פריהשטיק צו ד״ר שוויג. 11 פאַ מי טאג איז די דעלעגאציע אוועק אין דער ערשטער יודישער גימנאזיע, וואו זיי זענען אנוועזענד געווען אויף א לעקציע פון ד״ר בערלאס, דאַן האָבען זיי באַזוכט די 2־טע און 3־טע פרויען גימנאַזיע. די דעלעגאַציע איז דאַן איינגעלאַדען געוואָרען אויף א פייערליכער אקאדעמיע אין וועלכער ס׳האָבען זיך באַטייליגט די שילער פון אַלע דריי גימנאַזיעס מיט שול־פעהנער. דער רעקטאָר איז געווען שטאַרק גע־ריהרט פון דער פייערליכער אויפנאַהמע, דאָס האָט מען באַמערקט אין זיין רעדע, אין וועלכער ער האָט אויסגעדריקט באַגייסטערונג. צום סוף פון זיין רעדע האָט ער זיך געווענדעט צו די שילער, צו פאַרשפרייטען די העברעאישע קולטור אין גלות.

דאַן איז די דעלעגאַציע אוועק אין קאַצענעל־זאָנ׳ס גימנאַזיע, ווי זי איז אויפגענומען געוואָרען פון דירעקטאָר יצחק קאַצענעלזאָן, לעהרער־פערזאָנאַל און שילער.

4 נאָכמיטאָג איז אין „בני־ברית" פאָרגעקו־מען אַ זיצונג פון דער געז. „פריינט פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט." באַגריסט די געסט האָט ד״ר. בראַנדשטעטער. מיט רעדעס זענען אַרויס געטרעטען דער רעקטאָר פראָפ. בערגמאַן און אל־פרעד בערגער.

פרעסע־קאנפערענץ מיט דעם רעקטאר פון העברעאישען אוניווערזיטעט פראָפ. הוגא בערגמאן

נאָך דער זיצונג איז אין זעלבען לאָקאַל פאָרגעקומען אַ פרעסע־קאָנפערענץ מיט פאָרטרעטער פון דער יודישער און פוילישער פרעסע.

די קאָנפערענץ ווערט געעפענט דורך דיר. בראַנדשטעטער, וועלכער באַגריסט די פרעסע־פאַר שטייער.

ד״ר עלענבערג שטעלט פאָר די חשובע געסט און אַפּעלירט צו דער פרעסע בייהילפיג צו זיין דער דעלעגאַציע אין דער אַקציע פאַר דער העברע־אישער אוניווערזיטעט אין ירושלים.

דאַן האַלט אַן אויספיהרליכען רעפעראַט דער חי גאַסט, דער רעקטאָר פראָפ. בערגמאַן.

צוערשט האָט פראָפ. בערגמאַן באַדאַנקט דער פרעסע פאר די פאראינטערעסירונג, וועלכע זי האָט ארויסגעוויזען פאר דעם העברעאישען אוניווערסי־טעט, וועלכע ער שרייבט נישט צו זיינע פערזענליכע פאַרדינסטען, נאָר דער וויכטיגקייט פון דער אינסטי־טוציע אויפן הר הצופים. נאָך דעם האָט פראָפ. בערג־מאַן אויסגעדריקט זיין איבעראשטע פרייד צוליב דעם צוזאמענטרעף מיט די פאַרשטייער פון דער עפענט־ליכע מיינונג פון דער צווייטער, לויט דער וויכטיג־קייט און גרויס, שטאָט אין פוילען, דעם וועלט־באַ־ריהמטען פוילישען מאַנטשעסטער און דאַן האָט ער אָפּגעגעבען פאָלגענדע ערקלערונג:

„דער העברעאישער אוניווערסיטעט אין ירושלים איז **מיט שטאַרקע פעדים באַזונדערס פאַרבונדען מיט די פוילישע יודען**. די האַזונגע פאַרבינדונג איז אנטשטאַנען נישט נאָר א דאנק דער מאַטעריעלער און מאָראַלישער אונטער־שטיצונג, וועלכע די יודישע געזעלשאַפט אין פוילען האָט אַלע מאָל ארויסגעוויזען דער העברעאישער אוני־ווערסיטעט, נאָר אויך א דאַנק דעם, וואָס צוויי דריטעל פון אונזערע סטודענטען שטאַמען פון פוי־לען און בילדען א לעבעדיגע קייט, וועלכע פאַרבינדט די הויכשולע אויפן הר הצופים מיטן גרעסטען יודי־שען ישוב אין גלות.

אונאָפּהענגיג דערפון בין איך פערזענליך דעם פוילישען יודענטום שולדיג א באַזונדערען דאַנק. א רייה יאָהרען, ווי עס איז איך אפשר באַקאַנט — בין איך געשטאַנען אין דער שפיץ פון דער נאַציאָ־נאַל־ביבליאָטעק אין ירושלים, וואָס איז אנטשטאַנען א דאַנק א פוילישען יוד, ד״ר כאַזאַנאַוויטש פון ביאַליסטאָק. א דאַנק זיין אונערמידליכען גייסט איז אַפּגערופען לעבען **באַזיצט איצט דאָס יודי־שע פאָלק איינע פון די שענסטע קול־טורעלע אינסטיטוציעס**, — **אַן** אינטערנאַ־ציאָנאַל ־ ביבליאָטעק, וועלכע אַנטהאַלט 350.000 בענדער, אין א הערליכע געבייזדע אויפן הר־הצופים און דינט גלייכצייטיג אלס א מעכטיגער געהילפס־אינסטרומענט פאר וויסענשאַפטליכער און אויספאָר־שונגס־ארבייט פון העברעאישען אוניווערסיטעט. די האַזיגע וויכטיגע אינסטיטוציע איז אנטשטאַנען א דאנק א פוילישען יוד און האָט זיך אַנטוויקעלט און גרויס געוואָרען א דאַנק דער באַזונדערער אונ־טערשטיצונג פון פוילישען יודענטום, וועלכעס האָט זעהר שטאַרק מיטגעווירקט צו דער באַרייכערונג פון דעם גרעסטען אוצר פון יודישען גייסט, וועלכער שטעלט מיט זיך היינט פאָר די גרעסטע ביכער־זאַמלונג אויפן נאָהענטען מזרח און דערפאַר איז מיר זעהר אַנגענעהם ביי דער געלעגענהייט אויסצודרי־קען דעם הערליכסטען דאַנק אין נאָמען פון אונזער הויכשולע און מיין אייגענעם נאָמען אַלע אונזערע פריינד אין פוילען און אין דער ערשטער רייה דער געזעלשאַפט „פריינט פון העברעאישען אוניווערסי־טעט אין פוילען" פאר די הילף און אונטערשטיצונג, וועלכע זיי האָבען אונז דיזע אַזוי פיל יאָהרען ארויס־געוויזען.

עס איז זעהר שווער אין קורצען צו געבען אַן איבערבליק איבער דער געשיכטע פון העברעאישען אוניווערסיטעט. איך וויל אייך מאַכען אויפמערקזאַם אויף איין מאָמענט. עס ליגט עפּעס סימבאָלישעס אינם פאַקט, וואָס **פראָפ. ווייצמאַן האָט אַלס דעם ערשטען אַקט נאָך דער עראָבע־רונג פון ירושלים דורך די ענגלישע אַרמעע געלעגט דעם גרונדשטיין פון אוניווערסיטעט אויפן הר הצופים.** בשנת

דער ראַזינער פייערליכקייט האָט מען נאָך געהערט דעם קאַנאָנען־דונער פון די קעמפענדע אַרמעען. עס איז נאָך נישט געוואָרען באַוואוסט, ווי אַזוי עס וועט זיך אויסקריסטאַליזירען די אידעע פון דער פראָפ. ווייצמאַן פאַרשטאַנען, דאָס צוזאַמען מיט דער יודישער נאַציאָנאַלער היים און דאָך האָט שוין דאַן זיכערונג פון באַדיזען, מיט דער אויפלעבונג פון דער ווירטשאַפט אין נייטיג אין דער ערשטער רייה צו זאָרגען פאַר דעם אויפבוי פון דער קולטור.

טאַקע דעם קומט אין 1925 דער פייערליכער און היסטאָרישער אַקט פון דער אוניווערסיטעט ־ עפענונג מיט דער באַטייליגונג פון **לאָרד באַלפור**. אָבער אויך נאָך דער דאָזיגער עפענונג האָט נאָך פאַקטיש דער אוניווערסיטעט נישט עקזיסטירט. דערפאַר מעהר האָבען מיר דאָס רעכט היינט, 12 יאָהר נאָך דער פייערליכער עפענונג אָנצעוויזען מיט שטאָלץ דעם ריזיגען פאָרטשריט און אנטוויקלונג, וואָס דער אוני־ווערסיטעט האָט דורכגעמאַכט. פון דעם הייפעל פראָ־פעסאָרען אין 1925 איז אויסגעוואַקסען אַן אַקאַ־דעמישער שטאַב, וואָס באַשטייט פון איבער 100 פראָפעסאָרען און וויסענשאַפטס־מענער. 730 סטו־דענטען פון אַלע לענדער אויף דער וועלט שטודירען איצט אין אונזער אוניווערסיטעט. יאָהרען לאַנג האָבען געהערשט מיינונגען ־ פאַרשידענהייטען אין דער פראַגע, צי זאָל דער אוניווערסיטעט בלייבען אַן אויספאָרשונגס ־ אינסטיטוט, וואָס דינט בלויז די אינטערעסען פון ריינע וויסענשאַפט, אָדער זאָל ווע־רען אַ פּאַקטישער לעהר און שטודיום־פלאַץ פאַר דער יודישער יוגענט. דאָס לעבען אַליין האָט די דאָזיגע פראַגע געלעזט. היינט האָט דער אוניווערסיטעט צוזאַמען מיט ריין וויסענשאַפטליכע צוועקען די אויפגאַבע צו זיין דער שטודיום ־ אינסטיטוט, וואו די יודישע יוגענט געניסט העכערע בילדונג אין דער העברעאישער שפּראַך.

ביז איצט האָט דער אוניווערסיטעט צוויי פאַקול־טעטען: אַ הומאַניסטישען און נאַטור־וויסענשאַפטלי־כען. מיר האָפען אָבער אַז מיט דער צייט וועט דער אוניווערסיטעט ווייטער אויסגעבויט ווערען. דער נעכסטער פאַקולטעט, וואָס מיר האָפען ברעה צו עפענען וועט זיין דער מעדיצינישער. אלס גרונדלאַגע פאַר דעם מעדיצינישען פאַקולטעט ווערט איצט גע־בויט אַ גרויס שפיטאָל צוזאַמען מיט אַ שוועסטער־שולע. עס ווערען אויך געמאַכט פאָרבערייטונגען צו גרינדען אַ אינסטיטוט פאַר אַרצטען, וועלכער וועט געבען די מעגליכקייט געענדיגטע אַרצטען צו ספּעציאַליזירען זיך אין דעם געביט פון טראָפּישע מע־דיצין וואָס איז זעהר וויכטיג פאַר פאַלעסטינאַ. צו דעם צוועק עקזיסטירען שוין איניגע אַנשטאַלטען, ווי דער באַקטעריאָלאָגיש־היגיענישער אינסטיטוט, פאַ־ראַזיטאָלאָגישער אינסטיטוט און אינסטיטוט פאַר קרעבס ־ קראַנקהייטען. עס עקזיסטירט אויך אַ פיזיאָ־לאָגישער און גינעקאָלאָגישער אינסטיטוט.

אַלע ווייטערע אַנשטאַלטען, וואָס עקזיסטירען ביים אוניווערסיטעט דאַרפען נאָך דערמאָנט ווערען, אויסער די נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק, דער מוזעאום פאַר ביבלישע באָטאַניק און דער אינסטיטוט פאַר אָריענטאַלישע מוזיק.

דער אוניווערסיטעט האָט צו דערפילען צוויי פונקציעס: ער איז אַ לאַנדעס ־ אוניווערסיטעט (מיר האָבען אויך אַראַבישע און קריסטליכע סטודענטען) און דער אוניווערסיטעט פון יודישען פאָלק. פון דעם דאָזיגען שטאַנדפונקט שטרעבט ער צו ווערען דער צענטער פון יודענטום. צו דער דערגרייכונג פון דעם דאָזיגען ציל דינט דער שוואונג פון דער יודישער רענעסאַנס ־ באַוועגונג, פאַר וועלכענס גייסטיגע עק־זעקוטיווע דער אוניווערסיטעט באַטראַכט זיך. אונ־זער אוניווערסיטעט באַקומט קיין מלוכה׳שע שטיצע, די מאַטעריעלע מיטלען ווערען געזאַמעלט דורך די געזעלשאַפטען „פריינט פון העברעאישען אוניווער־סיטעט אין ירושלים".

דער צוזאַמענשטעל פון דער סטודענטענשאַפט איז זעהר פאַרשידענאַרטיג. אין פאַריגען יאָהר זע־נען פון איבער 700 סטודענטען 350 געווען פון פוי־לען, 135 פון פאַלעסטינאַ און 56 פון דייטשלאַנד. כמעט אַ העלפט פון אַלע סטודענטען מוזען אַליין פאַרדינען אום זיך אויסצוהאַלטען.

זעלבסטפאַרשטענדליך פאָדערן מיר פון אונזערע סטודענטען די באַהערשונג פון דער העברעאישער שפּראַך און צו דעם צוועק מוזען זיי אויסהאַלטען אַן עקזאַמען. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם קאָן איך מיט פרייד אָנווייזען אויף דעם גרוי־סען איינפלוס פון דעם העברעאישען שול־וועזען אויף די יודישע יוגענד, באַזונדערס אין פוילען.

אָפּגעבענדיג זיך אַ דין וחשבון פון דער וויכ־טיגקייט פון דער קענטעניש פון דער העברעאישער שפּראַך פאַר דער יוגענט וועלכע האָט ברעה צו שטודירען אין דער ירושלימער אוניווערסיטעט, ליגט דאָס יודישע שול־וועזען אין פוילען פון יאָהר צו יאָהר מעהר אכט אויף דעם פראָגראַם און שטופּע פון די יודאַיסטישע וויסענשאַפטען און ווירקט מיט צו דער פאַרשפּרייטונג פון דער העברעאישער שפּראַך און קולטור צווישען דער יודישער יוגענט אין פוי־לען.

ביי דער געלעגענהייט וויל איך אויסדריקען מיין אַנערקענונג פאַר די דערגרייכונגען פון יודישען שול־וועזען אין לאָדז, מיט וועלכען איך האָב געהאַט די מעגליכקייט זיך צו באַקענען בעת מיינע באַזוכען אין אַ רייה שולען. איך שטעל פעסט מיט אויפריכ־טיגער פרייד, אַז לאָדז — די שטאָט, וועלכע אלס אינ־דוסטריע־צענטער ווערט באַטראַכט דורך אַלעמען אלס אַ מאַטעריאַליסטישע שטאָט, שטייט אויפן געביט פון שול־וועזען און העברעאישער ערציהונג העבער פון אַנדערע יודישע ישובים אין פוילען און קען פאַר זיי דינען אלס גוטער ביישפּיל.

איך האָב באַוואונדערט די הויכע שטופּע פון שול־וועזען אויפן געביט פון די יודאַיסטישע ווי־סענשאַפטען און דעם עהרליכען, ערנסטען צוגאַנג פון די לייטער און לעהרער צו דער פאַרשפּרייטונג פון העברעאיש צווישען זייערע תלמידים. ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט דריק איך זיי אויס מיינע העכסטע אַנערקענונג און איך בין איבערצייגט, אַז זיי וועלען צוטריטען אַ פּאָסיצע און גוט אויסניצען שול־טען שיל־עד־מאַטעריאַל פאַר דער ירושלימער הויכ־שולע, וועלכע איך האָב דעם כבוד צו רעפּרעזענטירען.

מיט באַזונדערע פרייד מוז איך אונטערשטרייכען די ענגע פאַרבינדונג צווישען דעם אוניווערסיטעט און ישוב אין א״י. פריינטע קרייזען פון א״יודישען יודענטום פאַרשטיען שוין איצט די באַדייטונג פון אוניווערסיטעט פאַרן אויפבוי פון לאַנד, פאַר היגיע־נע און ערציהונגס־אויפגאַבען פאַר לאַנדווירטשאַפט און אינדוסטריע.

ווען איהר וועט אויפמערקזאַם דורכלייענען דעם ראַדיאָ־פּראָגראַם אין דער ירושלים׳ער סטאַציע, וועט איהר זיך איבערצייגען, ווי שטאַרק אין איהם זענען באַטייליגט די פּראָפעסאָרען פון אוניווערזיטעט. דאָס איז נאָר איין ביישפּיל פון פיל געביטען, אויף וועלכע עס זענען טעטיג די וויסענשאַפטס־מענער פון אונזער אוניווערסיטעט.

פון זיין זייט באַטייליגט זיך דער ישוב אין אַלע גרעסערער מאָס אין דעם אויפבוי און אויסהאַלטונג פון זיין אוניווערסיטעט. נישט געקוקט אויף די שווע־רע לאַגען, וואָס דער ישוב מוז איצט טראָגען, מאַכט ער אַלץ גרעסערע אָנשטרענגונגען צו שטיצען דעם אוניווערסיטעט, וואָס ליידעט פאַר איהם אַזוי פיל. די קרבנות, וואָס דער אוניווערסיטעט האָט געבראַכט אין דער צייט פון די לעצטע אונרוהען האָבען נאָך מעהר געשטאַרקט דעם באַנד צווישען איהם און דעם ישוב. אין אַלע גרעסערע יודישע צענטערן אין א״י זענען לעצטענס געגרינדעט געוואָרען פאַראיינען וועלכע האָבען דעם צוועק צו שאַפען פאָנדען פאַר דעם אוניווערסיטעט, אום איהם צו געבען די מעגליכקייט ווייטער צו דערפילען זיינע אויפגאַבען און זיך ווייטער צו אַנטוויקלען.

איך האָף, אַז מיין באַזוך אין פוילען, אין דער דאָזיגער שטאַרקער און געשאַפענער יודישער גע־מיינשאַפט וועט מיטווירקען צו פאַרשטאַרקען די פאַרבינדונג צווישען העברעאישען אוניווערסיטעט און דעם פוילישען יודענטום. דער אוניווערסיטעט, וואָס דאַרף זיין דער שטאָלץ פון אונזער פאָלק, וועט קענען ווייטער דערפילען זיינע אויפגאַבען, ווען דאָס יודענטום וועט איהם געבען די נויטיגע דערצו מאַ־טעריעלע מיטלען. מיר זעהען אַן אוניווערסיטעט, וואָס האָט נישט הינטער זיך קיין שטאַאַט, דאָס יודי־שע פאָלק איז דער שטאַאַט, וואָס האָט אונז געשאַ־פען וועלכען מיר דינען און וועלכער מוז פאַר אונז זאָרגען. זעהר גרויס זענען די פינאַנציעלע שוועריג־קייטען, מיט וועלכע מיר מוזען קעמפען. גרויסע פלע־נער וואַרטען אויף זייער פאַרווירקליכונג. די צאָהל סטודענטען, וואָס קלאַפּען אין אונזערע טירען, וואַקסט פון יאָהר צו יאָהר. עס פעהלען אונז די מיטלען דעם אוניווערסיטעט צו אַנטוויקלען און אויסצובויען, אום צו ביטען די יודישע יוגענד די מעגליכקייט צו האָבען איהר אייגענעם וויסענשאַפטס טעמפעל, אַ אוניווערסיטעט פון יודען פאַר יודען.

נאָכ׳ן רעפעראַט שטעלען די אָנוועזענדע פרעסע־פאָרשטייער פערשידענע פראַגען, אויף וואָס דער רעקטאָר גיט אויפקלערונגען. אויף דער פראַגע: וואָס איז מיט יודיש? ענטפערט דער רעקטאָר, אַז אין דער אוניווערזיטעטס־ביבליאָטעק געפינען זיך די בעסטע יודישע אויסגאַבען. אַ חוץ דעם ווערע איינגעשאַפט אַלטע יודישע ביכער.

צום סוף נעמט אַ וואָרט דער לייטער פון דער פּראָפּאַגאַנדע ־ אָפּטיילונג ביי דער העברעאישער אוניווערזיטעט ה׳ אַלפרעד בערגער. צווישען אַנ־דערען ערקלערט ער, אַז אין דער אוניווערזיטעט שטודירען איצט 790 יודישע סטודענטען, דערונ־טער 2/3 פון פוילען. ער אַפּעלירט צו די פוי־לישע יודען אונטערצושטיצען די אוניווערזיטעט וואָס איז פון יודען און פאַר יודען.

די קאָנפערענץ שליסט דיר. בראַנדשטעטער מיט אַן אַפּעל צו דער פרעסע אונטערצושטיצען די אַקציע.

* * *

8,30 אָוועגט איז אין לאָקאַל פון איי־נע־גענטן־קלוב פּעטריק. 86 פאָרגעקומען אַ אויפנאַמע פאַר די ח׳ געסט וואו פראָפ. בערגמאַן האָט געהאַל־טען אַ רעפעראַט וועגען די דערגרייכונגען פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים.

10 אָוועגט איז אין לאָקאַל פון „בני־ברית" פאָרגעקומען אַ ראַוט, צו וועלכען ס׳זענען איינגע־לאַדען געוואָרען די אַנגעזעהענסטע פערזענליכקיי־טען פון שטאָט.

אַלע אָרט
פערזיכערונגען
פון פייער און גנבה פון הויזליכען איינענטום לאגערן
פאבריקען זאווי לעבענס=פערזיכערונגען
פאר די אַנגעזעהענסטע אינלענדישע און אויסלענדישע קאָנצעסיאָנירטע געזעלשאַפטען, ערלעדיגט שנעל און סאָליד אויף בעקוועמע בעדינגונגען
מרדכי חיים רומקאָווסקי
לאדז, קילינסקיעגא 105, טעל. 112=50.

שטיצט די פסח=אקציע פון „תומכי=אורחים"

דאס סוף־ אוי קארט־געשעפט פון
B. I. MAROKO i S-wie
נאוואמיעסקא 8 טעל. 152-77
ביליצער שטאפען פאר הערען און דאמען
רעיעלע בעהאנדלונג! — פאבריקס־פרייזען! — בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואהל פון די פיינסטע הורט און דעטייל.

אפטייקען.
היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען: ס. קאן (פלאץ קאשטשעלני 8), א. בארעמזא (פאמארסקא 12), וו. וואגנער (פעטריקאווער 67), י. זאיאנטשקעוויטש (זשעראמסקיעגא 37), י. גארטשיצקי (פושעיאזר 59), מ. עפשטיין (פעטריקאווער 225), ז. שימאנסקי (פושעגרזאלינא 75).

שרפה אין א נעגיל־פאבריק

(א) נעכטען ביינאכט 3 א זייגער, איז פון א רעפעקטיווע איווען־יעהר אויסגעבראכען א שרפה אין דער פאבריק פון דער פירמע „זשעלאזא - נוואראשדזיש" פון יהודה בעסער (באטורסקיעגא 9).
אזוי ווי די שרפה האט זיך שנעל פארשפרייט און באדראהט די שכנות'דיגע פאבריקס - בנינים— זענען ארויסגעפארען געווארען 3 פייערלעשער - אפטיילונגען, וועלכע האבען נאך א שווערער 2 שעה'דיגער ארבייט די שרפה איינגעלאשען.

פאר האזארד־שפיל...

(ז) בשעתו האט די מאכט געשלאסען פאר פיהרען ביי זיך האזארד־שפיל די קאוויארניע אויף שיעראדזקא 1, וואס געהערט צו א געוויסען יצחק גאמבינסקי.
גאמבינסקי גופא איז באשטראפט געווארען מיט ארעסט און צו באצאהלען 30 זל. שטראף.
ער האט אפעלירט אין קרייז־געריכט, און נעכטען איז דער אפעלאציע - פראצעס אפגעליינט געווארען.

פארמאכט 2 פראפעסיאנעלע פאראיינען אין טאמאשאוו

(א) די זיכערהייטס - מאכט האט אין טאמאשאוו מאזאוויעצק פארמאכט 2 פראפעסיאנעלע פאראייגען אויף אנטאגעניזאציאס 4. דער פראפעסיאנעלער קלאסען - פאראיין פון דער באקליידונגס־אינדוסטריע און דעם לעדער־פאראיין.
גלייכצייטיג איז אוועקגעשיקט געווארען א פארשלאג אין געריכט וועגען ליקווידירען אינגאנצען די דאזיגע פאראיינען.

בארעטונג אין „תרבות"

חי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז אין לאקאל פון דער געז. „תרבות" פארגעקומען א פארזאמלונג, געווידמעט פארשידענע קולטור־פראבלעמען. נאכ'ן ארומרעדען א רייהע דרינגענדע ענינים איז פראקלאמירט געווארען א „חודש עברי." עס איז געוועהלט געווארען א קאמיטעט פון די פערזאנען: ד"ר ח. בערלאס, מגר. ע. בונין, דיר. ח. חובען, ד"ר א. טארטאקאווער, פרוי י. טומארקין, פרוי ש. קארפאווסקא, מגר. י. זילבערוויטש, י. פאזנאנסקי און א. שמאי. דער קאמיטעט איז שוין צוגעטרעטען צו ליבערהאפטע פארבערייטונגען.
מוצאי שבת אווענד קומט פאר אין תרבות א רעפעראט פון ה' פראפ. הארנען, א. ד. ט. „די סאציאלע ארדנונג ביי יודען אין די צייטען פון תנ"ך און תלמוד".

זי האט געמיינט — אפשר...
דערפון איז אבער גארנישט ארויסגעקומען

(א) פרייהדעל שיימאן (לימאנאווסקיעגא 12) האט זיך אין חודש נאוועמבער פ. י. באמיהט צו באפרייען פון דער טורמע איהר מאן אברהם, וועלכער איז דאמאלט געזעסען, זייענדיג באשולדיגט אין פארסאריי.
בעת איינעם פון די וויזיטען האט זי זיך באקענט מיט א געוויסען יוזעף קושעמינסקי (פון עמיליע פלאטער 9), און פון א ווארט צו א ווארט — האט איהר דער לעצטער קושעמינסקי דערקלערט, אז ער קען איהר מאן באפרייען אויף קויציע.
נאך א לאנגען ארומרעדען האט זיך קושעמינסקי אויף איהר מרחם געווען, און צוגענומען ביי איהר 215 זל. קאסע־געלט...
דער סוף דערפון איז געווען, אז עס האט גע'חלפ'ט, ווי א טויטען באנקעס — דער מאן איהר דער איז געבליבען זיצען — און דער „בעל טובה" איז טעלם געווארען...
די שיימאן האט דאן ווענען דעם ענין געמאלדען אין דער פאליציי, און נעכטען איז דער הבהרמאן, וועלכער איז שוין פריהער אפגעזעסען געליכע „ווירואקען" פאר פארשידענע שווינדלעריי — געשטאנען פארן שטאטישען געריכט.
ער האט באקומען א פסק־דין — אגרעסטהאלבען יאהר טורמע.

א געשיקטע גנב'טע
ארייגעקלעפט איהר פאטאגראפיע אין א פרעמדען פאס

(א) נעכטען איז דורכן קרייז־געריכט גע'משפט געווארען די 29־יאהריגע יעטע ריבאווסקא, וועלכע איז דעם 8. דעצעמבער 1936 אנגעקומען אלס דינסט מיידעל צו א געוויסען אברהם לענבינסקי (נאוואמיעסקא 26) און באלייגט איהר פאס, אלס — אסתר שטיינבערג.
דעמזעלבען טאג האט די ריבאווסקא בא'גנב'עט איהר באלעבאס אויף 5000 זל....
אז מען האט אנגעהויבען די זאך חוקר ודורש צו זיין, האט מען פעסטגעשטעלט, אז די פרוי שטיינבערג האט איהר פאס געהאט פארלוירען, און די ריבאווסקא האט איהם געפונען און ארייגעקלעפט אין איהם איהר אייגענע פאטאגראפיע.
שפעטער האט מען אויך פארהאלטען די ריבאווסקא און נעכטען איז זי געשטעלט געווארען פארן געריכט.
דער פראצעס איז אפגעלייגט געווארען.

קינא
EUROPA
אנהויב 4, 6, 8 און 10.
היינט פרעמיערע!
הערליכע דראמאטישע עפאפעע פון א גרויסער געזעלשאפטליכער בעדייטונג
פאר דער זיכערהייטס־מאכט
א באנדיט
פאר'ן פאלק
א העלד
פאר פרויען
א געליבטער
האט פערפאלגט מעכטיגע און רייכע
האט פערטיילט נדבות סליינע און ארימע
חוצפהדיגע האט ער בעשטראפט
ער איז אומגעקומען אלס פערראטענער
אונבעזיגטער העלד

א פילם פון טשעכישער פראדוקציע.
מארגען און זונטאג 12 און 2 א זייגער זענען די פרייזן אויף די סעאנסן פון
80 גר.
אויף פריהמארגען־סעאנסען הנחות.

אימפאזאנטע געזעגנונגס־פייערונג אין שוהל „אהל־יעקב"
לכבוד'ן פארזיצער ש. לעוו, צו זיין אפפאהרען אויף פסח קיין א"י

היינטיגען יאהר פייערט די היגע ציוניסטישע שוהל „אהל יעקב" איהר 35־יעהריגען עקזיסטענץ יובילעאום.
דער קומענדער יובילעאום איז עטנ פארבונדען מיט די מיהזאמע לייסטונגען פון מיטגרינדער פון בית הכנסת און איהר פארזיצער ביזן היינטיגען טאג ה' שמואל לעוו, וועלכער האט אין משך פון די היינע 35 יאהר געווידמעט זיין אונערשעפליכע ענערגיע דעם קיום פון דער שוהל און איהר דערפיהרען צו דער מדרגה, אז ביים היינטיגען טאג איז דער „אהל יעקב" איינע פון די נעציגלטע בתי־כנסת, וועמעס טעטיגקייטס־פראגראם „קיום האומה, בנין הארץ ותחית השפה" האט איהר געשאפט אלגעמיינע רוהם און אנערקענונג.
אין די נאהענטסטע טעג פאהרט אפ ה' לעוו אויף פסח, אלס טוריסט, קיין ארץ ישראל. צוליב דעם פוטמט פאר אין „אהל יעקב" מארגען שבת פריה ביים דאווענען א געזעגנונגס - פייערונג לכבוד ה' לעוו, אויף וועלכער דער באקאנטער דיכטער און מטיף ה' אהרן לופאשיצקי וועט האלטען א דרשה מעיני דיומא.
די תפילות וועט אפריכטען דער חזן פון שוהל ה' דוד מאפעל אין דער באגלייטונג פון גוט איינשטודירטען כאר אונטער דער לייטונג פון דיריגענט ה' קגאבעל.
צו דער פייערונג זענען ספעציעל איינגעלאדען געווארען די מיטגלידער פון ציוניסטישען קאמיטעט און א רייהע ציוניסטישע און נאציאנאלע עסקים.

געזוכט דורך קרובים אין אויסלאנד

(קאמוניקאט פון דער יודישער עמיגראציע געזעלשאפט „יעאס" פעטריקאווער 86).
דורך קרובים פון אויסלאנד ווערען געזוכט פאלגענדע פערזאנען:
1) מאריס ראזענשטראך וועגען זיין עמיגראציע אנגעלעגענהייטען קיין אמעריקא.
2) גאדעל מלכה, געוואוינט אמאל אויף צעגלאנע (באלוט) 5-3.
3) פראנקענטאל מרים, געוואוינט אמאל לוטאמירסקא 7.
4) איזביצקי, יחיאל יצחק געוואוינט אמאל אויף מלינארסקא 4.
די דערמאנטע פערזאנען, אדער די, וועלכע ווייסען פון זיי ווערען געבעטען זיך צו מעלדען צו דער יודישער עמיגראציע־געזעלשאפט „יעאס", לאדז, פעטריקאווער 86, שריפטליך אדער מינדליך יעדען טאג פון 9 ביז 2 (אויסער שבת).

וועגן וואס יעדער לאדזער און לאדזערין דארף וויסען

אין דעם איצטיגען שווערען קריזיס־צייט איז א פליכט פון יעדען לאדזער און לאדזערין צו מאכען זייערע איינקויפען ווי אמביליגסטען און צו די באקוועמלעכסטע באדינגונגען, דאס האט פארשטאנען די דירעקציע פון דעם איינציגען וואַרען־הויז ביי אונז אין שטאט „קאנסום". ראקיטשאנסקער 54, וועלכער האט אין דער איצטיגער שווערער מינוט פארקלענערט די פרייזען פון אלע ארטיקלען, דאמען און מענער־קאנפעקציע, קינדער־זאכען און גאלאנטעריע סחורות, הויזגעהעריגע פראקטישע מתנות דאס זענען די רעשטלעך און בראק פון ווארשעווער אויסארבייטונג, וועלכע עס פארקויפט אויסשליסליך „קאנסום" צו גענויע פאבריקס־פרייזען. עס לוינט דעריבער אין אינטערעס פון יעדען איינעם צו מאכען זיינע איינקויפען נאר אין „קאנסום".

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט־קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אויך אלע ארט ענאליזען.
זאוואדזקא 6, טעל. 234-12
נעמט אן פון 8—11 נאכמ. און פון 6—9 אוונד

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער - שוועכע - בעהאנדלונג
סעקסועלע בארעטונגען פון פסיכא — אנאליז
רענטגען־באשטראלונגען ביי הויט־קראנקהייטען
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—8 אווענד
זונטאג און יום־טוב פון 9—12 בייטאג

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15 טעל. 149-07
ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוועכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעמשניצע־פרייזען

דער גורל פון אפרוי
סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

(95

קאפיטעל 27.

א ביטערע צייט האט זיך אנגעהויבען פאר רחלן. זי האט גענומען לעבען אין, שרעקליכער איינזאמקייט און האט מורא געהאט פאר איהר אייגענעם שאטען, זי האט אויסגעמיטען באקאנטשאפטען און פון די אלטע האט זי זיך אפגעטרייסעלט, יעדען פרעמדען מענשען האט זי פארדעכטיגט, אז ער וויל זי אויסנארען און זי האט במעט געקראגען א פארפאלגונגס־מאניע.
ווען זי איז געגאנגען אין גאס האט זיך איהר אלע מאל אויסגעוויזען אז מע פאלגט איהר נאך און זי האט דערוואַרטעט אז יעדע מינוט וועט מען צו איהר צוגיין און זי ארעסטירען. זי איז דעריבער די מערהסטע צייט געזעסען אין הויז און יעדער קלאפ אין טיר האט איהר אנגעזאגט די שרעקליכע בשורה, אז מען קומט נאך איהר, זי האט געפיהלט אז די קאטאסטראפע פון איהר לעבען דערנעהנטערט זיך, צייטענ
וויייז האט זי ארומגעכאפט א פאניק, א מוראדיגע שרעק פארן טויט און זי האט דורכגעלעבט אזעלכע פיין, אז זי האט געוואלט, אז עס זאל זיך שוין וואס גיכער ענדיגען: מען זאל שוין קומען און זי ארעסטירען.
א פאר מאל איז איהר איינגעפאלען זיך אליין אריינצושטעלען דער פאליציי, גיין צו מיטארבערן, צו מאריסן און צו אנדרייען און זיי אלץ דערציילען. קיינער פון זיי האט זיך אבער די גאנצע צייט נישט געוויזען און זי האט אפילו נישט געוואוסט וואו זיי צו זוכען. זיך נאכפרעגען אויף זיי האט זי מורא געהאט צו ריזיקירען, זי האט געוואוסט, אז אלעקסאנדער מייער בער איז אן אנפיהרער מיטן פראנצויזישען קאנטרשפיאנאזש און ער גייט אינטער א פאלשען נאמען, ווי דער נאמען איז האט זי נישט אנגעהויבען צו וויסען, אנדריי האט זי אויך געוואוסט, איז פארבונדען מיט דער פראנצויזישער געהיים־פאליציי און מאריסן האט זי נאך אלץ מורא געהאט צו פארדרייען אין איהר טראגיש לעבען...
זי האט געזוכט א באגעגעניש מיט מאמא הארין, נאר די לעצטע האט איהר אלעמאל אנטזאגט, זיך אויסגעדרייט, אנגעבעגדיג פארשידענע תירוצים, רחל האט זעהר גוט פארשטאנען, אז מאמא הארי וויל נישט האבען קיין שום פארבינדונגען מיט די קאלעגען שפיאנען פון איהר גרופע, וואס איז געווען אונטער חשד; זי וואלט אזוי איהר איינען לעבען געשטעלט אין געפאהר.
רחל איז דורכגעגאנגען די שרעקליכסטע ענויים, וואס א מענש קען נאר דורכגיין; עס איז געווען עפעס ווי גרויע, פינסטערע וואנט זענען ארום איהר אויפגעוואקסען און איהר פארשפארט אין א שוידערליכער איינזאמקייט פון וועלכער עס איז נישט געווען קיין אויסוועג צו אנטלויפען. דאס איז געווען מעהר וויפיל רחל האט געקענט אויסהאלטען און זי פלעגט זיך אפט כאפען, אז איהר מוח האט אנגעוואוירען דעם נארמאלען וועג פון דענקען, און א שרעק פלעגט איהר באפאלען, אז זי גייט ארונטער פון זינען. גאנצע נעכט פלעגט זי ליגען און וויינען, אויסגייסען איהר צעווייטאגט הארץ בעטען הילף, אבער פון וועמען?
איינזאם, און אליין, באזיגט און צעטראָטען, איז זי איצט געווען אין א שרעקליכער וועלט און איהר נערווען און געשריי פלעגט זיך אפשלאגען אין די פינס־טערע נעכט, ווי דער פארצווייפעלטער רוף פון א פארלוירענעם אין א מדבר, וואס יעדע מינוט קען איהם א ווילדע חיה פארצוקען.
אין איין פינסטערער נאכט, ווען זי האט זעהר ביטער געוויינט, איז צו איהר געקומען א פרוי — גוטהארציגע פרוי, די פרוי האט איהר ארומגענומען און אין א זיכערען בעט געלייגט און איהר געזאגט, אז קיין שום בייז זאל איהר נישט שאַטען...
רחל האט זיך איינגעקוקט און דערקענט איהר מאמען.
— מאמע! מאמע! טייערע, הארציגע מאמע!
זי האט אליין נישט געוואוסט, פארוואס נאר זי האט זיך פאר איהר מאמען געגומען פארענטפערן:
— מיינע הענט זענען ריין פון בלוט! סענט לא דריזוענבאר. סטעפאן נישט איך! נישט איך האב אים הרגעט!
די געשפענסטער פון די דריי טויטע זענען איהר געוואקסען און אויף איהר צוהדריגליך געקוקט, און מיט אמאל זענען זייערע אויגען פארשוואונדען און אנשטאט אויגען האט זי געזעהן אויסגעהוילטע לעכער און שארבענס...
— מאמע! מאמע! נישט איך!
— מיין קינד, רחלע, נישט די! גאט. דער יודישער טאט איז א גאט פון נקמה!
(פארטזעצונג קומט).

זאַל
פילהאַרמאַניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20
טעל. 213-84

מאָנטאָג דעם 15-טען ד. ח. 8.45 אָוונט קומט פאָר אין פילהאַרמאַניע

אַ קאָנצערט פון ערשטען לאורעאט
פון דריטען אינטערנאַציאָנאַלען שאָפּען-קאָנקורס

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאַניע. פרטים אין די וויטערדיגע אַנאָנסען.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 12-טען מערץ

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שול-קינדער, 11.30 אוידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט פון אַ מאַנדאָלין-אָרקעסטער, 12.40 ידיעות, 12.50 שמועס, 1 פּליטען, 2.57 לאַדזשער בערזע, 3 ווירטשאַפטליכער שמועס, 3.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 3.45 — פּליטען, 4.15 — שמועס מיט קראַנקע, 4.30 פילם-מעלאָדיעס (פּליטען), 5 פעליעטאָן, 5.15 קאָנצערט, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט-ידיעות, 6.20 טאַנץ-מוזיק, 6.50 „ווי איך בין געגאַנגען אין לאַזי באַרזוים" — שמועס, 7.20 מוזיק, אוידיציע, 7.45 שמועס וועגען מוזיק - אינסטרומענטען, 8 טראַנסמיסיע פון דער וואַרשאַווער פילהאַרמאַניע — פינאַל פון אינטערנאַציאָנאַלען שאָפּין-קאָנקורס, 10 סקעטש, 10.15 טאַנץ-מוזיק (בעת דער פּויזע: די רעזולטאַטען פון שאָפּין-קאָנקורס).

שבת, דעם 13-טען מערץ

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.30 אוידיציע, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 איטאַליענישע מוזיק (פּליטען), 12.40 מיטאָג-ידיעות, 12.50 פּליטען, 2.30 פרייליכע אוידיציע פאַר קינדער, 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 3.40 אַמאָליגע זעלטענע לידער, 4 „בוים שוינעם דונאַי" — (פּליטען), 4.15 קאָנצערט, 5 פוילישע לידער, 5.20 פוילישער קאָנצערט, 5.50 איבערזיכט איבער די נייעסטע אויפגאַבען, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט-ידיעות, 6.20 סאַלאָן-מוזיק, 6.50 אַקטועלער שמועס, 7 אוידיציע פאַר פּאָלאַקען אין אויסלאַנד, 7.30 „פריהלינג אין איטאַליען" — מוזיק, אוידיציע, 8.30 פּאָעזיע, 8.45 אָוונט-ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 אָוונט-קאָנצערט, 10 „דער דאָקטאָר אונטערן מעסער", 10.30 טאַנץ-מעלאָדיעס, 11.30 קאָנצערט אויף פּאַרלאַנג (קאָנצערט זשוטשען).

מעלדונגען

יודישע געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט זש. ט. ק. (פּעטריקאָווער 101, טעל. 121-53)

אַ פּאָרלעזונג. היינט 9 אָוונט, קומט פאָר אַ פּאָרלעזונג א. ה. ט. „דער אינטעלעקט און די אינטעליגענציע".

אויספלוגען. מאָרגען, שבת, 2 אויספלוגען: 1) אין דער שטאָטישער גאַזאָווניע, זאַמעל-פּונקט אין לאָקאַל 10.30 פריה, 2) אין „אופּס" אויף דער אונטערנאַציאָנאַלער אויסשטעלונג פון האָלצשניטען, זאַמעלפּונקט אין לאָקאַל 4 נאָכמיטאָג.

אַ קלוב - אָוונט. שבת, דעם 13 ד. ח. אַ באַגעגעניש פון מיטגלידער. אָנהויב 9 אָוונט.

סקי-סעקציע. אין פאַל פון אַנטשפּרעכענדע אַטמאָספערישע באַדינגונגען וועלען שבת און זונטאָג פאָרקומען נאַרטען - אויספלוגען קיין לאַגעווניק.

אויספלוג קיין זאַקאָפּאַנע. אין די פּסח-טעג קומט פאָר אַן אויספלוג קיין זאַקאָפּאַנע אויף 7 טעג; דער אַרויספאָהר דעם 26 מערץ.

שפּראַך-קורסען. עס זענען אָרגאַניזירט געוואָרען גרופּען פראַנצויזיש פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע. עס ווערען אויך אָנגענומען איינשרייבונגען אויף יודיש און ענגליש.

תרבות סניף לודז

א) במוצאי שבת, 13 מערץ ב 8.30 הרצאת החברת. ז. הורינסקי על הנושא: הסדר הסוציאלי בישראל בתקופת התנ"ך והתלמוד. הכניסה חפשית.

ב) ספריתנו פתוחה בכל יום א' ג' ה' וז' מ 7—9 בערב.

ג) בכל יום ב' ב' 9 חוג לקורות ישראל בהנהלת החברת. צבי רונדשטיין.

בכל יום ד' ב 9 חוג לספרות עברית בהנהלת החברת. י. טריף.

ד) מתקבלות הרשמות לסטודיה הדרמטית — המנהלת ע"י הגב' עדה פילומסקה וה' י. גרבובצקי.

ה) מתקבלת הרשמות לשעורי הערב — למתחילים ומתקדשים.

KINO TEATR
MIRAŻ
ZIELONA? LISTOPADA 16

אָנהויב 4 נאָכמיטאָג

היינט און פאָלג. טעג!

נייעסטע מוזיקאַלישע פוילישע קאָמעדיע אונטער'ן נאָמען:

Ada, to nie wypada

אין די הויפּט-ראָלען:

Loda Niemirżanka
Antoni Fertner
Kazimierz Krukowski
K. Junosza-Stępowski
Romuald Gierasieński
Aleksander Żabczyński

וואַרשאַווער אָפיציעלע בערזע

האָלאַנד	–	–	–	288.60
לאָנדאָן		–	–	25.75
ניו-יאָרק (קאַבעל)		–	–	527,50
פּאַריז	–	–	–	24.12
פּראַג	–	–	–	18,41
ציריך	–	–	–	120,35

אָפיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי	–	–	–	100
3 % אינוועסטיציע I		–	–	64,85
3 — II	–	–	–	
4 — דאָלאַרובקע		–	–	45,50
7 — סטאַביליזאַציע	–	–	–	3,61
5 — וואַרש.		–	–	56,63
5 — לאָדזער		–	–	51,00

טעאַטער, מוזיק און פאַרוויילונג (קאָמוניקאַטען)

דריטע וואָך אומגעהויערער ערפאָלג פון „גאָט, מענש און טייוועל"

דער מאָריס-שוואַרץ קינסט-אַנסאַמבל אין פיל-האַרמאָניע האָט אַרייגעצויגען די גאַנצע לאָדזשער אינטעליגענץ און די פאָרשטעלונגען ווערען שוין די דריטע וואָך באַזוכט דורכ'ן בעסטען עולם, וועלכער איז אַנטציקט סיי פון שפּילען פון די אַקטיאָרען, סיי פון דער גאַנצער מאָדערנזירטער אויפפיהרונג אונטער דער טעכנישער האַנט פון מאָריס שוואַרץ.

עס איז פאַרהאַן אַ גרייסע שוועריגקייט פאַר דער טרופּע, וועלכע דאַרף צוליב די קאָנצערטען, אַ פאָר מאָל וועכענטליך פאַרלאָזען לאָדז אָבער די טעג ווערען די פאָרשטעלונגען נישט-פּאַר די נייטיגע צושויער פון די דורכפאָהרענדע שטעט.

היינט פרייטאָג, 9 אָוונט, מאָרגען שבת 4 נ. מ. און 9 אָוונט, ווי אויך זונטאָג 12 פאָרמיטאָג און 9 אָוונט ווערט געגעבען די אומאַפּרופליך לעצטע 5 פאָרשטעלונגען.

מאָנטאָג, דינסטאָג און מיטוואָך שפּילט די טרופּע אין פּיאָטרקאָוו און טאָמאַשאָוו.

פון דער ביאַליסטאָקער טרופּע אויף זגערזשער דר

היינט פרייטאָג, מאָרגען שבת ווערט געשפּילט די קאָמעדיע „ערליכע גנבים", נאָך דער פאָרשטעלונג אַ גרויסער דיווערטיסמענט. שבת ביינאַכט און זונטאָג אָוונט ווערט געשפּילט צו 10, און 11 מאָל „דאָס וואָלגאָ-מיידעל", און זונטאָג 4 נאָכמ. ווערט געשפּילט צום 3-טען מאָל „אַלץ פאַר קינדער".

יאַנאָשיק אין קינאָ „איראָפּאַ"

פון הונדערטער יאָהרען לעבט צווישען די מאַסען די שיינע העלדיש ראָמאַנטישע לעגענדע פון דעם העטמאַן זבאָיניצקי יאַנאָשיק, וועלבער איז געוועזן אַ אידעאַלער העלד, אידעאַלער מענש און אידעאַלער געליבטער.

אונבארחמנות'דיג האָט ער פאַרפאָלגט רייכע און פאָרמעגליכע, און דאָס באַקומענע געלט פאַרטיילט צווישען די פאַרוויסטע און נאַקעטע אָרעמעלייט. ער האָט געלעבט ווי אַ העלד און געשטאָרבען ווי אַ העלד. נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ער איז אומגעקומען ווי אַן אַרעסטאַנט, נאָך אַ געריכטס-אורטייל. די גרויסע קינאָמאַטאָגראַפישע עפּאָפּעע יאַנאָשיק העטמאַן זבאָיניצקי גייט היינט אויפן עקראַן אין קינאָ „איראָפּאַ".

קאָנצערט פון 1-טען לאורעאט פון דריטען אינטערנאַציאָנאַלען שאָפּען-קאָנקורס קומט פאָר אין פילהאַרמאַניע

דער דריטער אינטערנאַציאָנאַלער שאָפּען-קאָנקורס, וועלכער קומט איצט פאָר אין וואַרשאַ ענדיגט זיך ווי באַקאַנט היינט אין אָוונט.

צום קאָנקורס האָבען זיך געמאָלדען איבער 250 קאַנדידאַטען פון אַלע נאַציאָנאַליטעטען, צווישען וועלכע ס'זענען צוגעלאָזען געוואָרען 105, וועלכע רעפּרעזענטירען 22 מלוכות, אין דער צאָהל אויך פראַנקרייך, גריכענלאַנד און יאַפּאַן, וועלכע האָבען אין די פריהערדיגע פאַרמעסטונגען נישט גענומען קיין אַנטייל.

אין קאָנקורס נעמען אַלזאָ אַנטייל פּיאַניסטען פון: ענגלאַנד, עסטרייך, בעלגיען, בולגאַריען, טשעכיען, עסטלאַנד, פראַנקרייך, גריכענלאַנד, האָלאַנד, יאַפּאַן, יוגאָסלאַוויען, לאַטוויע, דייטשלאַנד, פּאַלעסטינאַ, פּוילען, רומעניען, אַמעריקאַ, שווייץ, אונגאַרן און סאָוויעט-רוסלאַנד.

דער קאָנצערט פון ערשטען לאורעאַט פון דריטען אינטערנאַציאָנאַלען שאָפּען-קאָנקורס וועט פאָרקומען ביי אונז אין זאַל פון פילהאַרמאַניע, מאָנטאָג דעם 15-טען מערץ 8.45 אָוונט.

דער קאָנצערט וועט זיכער אַרויסרופען אין די מוזיקאַלישע קרייזען אַ גרויסע פאַראינטערעסירונג. בילעטען שוין צו באַקומען אין פילהאַרמאַניע.

פון קינאָ-רעווי „יאַר"
קילינסקיעגאָ 124

אין קינאָ רעווי „יאַר" איז ווידער הוימליך, עס האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפען די בעסטע אַרטיסטען פון די פוילישע ביהנעס, ווי ריטאַ קאַנאַזשעווסקאַ, יעזשי דאַרסקי א. אַ. אין דעם פּרעכטיגען פּראָגראַם א. נ. „מאַטראָזען פּאַראַדע". אויפן עקראַן „קאַרנאַוואַל און ליבע".

פון די פוילישע טעאַטערס

אין שטאָטישען פוילישען טעאַטער ווערט היינט און מאָרגען 8.30 אָוונט געשפּילט די קאָמעדיע „גדיבי מלאַראָשטש וויעדזשאַלאַ, אַ סטאַו אַשטש מאָגלאַ". מאָרגען שבת 4 נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט „גרובע ריבי".

— אין טעאַטער פּאָלסקי ווערט היינט 8.30 אָוונט געשפּילט בערנאַרד שאָו'ס פּיעסע „פּראָפעסיאַ פּאַני וואַרען". מאָרגען שבת 8.30 אָוונט ווערט געגעבען אַלס פּרעמיערע בריקנער'ס „עליזאַבעטע קרולאָוואַ דזשאַגלי" מיט האַרעצקאַ אין דער הויפּט-ראָל.

— אין פּאָפּולאַרני ווערט היינט 8.15 אָוונט געשפּילט „דאַמי אין הוזאַרי". מאָרגען שבת 8.15 אָוונט ווערט געגעבען אַלס פּרעמיערע די קאָמעדיע „ראַז שען טולקאָ זשיע".

טעלעגראַמען

געזעץ וועגען אויסנאַהמס-צושטאַנד פאַרעפענטליכט אין דזשענניק אוסטאַוו

אין לעצטען נומער פון „דזשענניק אוסטאַוו" איז ערשינען אַ געזעץ וועגען אויסנאַמס-צושטאַנד.

דער אויסנאַמס-צושטאַנד ווערט באַשטימט דורכ'ן מיניסטאָרען-ראַט, לויטן פאָרשלאַג פון אינערן-מיניסטער און מיט דער דערלויבעניש פון מלוכה-פּרעזידענט. אין רעזולטאַט ווערט פאַרהאַנגען די פּערזענליכע פרייהייט. אומבאַריהרליכקייט פון די וואוינונגען, פרייהייט פון וואָרט, דאָס געהיימניס פון דער קאָרעספּאָנדענץ און פון די פרייהייט פון פאַראייניגען זיך.

צווישען אַנדערע האָט די אַדמיניסטראַטיווע מאַכט דאָס רעכט זעלבסטשטענדיג צו מאַכען פּערזענליכע רעוויזיעס אין וואוינונגען, פאַרהאַלטען אין אַרעסט, אינטערנירען אין די פאַראויסגעזעצטע ערטער. באַשטימען וואוין-ערטער און אַרויסשיקען.

עס קאָן אויך איינגעפיהרט ווערען אַ פּרעווענץ-צענזור. דאָס געזעצליכע אָבשטעלען אָדער קאָנפיסקאַטע פון ציייטונגען, דער קאָלפּאָרטאַזש-פאַרבאָט.

די מאַכט איז באַפולמעכטיגט איבערצוקוקען און קאָנפיסקירען יעדע קאָרעספּאָנדענץ און קאָנטראָלירען טעלעפאָנישע געשפּרעכען: די טעטיגקייט פון די פאַראיינען קאָנען פאַרהאַנגען ווערען, זייערע אַקטען קענען דורכגעקוקט ווערען. די מאַכט האָט דאָס רעכט אָנווענדען צו זיין בעת די פאַרזאַמלונגען און מבטל מאַכען געזעצען.

דער אינערן-מיניסטער האָט דאָס רעכט אַרויסצוגעבען ספּעציעלע פאַראָרדנונגען וועגען אויסאַרבייטען געוועהר און אַמוניציע, טראָגען מונדירען און אויסצייכנונגען, מאַכען פאָטאָגראַפישע אויפנאַהמעס, אָרגאַניזירען אימפּרעזעס און פאַרזאַמלונגען, באַגרענעצען דעם פאַרקעהר אויף די וועגען.

דאָצענט פון לעמבערגער אוניווערזיטעט ד"ר סטאַהל

באַוואָרפען געוואָרען מיט פוילע אייער

וואַרשאַ, 11 (טעלעפאָניש)

מיט איינינע טעג צוריק האָט דער דאָצענט ד"ר זדזשיסלאַוו סטאַהל, וועלכער איז געוועזן פאַר געזעהען אַלס ליטער פון דער יוגענט-אָפּטיילונג פון פאָלקאָווניק קאָץ'ס אַקציע, פאַרעפענטליכט אין „קוריער פּאָראַנני" אַן אַרטיקעל וועגען דער יוגענט, מאַכענדיג איהר דעם פאָרוואורף, אַז זי לעבט נישט מיטן אייגענעם לעבען, נאָר דינט אַלס אָפּעראַציע-גאַביט פון פּאָליטישע פּאַרטייען.

דינסטאָג נאָכמיטאָג ווען ד"ר סטאַהל האָט געהאַלטען אין דער לעמבערגער אוניווערזיטעט אַ פאָרלעזונג האָט אַן ענדעקישע באָיובקע איהם באַוואָרפען מיט פוילע אייער.

GDZIE kupić OBUWIE?
dobre, wygodne i tanie
tylko we firmie ALFRED HEINE
POMORSKA 24, tel. 175-74.

פּייערליכע עפענונג פון דער אויסשטעלונג פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט

וואַרשאַ, (יט"א) די „געזעלשאַפט פריינד פון העבראישער אוניווערסיטעט אין ירושלים" טיילט מיט:

היינט, פרייטאָג, 12 אַזייגער וועט פאָרקומען אין די זאַלען פון דער יודאיסטישער ביבליאָטעק, טלאָמאַצקאַ 5, די פייערליכע עפענונג פון דער אוניווערזיטעטס-אויסשטעלונג „דער העבראישער אוניווערזיטעט אין בילדער און דיאַגראַמען". די עפענונג וועט באַערען מיט זיין אָנוועזענהייט דער רעקטאָר פון דער העבראישער אוניווערזיטעט אין ירושלים, פּראָפ. הוגאָ בערגמאַן.

פייערליכע אויפנאַהמע לכבוד דעם רעקטאָר פּראָפ. הוגאָ בערגמאַן

וואַרשע, (יט"א) אין דער פּריוואַט-וואוינונג פון אינזש. א. לעשטשינסקי איז פאָרגעקומען אַן אויפנאַהמע לכבוד דעם רעקטאָר פון דער העבראישער אוניווערזיטעט פּראָפ. ד"ר הוגאָ בערגמאַן מיט דער באַטייליגונג פון פאָרשטייער פון די יודישע אינטעלעקטועלע, ווירטשאַפטליכע און פינאַנסיעלע קרייזען, ווי אויך יודישע פּרעסע.

די בודזשעט - סעסיע זאָל געשלאָסען ווערען דעם 24 מערץ

וואַרשאַ, 11 (טעלעפאָניש)

ווי מען שמועסט וועט די לעצטע זיצונג פון סענאַט פאָרקומען דעם 22-טען, און צומאָרגענס דעם 23 זאָל פאָרקומען די לעצטע זיצונג פון סיים מיטן ציל צו ערלעדיגען די סענאַט-אויסבעסערונגען.

וואַהרשיינליך וועט דעם 24-טען ד. ח. פאַרעפענטליכט ווערען די פאַראָרדנונג פון מלוכה-פּרעזידענט וועגען שליסען די בודזשעט-סעסיע.

עס הערשט די איבערצייגונג, אַז די רעגירונג וועט נישט פאַרלאַנגען קיין פולמאַכטען און אין מאַי אָדער יוני וועט דער סיים צוזאַמענגערופען ווערען אויף אַן'אויסערגעוועהנליכע סעסיע.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער. סיפיליס און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
נעמט אָן פון 8—11 ביינאַכט און 4—9 אָוונט

Dr. med. **H. LUBICZ**
ספּעצ. פאַר הויט וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
האָט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל-גאַס 7 אויף
69 פּילסודסקיעגאָ 69
(רוג נאַרוטאָוויטשאַ) טעל. 141-32
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 און 5—8 אָוו.
זונטאָג און חגאות פון 9—11 פריה.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט, געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
האָט זיך איבערגעצויגען פון פּעטריקאָווער 10 אויף
161 פּעטריקאָווער 161
טעל. 245-21
נעהמט אָן פון 8 ביז 2 ביינאַכט און פון 7 ביז 9 אָוו.
זונטאָג און חגאות פון 9 ביז 1 ביינאַכט.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצאַ-פּרייזען

די נויט איז אומבארחמנותדיג
העלף די, וואָס געניסען פון
„תומכי אורחים"

Kino-Rewii **JAR** קיליגסקיעגא 124

הייגט און פאלגענדע טעג!
פרזכטיגער הומארפאלער פראגראם!
„מאטראזען־פאראדע“
עס נעמען אנטייל די ליבלינגע פון לאדזער פובליקום, די שטערנס פון די פוילישע רעווי־ביהנעס Rita Konarzewska סובריטקע, Jerzy Darski הומאריסט
Trio Ron—Vald, Maria Ernet, Basia Nelska, Leon Wartski i Igo Skorasiński.
אויפן עקרען: „קארנאוואל און ליבע“, ווינער פראדוקציע, אין די הויפטראלען: Herman Thimig i Hans Moser
אנהייב טעגליך פון 6 אווענט. שבת 4 א זייגער נאכמיטאג. זונטאג 1 א זייגער בייטאג. שבת — פרייזען פון אלע פלעצער אויפן 1־טען סעאנס צו 54 גר.

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

די בעסטע ווינער מוזיקאלישע קאמעדיע
הייגט און פאלג. טעג:
„נאר דו“ (Frauenparadies)
אין די הויפטראלען: IWAN PETROWICZ, Mortensja RAKY, George Aleksander i Leo Slezak
פרייזען פון די פלעצער פון 54 גר. פאספארטו און הנחה־בילעטען אונגילטיג
אנהייב 4 א זייגער

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

גיט די שענסטע פילמען! הייגט און פאלג. טעג! פרעכטיגער פילם־ווערק, רעזשי W. S. VAN DYKE'A
„SAN FRANCISCO“
דער עמאציאנעלסטער עראטישער קאנפליקט אין פלאמענדען פילם־ראמאנס. אין די הויפט־ראלען: CLARK GABLE, Jeanette Mac Donald
אויסערן פראגראם: וואכען־זשורנאל און פ.א.ט.־כראניק. — אונזער לאזונג: די בעסטע פילמען, די נידריגסטע פרייזען. — פרייזען אויף אלע סעאנסען פון 54 גר.
אין די נאהנסטע טעג וועלען זיך בעווייזען אויף אונזער עקראן צוויי נייע שלאגערס: I. „Ostatni Mohikanin“, II. „Ucieczka Tarzana“

קלאנג־קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

קינא **PALACE**

גרויסע ליבע פון בעטהאווען
אין דער הויפט־ראל: דער גרעסטער יוד. טראגיקער HARRY BAUR
אנהויב שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג, פון 12—2 און פון 2—4 — 80 גר.

אכטונג אכטונג
100־טער מענטשען
האבען זיך שוין איבערצייגט, אז די בעסטע
היגיענישע טאפטשאנעס
מאזעטסעס און מאטראצען
ווי אויך פערשידענע טאפעציר־ארביי
זענען נאר צו בעקומען אין דער 1־טער לאדזער ווערקשטאט פון אויסגעבעסערטע היגיענישע טאפטשאנען און מאטראצען
„ZURMA“ א. ג.
אינה.: ל. מרוז.
Łódź, Cegielniana 58
telefon 178-21.
סאלידע און פינקטליכע אויספיהרונג

ווייכטיג נייעס
פאר לאנג־געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין מאנדייט־מלבושים דען איך דער געוועזענער געשעפטס־אנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ה. מענדראווסקי האב צוליב זיין אפרייזע נאך ארץ־ישראל ערעפענט א געשעפט פון
יודישע לאנגע מלבושים
מיט גוטע בעשטעלטע ארבייט און גאראנטירטע צופרידענהייט אויף פאר נישט טייערע פרייזען ווי מאנדייטער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער אלערליי יודישע מלבושים אויך גאנצע אויסשטייער פאר חתנים. — אויף פערלאנג הערם אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, געדענקט דן אדרעס
א. ווארטסקי און י. זיסהאלץ
פולנאצנא 5 אין הויף. סאלידע בעדינונג
הילפט פאר עלעגאנט געקליידעטע! און מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע מאטנער.

REWELACJA
KASA KONTROLNA „ALARMO“
„TARS“, Piotrkowska 200, tel. 113-70
tylko zł. 85.-
Prospekty na żądanie. Demonstracja nie obowiązuje do kupna.
SPRZEDAŻ RÓWNIEŻ NA RATY.

Perfumerja ZGIERSKA 4 tel. 263-39 „MODERNE“
עמפפעהלט א גרויסן אויסוואהל פון פערפומעריע־ווארען פון אלע אינלענדישע און אויסלענדישע פירמעס צו זעהר נידריגע פרייזען. ביי א גרעסערן איינקויף־ספעציעלע ראבאטען.

דער בעקאנטער הערן־שניידער־אטעליר
A. LEWKOWICZ
נארוטאוויטשא 4 טעל. 236-02
איז געווארען איבערגעטראגען פון 11 ליסטאפאדא 5 אויף. ס'ווערען אויסגעפיהרט בעשטעלונגען לויט די לעצטע מאדעלען. איך עמפפעהל זיך וועגען דער נעהנטער קונדשאפט.

בחנם ווערט צוגעפאסט
אלערליי גלעזער!

„OPTICUM“
28 פיעטריקאווער 28
בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער־גלעזער, קאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטער, אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.
ס'ווערן אויך אויסגעפיהרט רעצעפטען פינקטליך און רעעל. — געדענקט די אדרעס
עס ווערען אנגענומען אלע ארט רעצעפטען פון די ה"ה דאקטוירים

אכטונג,
קאנפעקציאנערן און שטריקער!
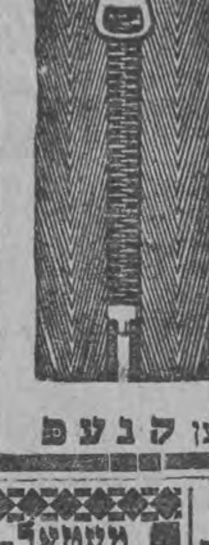
דערמיט מאך איך באקאנט דער ג' קונדשאפט, אז אונזער לאגער איז פארזעהען מיט א גרויסן אויסוואהל פון
רייזפערשלוסעס
אויף אלע צוועקען צו פאבריקס־פרייזען
ה. אפפעלבוים
2 פולנאצנא 2
טעל. 142-92 קאנטא P.K.O. 68384
אויך בעקומט מען ביי מיר אלע סארטען קנעפ

בריפבויגען, קאנווערטען, רעכנונגען, חתונה־קארטען, מערק. עטיקעטען

יעדע אונטערנעהמונג, יעדעס געשעפט נויטיגט זיך אין דרוק־ארבייט

האלא!!!
נאר אין דער שנעל־דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8 טעל. 255-09
בעקומט איהר דרוקארבייט אין פיינסטער אויספיהרונג מיט די מאדערנסטע שריפט צו די ביליגסטע פרייזען.

גוטליג
עקספעדיענטקע
צו ערפארען אין „Bar ala Fourchette“ פיעטריקאווער 62. בעפארצוגט קוואליפיצירטע, וועלכע האבען שוין געארבייט אין דער בראנזשע.

מעטאל־בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער־וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל
ווזשימאטשעס, אייז־קאסטענס, פעלד־בעטען פאטענט „Perfekt“ א. ד. ג. קויפט מען
אמביליגסטן איז דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס־לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס. ספעצ. רעפעראטור־ווערקשטעל און לאקירער

מחזורים, הגדות
25% ביליגער
איז סקלאד ספרים וטליתים
„מסורה“, לאדז, פילסודסקי 34
עס איז צו בעקומען אלערארט מחזורים, הגדות אין פראכט־באנד אויך אלערארט ספרים א ספעציעלער אויסוואהל פון כלה סדורים פון פראכטבאנד מיט לעדער־טאשען. טליתים וואלענע, זיידענע וארטלען, קאפלען, ציצית, ספעציעל די וועלט־בארימטע הגדה זבח פסח פון אברבנאל. געדענקט דעם אדרעס בוכהאנדלונג „מסורה“ לאדז, פילסודסקיעגא 34, פראנט־געוועלב ווי אויך דורכ'ן טויער.

מעכאנישע שלאסעריי
י. רעדער
ליסטאפאדא 11
(רוג זאכאדניא)

ס'ווערט געזוכט צו קויפען
א דרוק־מאשין
א צילינדער, א האלבער בויגען 63 x 95 (ליליפוטקא). — אפערטען אונטער „W“ אין אדמיניסטר. פון „נייעם פאלקסבלאט“.

די בעסטע און די שענסטע
פאטאגראפיעס
קאנט איהר בעקומען געמאכט צו אלע ארט לעגיטימאציעס נאר אין דעם קינסטלערישען אטעליר
„POLONIA“
לאדז, גדאנסקא 31
אינהאבער: י. גוטערמאן.

וויכטיג פאר
ברוך־קראנקע

(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען־ביין (הויקערס). פאראליזשע, בייןשווינדזוכט. פלאטפוס און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען־ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל־באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע־זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צונעפאסטע לייב־הייל־באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.
נעגען ביין־שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען, פון אלע סיסטעמען.
נעגען שמערצענדע פלאטפיס ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס־מאדעלען.
נעגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי־שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלע הייל־ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגיגסקא)
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

F-ma J. WINDMAN i Syn
Łódź, Piotrkowska 35.
TEL. 112-23. גרינדונג ס'יאהר 1885.

צום פרילינג-סעזאן שפאציר= ספארט שיך
זענען מיר שוין פערזעהען מיט א זעהר רייכען אויסוואהל פון
פאר דאמען, הערן און קינדער אין די מאדערנסטע פאסאנען און קאלירען.
טראץ דער העכערונג פון די פרייזען אויף לעדער, פערקויפען מיר שיך צו די אלטע פרייזען.

Niemasz ponad MYDŁO „WYGODA"

OKULARY
BINOKLE
LORGNON
istn. od r. 1894 MĄGAZYN OPTYCZNY
SZYMON URBACH
Sp. z o. o.
Łódź, Piotrkowska 33. Tel. 222-23.

אפטיק אורבאך, פיעטריקאווער 33

בעקומען אויסצייכנונג'ען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין דז גרעסטע שטעדט פון אייראפע און אין תל-אביב (ארץ-ישראל)

MAG Nr 2
(NIE FARBA)
SIWYM WŁOSOM PIERWOTNY KOLOR

פערקויפט אין אלע אפטייקען, אפטייק-סקלאדן און פארפומעריעס.
Fabr. Chem. - Kosm.
„Pharmachemja", Bydgoszcz.

ZAWIADOMIENIE
Niniejszym zawiadamiamy naszych P. T. ODBIORCOW, że reprezentację i skład fabryczny naszej FIRMY na ŁODŹ powierzyliśmy
p. Stanisławowi Rożyckiemu
Łódź, Piotrkowska 111, tel. 129-29 i 187-87
Z poważaniem
Fabryka biszkoptów i pierników
KAZIMIERZ MYSTKOWSKI
KALISZ

די ערשטע און עלטסטע
ארטאפעדישע אנשטאלט אין לאדז,
עקזיסטירט פון יאהר 1895 — בעשענקען געווארען מיט גאלדענע מעדאלען
ר. קאוואלסקי,
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59

קראנקע אויף רוקמור און פארשידענע פארקרימונגען פון קערפער קענען באקומען אין מיין אנשטאלט, וואס געפינט זיך אונטער מיין פערזענליכער לייטונג, אלערליי ברוך - גארטלען (רופטוראווע) צום בויך, נאפעל אפעראציאנס - גארטלען, פראטעזען אויף פיס און הענד, גארסעטען אויף הויקערס ווי אויך וואקלעקעס אויף פלאטפיס. שטרימף און עלאס-טישע באנדאזשען אויף אדערן א. אז. וו.
אייגענע רעפערטואר - ווארשטאטען אויפן ארט, וואס האבען א שייכות מיט ארטאפעדיע
באמערקונג: דאמען און הערען באדינונג
זעהר צוגענגליכע פרייזען.

אכטונג, לאדז און פראווינץ!
די לאנג-עקזיסטירנדע פירמע פון
יודישע לאנגע מלבושים
מ. לאבערשטיין מאכט בעקאנט די געעהרטע קונדשאפט, דאס מען געשעפט און פערזעהען מיט נרעסטען אויסוואהל פון לאנגע מלבושים ווי אויך א ספעציעלע אפטיילונג פון די בעסטע קאליטעטען סחורות אויף בעשטעלונגען, וואס הערען פ. וופגעפערטיגט און דער קורצסטער צייט לויט'ן פאריגנ. געדענקט דעם אדרעס!
משה לאבערשטיין
אנראדאווא 1, אין הויף, 1. שט: לינקס

כעמיש= באק'ספריאלאגישע אבאראטאריום
פ. שאץ
פיעטריקאווער 37

ZAKŁAD MEBLOWY B-ci ORENBUCH
Piłsudskiego 50 pr. of. II w. I piętro.
WYKONUJEMY MEBLE STYLOWE i NOWOCZESNE w g najnowszych projektów, gwarantujemy solidnem wykonaniem i długoletnią trwałość naszych mebli.

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
JÓZEF FINKIEL
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציאליסט פאר הארץ און לונגען-קראנקהייטען)
האט זיך איבערגעצויגען אין ה
זאוואדזקא 6, וו. 8,
טעל. 200.90.
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אווענד.

Dr. med.
Markowiczowa
choroby skórne i weneryczne
MONIUSZKI 2, tel. 166-65,
Godz. przyjęć 8—1, 3—7 po poł.

Dr. Różaner
ווענערישע און געשלעכטס=קראנקהייטן
9 נארוטאוויטשא 9
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג
און פון 5 ביז 8 אווענד.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-טראקט
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיען 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5—7 נאכם.

Centralna Poradnia Wenerologiczna
ווענערישע, הויט און מענער= שוועכע.
ספעציעל קאסמעטישער קאבינעט
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אין אווענד.
פרויען נעמט אן א פרוי=דאקטאר.
Piotrkowska 88
tel. 143-63.
וויזיט 3 זל.

לעטשניצע
פאר וועגעריש=קראנקע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1, טעל. 205-38
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענט.
ווענעריש-קראנקע. מענער-שוועכע
און הויט-קראנקהייטען
שטראלען פון פלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת-לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אבעראטונג 3 זל.

Dr. med. J. PIK
נערוועז - קראנקהייטע, נעראזיטעט
סעקסועלע שוועכע
פריוואט:
אל. קאשטשושקי 27,
טעל. 175-50.
נעמט אן פון 5- 7½ אווענד.
פאר אונפערמעגליכע- לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם בינעקאלאגי-שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און טסלערא קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02
נעמט צן פון 9-10 פריה 3-5 און 8-9 אוו.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט

ד"ר מעד.
דניאל כהן
אינערליכע קראנקהייטען
און נערוועז
זגיערסקא 24, טעל. 228-08
נעמט אן פון 4 ביז 8 אווענד.

לעטשניצע
פאר וועבעריש=קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאקטאר
פון 11-1 און פון 5-7 אווענד,
א בעראטונג 3 זל.

צאהן-ארצט סטאמאטאלאג
Józef Rick
צאהן= און מויל = קראנקהייטען
פאלודניאווא 9.
נעמט אן פון 9—1 און פון 3—7 אווענד

Dr. med.
P. Braun
ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
Michał Eljasberg
CHIRURG
przeprowadził się
na ul. Zachodniej 63
tel. 117-87

Doktór
C. J. Prawda
אינערליכע קראנקהייטען
זגיערסקא 20 טעל. 133-26
נעמט אן פון 5–7 אווענד.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען.
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
פון 12 ביז 1 בייטאג.

Dr. med. I. SER
choroby wewnętrzne
האט זיך איבערגעצויגען אויף
Al. I-go Maja 3, tel. 174-41.
נעהמט אן פון 4-6 נאכמ.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגעזשער 11. טעלעפאן 246-09.
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו

אויערען, נאז און האלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר-רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענד
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען= גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערלייפאטאגראפיעס

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעצ. פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5—8.30

Dr. I. Piechowicz
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
האט זיך איבערגעצויגען אויף
20 שרודמיעסקא 20,
טעל. 107-79.
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 3—7 אוו.

ZWYCIĘSTWO OSIĄGNĘŁA OPONA SEMPERIT

HURTWNIA WYROBOW GUMOWYCH **CH. TENENBLUM** NARUTOWICZA 16. TEL. 140-59 Repr. BERSON-SEMPERIT

OPONY SAMOCHODOWE MOTOCYKLOWE ROWEROWE zawsze na składzie!

ARTYKUŁY CHIRURGICZNE wszystko z gumy oraz płyty CELULOIDOWE

די צייט פון קריזיס ברענגט צו קריזיס-פרייזען

בעקענט זיך מיט אונזערע פרייזען און איהר וועט אליין פעסטשטעלען. אז נאר ביי אונז וועט איהר פאר א נישט־יגער סומע בעקומען די בעסטע סחורות.

KONSUM

ראקיטשינער 54. צוזאמען מיט טראמווייען 16,10 מיר שיקן איבער פאסט-פעקלעך קיין סאוויעט-רוסלאנד אויפן גרונד פון א ספעציעלן אפמאך מיט דער פארשטעהערשאפט פון ז.ס.ס.ר. אינפארמאציעס אויפן ארט

קלאנגקינא-טעאטער **RAKIETA** שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלג. טעג!

„מאריא סטוארט"

אין די הויפטראלען: Fryderyk March i Katarzyna Hepbürn

אנהייב 4 נאכמ. זונטאג און יום-טוב 12 אזייגער ביי... אויפן 1-טען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 54 גר.

היינט און פאלגענדע טעג! אונשטערבליך מייסטערווערק פון שעקספיר. אין דער פילם-רעזשי פון Georg Cukor

„ROMEO i JULJA"

אין די הויפטראלען: NORMA SHEARER i LESLIE HOWARD. אויסערן פראגראם: „לאקאמארעו-ארקעסטער" הערליכ... סענסאציאנעלע מוזיקאלישע קאמעדיע. אנהייב 4 א זייגער נאכמ. שבת און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג. פרייזען פון 50 גר.

CORSO

ארציפילם, געשאפען אויפן גרונד פון שענסטען ליבעס-ראמאנס פון ארציפירשט RUDOLF און דער באראנעסין VESTERY

MAYERLING

אין די הויפט ראלען: Charles BOYER i Danielle DARRIEUX. נעקסטער פראגראם: „איהר עססעלענץ באפ... פרייזן פון די פלעצער: 1-1,09, 2-90 גר. 3-50 גר. הנחה-בילעטן 70 גר. אנהויב טעגליך 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 א זייגער

סלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE 74/76 זשעראמסקיעגא (רוג קאפערניקא) היינט און פאלגענדע טעג

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פריוע פאסטענס

א יונגעל אדער א מיידעל צו לייכטע ארבייט באלד געצאהלט ווערט געזוכט אל. 1 מאי 20 וו. 40.

א שטאפערין ווערט געזוכט, פון זאפארט פיעטריקאווער 116 ביי איזשביצקי

עס ווערט געזוכט טריקא און קע-פער נייערינס א היים צו נעמען פון אגערלאק, זאכאדניא 51 בלייוויים. ביי ציטרינאווסקא.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטען טיטען ארבייטער ספעציעל צו קליינע טיטלעך צו ווענדן זיך פאלודנאווא 6 וו. 16

אנ'ערשטקלאסיגער כאלופניק אויף מענער בעשטעלט ספעציעל אויף פאלטאן ווערט זאפארט געזיכט, אפערטען אין אד-מיניסטראציע אונטער „כאלופניק".

אין דער שאכטעל-פאבריק פון ס. קאפלאוויטש, קילינסקיעגא 41, ברויך מען צו האבען א גוטען פאמאצניק און א ליין-שמירער.

2 מיידלעך קוואליפיצירטע צו אויבער-וועש מיט מאשינען ווערען געזוכט. — דאלנא 32, וו. 40.

ס'ווערט געזוכט פון זאפארט א קעט-לערין ווי אויך א וויקאנטשארקע צו טרי-קא וועש, ספעציעל רעפארמען פילסוד-סקעגא 9 וו. 5.

ס'איז נויטיג א יונגעל פון אנשטענ-דיגע עלטערין אין א געשעפט אריין ביי לעדערמאן גלובנא 22 אין קאנפעקציע געשעפט.

עס ווערט געזוכט א שפולערין צו קראפט ווי אויך א לערן-יונגעל, פיעטרי-קאווער 31 וו. 32.

עס קאנען זיך מעלדען 2 אויבער-וועש נייהערינס מיט אדער אהנע מאשין פרשעיאזד 78 וו. 1.

ס'ווערט געברויכט א יונגעל פון ארענטליכע עלטערן, זיך מעלדען זא-וואדזקא 2 פראנט אין דער פראלניע.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער שטריקער צו לינקס, לינקס, ערפאהרען זאוואדזקא 23 וו. 31.

ס'ווערט פון זאפארט געברויכט א קוואליפיצירטע קארמעלען-איבערציהערין ווי אויך א פאקערין. ערפאהרען: Wytwórnia Czekolady „Progress" 11-go Listopada 14.

ראקאלען

אפצוגעבען א שיין מעבלירט זוניג צימער מיט א באזונדערן איינגאנג מיט אלע בעקוועמליכקייטען פאר 2 פערזאן אדער א יונג פארפאלק, זאכאדניא 21, וו. 4.

Do Współmieszkania ze wszelkiemi wygodami poszukiwany przyzwoity pan. wiad. Wólczanska 4 m. 9.

א צימער מיט א בעזונדערען איינ-גאנג אפצוגעבען פאר א פאר-פאלק אדער פאר אנ'עינצעלנעם פערזאן גלובנא 42 וואוינונג 19.

א זוניגע קיך מיט א בעזונדערען איינגאנג זאפארט אפצוגעבען 11 ליס-טאפאד 31 וו. 24.

פאבריקס לאקאלען 2 זייטען ליכט צענטראל בעהייצונג מיט פערטיגע טראנס-מיסיעס צו פערמיטען טעל. 193-74.

אפצוגעבען א שטוב אויף א פרא-צאווניע. עס קען אויך זיין צום שלאפען. צו ערפאהרען 11-טער ליסטאפאד 24, וו. 19.

ס'ווערט געזוכט אן איינפאך מעב-לירט צימערל מיט א באזונדערן איינגאנג פאר א יונג פארפאלק (ארבייטס-מענשען) אפערטען אונטער „925" אין אדמינ.

צו פערדינגען א צימער מיט א באזונדערן איינגאנג פאר 2 קאוואלערן אדער פריילינס מיט אלע באקוועמליכ-קייטען, קילינסקיעגא 48 וו. 7a.

צו פערמיטען 3 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען, הויכפארטער, אויף א וואוינונג עווענטועל אויף א געשעפטס-לאקאל, צו ערפאהרען ביים ווירט, זאוואדזקא 16a.

פערשידענעס

א יונגערמאן פון 18 יאהר געוועזן 3 יאהר אין א געשעפט בעקאנט אין דער פלויש-בראנזשע זוכט בעשעפטיגונג ביי וואס עס זאל נישט זיין פאר א קליינעם געהאלט, אפערטען אונטער „יונגערמאן" אין אדמיניסטראציע.

א ארענטליך יונגעל זוכט א פאסטען אלעס אינקאסענט אין א געשעפט אדער אנדערע ארבייט אפערטען אין אדמיניס-טראציע אונטער „ארענטליך".

צו פערקויפען א איינגעפיהרט שיך געשעפט וועלכעס עקזיסטירט 20 יאהר אין א בעוועגטען געגענד אפערטען אונ-טער „Obuwle" אין אדמיניסטראציע.

כ'וויל קויפען א ריק-מאשין און א דעקעל-שעהר צו שניידען מאוועל אין גוטען צושטאנד, אפערטען מיט פרייזען אונטער „ביליג" אין אדמיניסטראציע.

די פאנאטאווע קאפעלאשניצא וואס פאסינירט מענער היטען פאר 1 זלאטע, איז טעטיג א גאנצען טאג קילינסקעגא 28 פארטער רעכץ.

לעהרערין! גוטע פעדאגאגען ער-טיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכען צו מעסיגע פרייזן לאסמאן בזשעזשינער 15

זעלבשטענדיגער פיהרער צו א גרופע אגענטען פעסטעס געהאלט קויציע אויף סחורה צו ווענדן זאכאדניא 2 „ריאביטא"

וויכטיג פאר לעכער-נייער! צו פערקויפען ביליג אמאטאראווע לעכער-מאשין אין גוטען צושטאנד, פעפער, שרודמיעסקא 29.

אכטונג זאקען-פאבריקאנטען צו באַ-קומען אויף ליין מיינע רענדער (טעניס) 220-ער 2/2 טיילונג אלע גומערן פעט-ריקאווער 82 וו. 83.

עס ווערט געזוכט צו מאכען אדער צו קויפען רונד-טריקאטאזש מאשינען 26 פיין, ברייטע און שמולע, אפערטען אונ-טער „רונד-מאשינען" אין אדמיניסטראציע

עס ווערט געזוכט אמאטאר אויף 2 פערד אין גוטען צושטאנד מיט רימען, אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „מאטאר".

ווארנונג: די וועלכע נעמען וועקס-לען מיט מיין אונטערשריפט אדער זשירע ווערען געבעטען מיך אנצופרעגען, מ. מאנדראוויטש נאוואמיעסקא 13.

צו פארקויפען באשטעלטע וועש גוט און ביליג, זשידאווסקא 18 פראנט אין ערשטען שטאק וו. 14.

מעבעל מיט לאמפען פון 3 צימערן זאפארט צו פארקויפען, ארבאך, צעגעל-ניאנא 3.

א זעהר פעהיגער יונגערמאן, ... האלטער - בילאנסיסט, מאשין-שרייבער געניטער אדמיניסטראטאר זוכט וועלכען ס'איז פאסטען. אפערטען אונטער „ערסט-קלאסיג" אין פאלקסבלאט.

Zaginony kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej na imię Majer Przygórski P.O.W. 1, na zł. 25.—

Uwaga! Eleganckie panie, nowootworzoną wypożyczalnię sukień ślubnych i balowych z modeli paryskich. Stodolniana 10 róg Zachodniej. Kutnerowa.

געלעגענהייטליך צו פארקויפען א שלאפצימער, א קרעדענס, א רונדער טיש, 5 שטיהל מיט א סאטעל. פיעט-ריקאווער 123, וו. 11.

שייטלען מיט פאריזער שרינדען ... בעקומען ביי פרוי ראזענבערג קאמיי... 5 צווייטער הויף צווייטער שטאק וו. 36

PIOTRKOWSKA 82 1 wejście lewe w podwórzu. Zakład naprawy wiecznych piór i ołówków automat. „OMEGA" wł. Cegielski.

BACZNOSCI UWAGA!

Tapicer-Dekorator. Mistrz dyplomowany przez Ministerstwo zatwierdzony w roku 1905. Proszę zawiadomić listownie S. Karabanow. Kilińskiego 47.

Rutynowany nauczyciel

naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych M. BRZEZINSKI, Al. 1 Maja 77, front, II piętro.

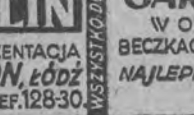

PAŃSKI SAMOCHÓD ŻYĆ BĘDZIE DŁUŻEJ NA OPONACH MICHELIN. WYŁĄCZNA REPREZENTACJA JOACHIM GERSON, ŁÓDŹ NARUTOWICZA 16. TELEF. 128-30. OLEJE, SMARY SAMOCHODOWE GARGOYLE W ORYGINALNYCH BECZKACH i BLASZANKACH NAJLEPIEJ NABYWA SIĘ U NAS. WSZYSTKO DO AUTA. WEJŚCIE z ULICY PIŁSUDSKIEGO

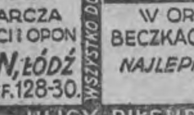

CZĘŚCI ZAMIENNE DO SAMOCHODÓW Polski Fiat NAJLEPIEJ DOSTARCZA HURTOWNIA CZĘŚCI I OPON JOACHIM GERSON, ŁÓDŹ NARUTOWICZA 16. TELEF. 128-30. OLEJE, SMARY SAMOCHODOWE GARGOYLE W ORYGINALNYCH BECZKACH i BLASZANKACH NAJLEPIEJ NABYWA SIĘ U NAS. WSZYSTKO DO AUTA. WEJŚCIE z ULICY PIŁSUDSKIEGO

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Czcionkami i druk. otac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21

Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman